

Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland

Årsmelding 2007

Innhold

Innledning 4
 Oversikt over tilrådninger 2007 6
 Rådet og sekretariatet 7
 Mandat 8
 Liste over utelukkede selskaper 10

Tilrådningene

- DRD Gold Ltd. 12
- Vedanta Resources Plc. inkludert datterselskapene Sterlite Industries Ltd.
og Madras Aluminium Company Ltd. 34
- Rheinmetall AG og Hanwha Corp. 71
- Rheinmetall AG 74
- GenCorp Inc. 77
- Serco Group Plc. 79
- Burma 81

Etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond – Utland 85

Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland ble opprettet i statsråd 19. november 2004 samtidig med at etiske retningslinjer for fondet ble fastsatt. Etikkrådet er et uavhengig råd som skal gi anbefalinger til Finansdepartementet. Vårt mandat er å vurdere om selskaper bør utelukkes fra Statens pensjonsfond – Utland på grunn av handlinger eller unnlatelser som strider mot kriteriene i de etiske retningslinjene.

Denne årsmeldingen omfatter de seks tilrådingene for 2007 som Finansdepartementet har offentliggjort innen 11. januar 2008. To av tilrådingene gjelder selskaper der det er en uakseptabel risiko for å medvirke til alvorlige miljøskade. For ett av disse har rådet i tillegg funnet at det foreligger risiko for å medvirke til grove brudd på menneskerettigheter. Et sør-afrikansk gruveselskap som utvinner gull på Papua Ny Guinea, er utelukket fordi avgangsmasser fra gruvedriften slippes ut i et naturlig elvesystem, noe som har store og langvarlige miljøkonsekvenser. Et britisk metall- og gruveselskap med hovedvirksomhet i India er utelukket fordi vi finner det godtgjort at selskapet forårsaker alvorlig miljøskade og medvirke til overgrep og tvangsflytting av stammefolk. Rådet har i dette tilfellet basert sin vurdering på en gjennomgang av fire datterselskaper og finner at de normbruddene som er avdekket både i forhold til miljø og menneskerettigheter, har foregått ved alle disse datterselskapene gjentatte ganger og over flere år.

Fire av tilrådingene er relatert til filtrering av selskaper som produserer våpen. Tre av disse gjelder uttrekk av selskaper som produserer sentrale komponenter til kjernevåpen og klasevåpen. Den fjerde tilrådingen opphevet uttrekket av selskapet Rheinmetall AG, etter at Etikkrådet fant det godtgjort at selskapet ikke lenger produserer klasevåpen eller sentrale deler til klasevåpen.

Etikkrådet får månedlige rapporter om selskaper som anklages for miljøødeleggelser, menneskerettighetsbrudd, korrupsjon eller andre normbrudd. Tjenesten leveres av en informasjonsleverandør som gjennomfører daglige nyhetssøk på samtlige selskaper i fondet. Rådet har i 2007 sett nærmere på omlag 80 selskaper. Fra rådet beslutter å ta en sak opp til nærmere vurdering og til en eventuell tilråding er offentliggjort av Finansdepartementet kan det gå mange måneder. En del av arbeidet fra 2007 vil derfor først bli publisert i neste årsmelding. De fleste selskapene vi vurderer, vil av ulike årsaker ikke lede fram til en tilråding om utelukkelse – enten fordi rådet ikke vurderer forholdene som grove nok eller fordi det ikke er sannsynlig at selskapets uakseptable atferd vil fortsette. Noen ganger har det vist seg at forbindelsen mellom et selskap og de normbruddene som de beskyldes for å medvirke til, er for svak. Andre ganger har det vist seg vanskelig å dokumentere normbruddene. Selskaper som i første runde ikke kvalifiserer for uttrekk, vil likevel bli trukket fram igjen senere dersom det kommer fram nye opplysninger i saken.

Et aktuelt tema høsten 2007 var den dramatiske situasjonen i Burma. I den forbindelse anmodet Finansdepartementet Etikkrådet om å redegjøre for arbeidet med saker knyttet til investeringer i selskaper med virksomhet i Burma. I svarbrevet, som er inkludert i denne årsmeldingen, fremgår det at vi over en lengre periode har fulgt flere selskaper som har aktivitet i Burma. Fondet er ikke direkte investert i burmesiske selskaper, men det er flere selskaper i fondets portefølje som kan være involvert i virksomhet i Burma.

Oversikt over Etikkrådets tilrådninger i 2007

Offentliggjort per
11. januar 2008

24.08.06 Tilrådning om uttrekk av DRD Gold Ltd.

Tilrådning om uttrekk av det sørafrikanske gruveselskapet DRD Gold Limited fordi selskapet forårsaker alvorlig miljøskade ved å deponere avgangsmasser fra gruvedrift i et naturlig elvesystem.

(Offentliggjort 11. april 2007)

15.05.07 Tilrådning om uttrekk av Vedanta Resources Plc.

Tilrådning om uttrekk av det britiske metall- og gruveselskapet Vedanta Resources Ltd., inkludert datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Company Ltd. fordi selskapene forårsaker alvorlig miljøskade og medvirker til brudd på menneskerettigheter, herunder overgrep mot og tvangsflytting av stammefolk.

(Offentliggjort 6. november 2007)

15.05.07 Tilrådning om uttrekk av Rheinmetall AG og Hanwha Corp.

Tilrådning om uttrekk av det tyske selskapet Rheinmetall AG og det sørkoreanske selskapet Hanwha Corp. fordi de antas å produsere klasevåpen.

(Offentliggjort 11. januar 2008)

15.09.07 Tilrådning om opphevelse av uttrekk av Rheinmetall AG

Tilrådning om å oppheve uttrekket av det tyske selskapet Rheinmetall AG fordi selskapet likevel ikke produserer klasevåpen eller deler til klasevåpen.

(Offentliggjort 11. januar 2008)

15.11.07 Tilrådning om uttrekk av GenCorp Inc.

Tilrådning om uttrekk av det amerikanske selskapet GenCorp Inc. fordi det produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.

(Offentliggjort 11. januar 2008)

15.11.07 Tilrådning om uttrekk av Serco Group Plc.

Tilrådning om uttrekk av det britiske selskapet Serco Group Plc. på grunn av selskapets produksjon av kjernevåpen.

(Offentliggjort 11. januar 2008)

Finansdepartementet har fulgt rådets tilrådninger.

11.10.07 Brev til Finansdepartementet vedrørende selskaper med virksomhet i Burma

Medlemmer av rådet og sekretariatet

Etikkrådet

Gro Nystuen (leder), førsteamanuensis dr. juris, ved Senter for menneskerettigheter, Universitetet i Oslo.

Andreas Føllesdal professor Ph.D. i filosofi ved Senter for menneskerettigheter, Universitetet i Oslo.

Anne Lill Gade cand. real i ferskvannøkologi, Programme Manager ved Jotun AS.

Ola Mestad professor dr. juris ved Senter for Europarett ved Universitetet i Oslo.

Bjørn Østbø siviløkonom HAE, direktør i First Securities ASA, Bergen.

Sekretariatet

Rådet har et sekretariat som utreder og forbereder saker for rådet.

Sekretariatet har per januar 2008 følgende ansatte:

Pia Rudolfsson Goyer (cand. jur, LL.M)

Hilde Jervan (cand. agric)

Eli Lund (siviløkonom)

Charlotte Hafstad Næsheim (Master i rettsvitenskap)

Aslak Skancke (sivilingeniør)

Kamil Zabielski (M.Phil. menneskerettigheter LL.M)

Mandat for Etikkrådet

«I Revidert nasjonalbudsjett 2004 la Finansdepartementet fram etiske retningslinjer for Statens petroleumsfond (nå Statens pensjonsfond – Utland). Stortinget sluttet seg til retningslinjene i Budsjett-innst. S. II. (2003–2004). Finansdepartementet fastsatte slike retningslinjer med virkning fra 1. desember 2004.

Retningslinjene fastsetter følgende oppgaver for Etikkrådet:
Etikkrådet består av fem medlemmer. Rådet har sitt eget sekretariat. Rådet avgir årlig rapport om sin virksomhet til Finansdepartementet.

Rådet gir tilråding til Finansdepartementet om hvorvidt en investering kan være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser etter anmodning fra Finansdepartementet.

Rådet gir tilråding til Finansdepartementet om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper. Rådet gir tilråding til Finansdepartementet om å trekke ett eller flere selskaper ut av investeringsuniverset på grunn av handlinger eller unnlatelser som innebærer en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til:

- Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnearbeid og annen utbytting av barn
- Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- Alvorlig miljøskade
- Grov korrupsjon
- Andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer

Rådet tar opp saker under dette punkt på eget initiativ eller etter anmodning fra Finansdepartementet.

Rådet innhenter nødvendig informasjon på fritt grunnlag og sørger for at saken er så godt belyst som mulig før tilråding om uttrekk eller utelukkelse fra investeringsuniverset gis. Rådet kan be Norges Bank om opplysninger om hvordan konkrete selskaper er håndtert i eierskapsutøvelsen. Henvendelse til vedkommende selskap skal skje gjennom Norges Bank. Vurderer rådet å tilrå uttrekk, skal utkast til tilråding, sammen med grunnlaget for den, forelegges selskapet til uttalelse.

Rådet skal rutinemessig vurdere om grunnlaget for utelukkelse fortsatt er til stede og kan på bakgrunn av ny informasjon anbefale Finansdepartementet at en beslutning om utelukkelse oppheves.

Det vises til Revidert nasjonalbudsjett 2004 for en utfyllende omtale av de etiske retningslinjene.

I henhold til de etiske retningslinjene er Etikkrådets tilrådinger og Finansdepartementets beslutninger offentlige. Departementet kan i særlige tilfeller utsette tidspunktet for offentliggjøring dersom det anses nødvendig for en finansielt forsvarlig gjennomføring av uttrekk fra et selskap. På denne bakgrunn skal Finansdepartementet være rett organ til å avgjøre begjæringer om innsyn etter offentlighetsloven når det gjelder rådets tilrådinger.

Finansdepartementet fastsetter utvalgsmedlemmenes og sekretærenes godtgjørelse samt utvalgets budsjett. Finansdepartementet skal være kontraktsmotpart i avtaler rådet har behov for å inngå med andre.

Finansdepartementet kan gi tillegg til eller gjøre endringer i mandatet.»

I henhold til brev fra Finansdepartementet av 24. oktober 2005 skal rådet sende brev til Finansdepartementet med tilrådninger rundt fastsatte tidspunkter fire ganger i året (15. februar, 15. mai, 15. august, og 15. november). Dersom departementet på bakgrunn av rådets tilrådninger beslutter uttrekk av selskaper, skal Norges Bank ha to hele måneder for å selge seg ned i selskapene. Departementet offentliggjør tilrådninger og beslutninger om eventuelle uttrekk etter at et nedsalg er gjennomført.

Selskaper som Finansdepartementet har utelukket fra Statens pensjonsfond – Utland

Klasevåpen

- Alliant Techsystems Inc.
- General Dynamics Corp.
- Hanwha Corp.
- L3 Communications Holdings Inc.
- Lockheed Martin Corp.
- Poongsan Corp.
- Raytheon Co.
- Thales S.A.

Kjernevåpen

- BAE Systems Plc.
- Boeing Co.
- EADS Co., inkludert datterselskapet
- EADS Finance B.V.
- Finmeccanica Sp. A.
- GenCorp Inc.
- Honeywell International Corp.
- Northrop Grumman Corp.
- Safran S.A.
- Serco Group Plc.
- United Technologies Corp.

Antipersonell landminer

- Singapore Technologies Engineering

Menneskerettigheter

- Wal-Mart Stores Inc., inkludert datterselskapet
- Wal-Mart de Mexico S.A. de CV.

Miljøskade

- Freeport McMoRan Copper & Gold Inc.
- DRD Gold Ltd.
- Vedanta Resources Ltd., inkludert datterselskapene
- Sterlite Industries Ltd. og
- Madras Aluminium Company Ltd.

Tilråkningene

Til Finansdepartementet

Oslo, 24. august 2006
(offentliggjort 11. april 2007)

Tilrådning om uttrekk fra DRD Gold Limited

Innhold

- 1 **Innledning** 13
- 2 **Kilder** 13
- 3 **Hva rådet skal ta stilling til** 14
 - 3.1 Rådets mandat vedrørende alvorlig miljøskade
 - 3.2 Rådets konkretisering av alvorlig miljøskade
- 4 **Om DRD Gold** 14
- 5 **Anklager om alvorlig miljøskade** 15
 - 5.1 Tolukuma-gruven, Papua Ny Guinea
 - 5.1.1 Elvedeponering av avgangsmasser
 - 5.1.2 Tungmetallavrenning fra gråbergsveltene
 - 5.1.3 Miljøskader
 - 5.1.4 Sosiale konsekvenser
 - 5.1.5 Selskapets respons på anklagene
 - 5.2 Emperor Gold Mine, Vatukoula, Fiji
 - 5.2.1 Helse- og miljøskader knyttet til luftforurensninger
 - 5.2.2 Forurensning av vann og drikkevann
 - 5.2.3 Selskapets respons
- 6 **Rådets vurdering** 25
 - 6.1 Oppsummering
- 7 **Tilrådning** 27

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland besluttet i møte 4. oktober 2005 å vurdere om investeringene i selskapet DRD Gold Limited¹ vil kunne innebære en risiko for at fondet medvirker til alvorlig miljøskade i henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4.

Per 31. desember 2005 hadde Petroleumsfondet, nå Statens pensjonsfond – Utland, aksjer for ca 6,5 millioner kr i selskapet, som tilsvarer en eierandel på 0,2 prosent.

DRD Gold er beskyldt for å forårsake alvorlig miljøskade og medvirke til alvorlige helseskader i forbindelse med gruvedriften på henholdsvis Papua Ny Guinea og Fiji.² På Papua Ny Guinea bruker DRD et naturlig elvesystem for deponering av avgangsmasser fra Tolukuma-gruven. Det er dokumentert at selskapets virksomhet medfører betydelige forurensninger som med stor sannsynlighet gir omfattende og varige miljøskader på økosystemene i og langs hele vassdraget, og som har store negative virkninger for lokalbefolkningens liv og helse. På Fiji forårsaker gruvevirksomheten i Vatukoula betydelige forurensninger av luft og vann. Selskapet er her beskyldt for å bidra til alvorlige og kroniske helseskader i befolkningen.

I begge land har de negative miljøeffektene som selskapets virksomhet medfører, vært kjent i mange år, men selskapet har ikke gjennomført vesentlige tiltak for å forhindre eller redusere disse skadene. Disse forholdene er omtalt nærmere i kapittel 5.

Rådet har gjennom Norges Bank kontaktet selskapet og bedt selskapet om å kommentere de ovennevnte beskyldningene og grunnlaget for dem i samsvar med retningslinjenes punkt 4.5. Selskapet har valgt ikke å svare på henvendelsen fra Norges Bank.

For å kunne konstatere at det foreligger en risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade, må det foreligge en direkte sammenheng mellom selskapets virksomhet og normbruddene. Rådet legger til grunn at miljøskaden må være stor, og at det må legges vekt på om skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger, og om den har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse. Videre må det vurderes i hvilken grad selskapets handlinger eller unnlater har forårsaket miljøskaden, herunder om skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer, og om selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade eller rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad. Det må også være sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette i fremtiden. Rådet finner ut i fra en helhetsvurdering at disse vilkårene er oppfylt i denne saken.

Rådet er kommet til at de etiske retningslinjene, punkt 4.4, annet punktum, 3. alternativ, gir grunnlag for å anbefale utelukkelse av selskapet DRD Gold Limited på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade.

2 Kilder

Tilrådommen er basert på en rekke kilder, herunder informasjon fra selskapet selv som er tilgjengelig på selskapets nettsider, og annen allment tilgjengelig informasjon. Rådet har også kontaktet og fått informasjon fra lokale NGOer på Papua Ny Guinea og Fiji og internasjonale organisasjoner, spesielt Oxfam Australia. Når det gjelder gruven på Papua Ny Guinea, har rådet fått tilgang til nye miljøundersøkelser som ble gjennomført for Oxfam Australia i 2005/2006. Kildene fremgår forøvrig av fotnotene i tilrådommen.

3 Hva rådet skal ta stilling til

Rådet skal ta stilling til om Statens pensjonsfond – Utland vil kunne medvirke til uetiske handlinger gjennom sitt eierskap i det sør-afrikanske selskapet DRD Gold.

3.1 Rådets mandat vedrørende alvorlig miljøskade

I de etiske retningslinjene punkt 4.4, annet punktum, 3. alternativ heter det: «Rådet gir tilrådning om å trekke ett eller flere selskaper ut av investeringsuniverset på grunn av handlinger eller unnlater som innebærer en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til: alvorlig miljøskade.»

Rådet vil vurdere spørsmålet om utelukkelse av DRD Gold opp mot denne regelen. De øvrige alternativene i punkt 4.4 om krenkelse av individers rettigheter i krig og konflikt, grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, grov korrupsjon eller brudd på andre etiske normer er ikke vurdert.

3.2 Rådets konkretisering av «alvorlig miljøskade»

Rådet avga den 15. februar 2006 tilrådning om at gruveselskapet Freeport McMoRan Inc. burde utelukkes fra fondet på grunn av en uakseptabel risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade. I den nevnte tilrådningen har rådet utdypet og konkretisert begrepet alvorlig miljøskade.³

Rådets konklusjon er at fondet, gjennom eierskap i selskaper, kan sies å medvirke til selskapers medvirkning til alvorlig natur- og miljøskade. Rådet legger vekt på at det må foreligge en direkte sammenheng mellom selskapets virksomhet og normbruddene, og at det er eksisterende og fremtidige normbrudd som i prinsippet omfattes av retningslinjene. Tidligere normbrudd vil imidlertid kunne gi en indikasjon om fremtidig opptreden. Poenget er at det må foreligge en uakseptabel risiko for at normbrudd vil skje i fremtiden.

Rådet vil i den enkelte sak foreta en helhetsvurdering av om det foreligger en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til «alvorlig miljøskade,» hvor det særlig må legges vekt på om:

- skaden er stor
- skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger
- skaden har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse
- skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer
- selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade
- selskapet ikke har gjennomført tiltak for å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad
- det er sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette

4 Om DRD Gold

DRD Gold er et gruveselskap med hovedsete i Sør-Afrika og med gruvevirksomhet i Sør-Afrika, Papua Ny Guinea, og Fiji.⁴

DRD driver fire gullgruver i Sør-Afrika hvorav to er heleid av selskapet.⁵ Gruvene på Papua Ny Guinea og Fiji drives av det australsk baserte selskapet Emperor Mines Limited⁶ der DRD eier 88,3 prosent av aksjene.⁷ Før DRD tok over Emperor i 2005, var DRD eier og operatør av Tolukuma-gruven og eide en 20 prosent andel i Porgera-gruven,⁸ begge på Papua Ny Guinea. Disse verdiene ble overført til Emperor da DRD overtok selskapet. Emperor eier og driver også Vatukoula gullgruven på Fiji. DRDs CEO Mark Wellesly-Wood var Emperors administrerende direktør fra 2004 til april 2006.⁹ Tre av DRDs

direktører er medlemmer av Emperors styre¹⁰ og utøver dermed en betydelig innflytelse over Emperors virksomhet.

I 2004-2005 utgjorde DRDs årsproduksjon av gull 375 000 unser.¹¹ DRDs andel i Porgera-gruven ga 195 400 unser (52 prosent), Tolukuma-gruven 76 300 unser (20 prosent), og Vatukoula-gruven 104 000 unser (28 prosent).¹² Tolukuma-gruven produserte i tillegg 168 300 unser sølv.

5 Anklager om alvorlig miljøskade

Selskapet er beskyldt for å forårsake alvorlig miljøskade ved at det bruker et naturlig elvesystem for transport og deponering av gruveavfall fra Tolukuma-gruven. Det er også påstander om at miljøskadene har hatt store negative konsekvenser for lokalbefolkningens liv og helse.¹³

Selskapet er også beskyldt for å ha forårsaket alvorlige miljø- og helseskader fra gruvevirksomheten i Vatukoula på Fiji, gjennom utslippene av SO₂ fra oppredningsprosessen og gjennom utslipp av tungmetaller og kjemikalier i Nasivi-elven, som er viktigste drikkevannskilde for innbyggerne i området.

Felles for disse sakene er at lokalbefolkningen, ofte gjennom lokale NGOer, i mange år har fremført sine bekymringer for alvorlige miljø- og helseskader til selskapet uten at de synes å ha fått tilfredsstillende respons på sine henvendelser. Både for Tolukuma-gruven og Vatukoula-gruven har dette ledet til at lokale representanter har henvendt seg til *Oxfam's Mining Ombudsman*¹⁴ og bedt organisasjonen om å ta opp deres sak. I begge disse tilfellene har det ført til at organisasjonen har publisert detaljerte case-studier av de sosiale og miljømessige virkningene av gruvevirksomheten.¹⁵

Andre NGOer, slik som *Australian Mineral Policy Institute*¹⁶ og lokale organisasjoner som *Environmental Watch Group Inc. (NEWG)* og *Centre for Environmental Research and Development*, har også rapportert om de negative virkningene av selskapets gruvedrift på Papua Ny Guinea. På Fiji har blant andre *Citizen's Constitutional Forum (CCF)*¹⁷ vært opptatt av de negative helsemessige og sosiale virkningene av selskapets virksomhet i Vatukoula. Det har også vært reist sterke anklager mot selskapet om dårlige arbeidsforhold, lave lønninger og særdeles dårlig sikkerhet i gruvene som ifølge anklagene har medført mange dødsulykker og skader blant arbeiderne i Vatukoula. Rådet har ikke gått nærmere inn på disse anklagene.

5.1 Tolukuma-gruven, Papua Ny Guinea

Tolukuma-gruven ligger omtrent 100 km nord for Port Moresby i Central Province i Papua Ny Guinea. Den ble kjøpt av det amerikanske gruveselskapet Newmont i 1987 og solgt til Dome Resources i 1993. DRD kjøpte opp Dome Resources i 2001¹⁸, og i 2005 ble Tolukuma-gruven solgt til Emperor Mines som et ledd i DRDs omstrukturering.

Myndighetene har, med hjemmel i *Papua New Guinea Mining Act*, gitt konsesjon til gruve-drift frem til 2012. Konsesjonen kan bli fornyet med inntil 10 år.¹⁹

Gruveområdet befinner seg på mellom 1 500 og 1 750 moh i bratt fjellterreng uten vei-forbindelse. Området består for en stor del av intakt regnskog, der omtrent 25 prosent er ansett for å være økologisk sårbar skog. Gruven ligger like ved Auga-elven, som renner ut i Angabanga-elven og som igjen munner ut i havet ca 100 km fra gruveom-

rådet dekker 7,7 km², men selskapet har lisens til å drive letevirksomhet i et område på nærmere 10 000 km².²¹ Etersom gruen ikke har veiforbindelse, skjer all transport av ansatte, materiell og utstyr fra Tolukuma-gruen med helikopter.

Gruen produserer gull og sølv, hvorav ca 90 prosent fra underjordsdrift og 10 prosent fra dagbruddet. Driften av dagbruddet startet opp i 1995, mens underjordsdrift ble påbegynt i 1997. Selskapet forventer å øke produksjonen i fremtiden.²² Gruen har ca 750 ansatte.

Malmen som inneholder gull og sølv, blir transportert til oppredningsanlegget hvor den blir prosessert og behandlet.²³ Malmen finmales først til pudderkonsistens, for deretter å ledes gjennom flere utlakningstanker med natriumcyanid som løser gullet fra malmen. Gull-cyanidkomplekset tas opp av aktivert kull som tilsettes utlakningstankene. Deretter filtreres kullet fra, gullet vaskes av og gjenvinnes ved hjelp av elektrolyse.²⁴ Etter at gullet er ekstrahert, slipper selskapet avgangsmassene (massen av finmalt malm, kjemikalier og vann) tilsvarende 14 000 tonn i måneden (168 000 tonn årlig) direkte ut i Auga-elven.²⁵ Oppredningsanlegget har kapasitet til å prosessere 18 000 tonn malm månedlig.²⁶ Utslippene har økt med opp mot 70 prosent siden 2000, da DRD rapporterte om avfallsmengder på 100 000 tonn per år.²⁷ Med full kapasitetsutnyttelse vil utslippene øke ytterligere.

Avdekningsmasser og gråberg har ifølge selskapets miljørapporter blitt deponert i ulike gråbergsvelter.²⁸ I selskapets egne miljørapporter nevnes flere deponier – *Saw Mill Waste Area, Karuka Waste Area, Gifunis Waste Area og Gulbadi Pit*.²⁹ For tiden fylles gråberg tilbake i gruen.³⁰

I løpet av 2003 utgjorde gråberg omtrent 187 000 bcm.³¹ Akkumulert mengde gråberg vil i løpet av gruens levetid komme opp i 2 400 millioner bcm (inkl. 2003).³² Avrenning fra veltene til elvesystemet bidrar til å øke forurensningen.³³

Miljøvernministeren (*The Minister of Environment and Conservation*) ga i 1994 tillatelse til gruedriften.³⁴ I godkjenningen legger ministeren vekt på at elvesystemet nedstrøms fra gruen er et miljømessig sårbart område, og oppfordrer selskapet «*to adopt a policy of continuous investigation/analysis and adoption of means and ways to contain mine waste on land rather than direct river discharge.*»³⁵ Ministeren fremholder videre at «*Social impacts will become a combined effect of physical environmental change and the changed lifestyles of the people at project site ...and possibly including those living along the Angabanga River System. [...] It will be necessary to establish and maintain dialogue with the affected people.*»³⁶

Myndighetene har stilt 12 vilkår i godkjenningen: I det fjerde vilkåret fastslås det at: «*The company shall conduct dumping of waste rock with dumping strategies in accordance with sound mining practices and shall endeavour to minimise total suspended solids (TSS) input to the river systems during the construction and operational phases of the project, and thereafter.*»³⁷

Selve utslippstillatelsen gir spesifikke krav til vannkvaliteten for Auga-vassdraget med blant annet maksimumsgrenser for innhold av cyanid, ammonium og en rekke tungmetaller i vannet. Utslippstillatelsen stiller krav om at disse grensene ikke skal overstiges fra og med et målepunkt som ligger 7 km nedstrøms for utslippspunktet.³⁸ Myndighetene fornyet selskapets utslippstillatelse med 40 år i 2004.³⁹

5.1.1 Elvedeponering av avgangsmasser

DRD slipper avgangsmassene ut i Auga-elven gjennom en rørledning. Auga-elven flyter sammen med Angabanga-elven, som igjen renner ut i havet, ca 100 km fra utslippspunktet (se figur 1).⁴⁰

Figur 1
Auga-Angabanga
elvesystemet⁴¹

Tilførsel av sedimenter

Utslipp av 430 tonn med avgangsmasser daglig medfører en betydelig tilførsel av suspendert materiale til vassdraget. Ifølge selskapets egne målinger hadde utslippene 7 km nedstrøms fra utslippspunktet et innhold av totalt suspendert materiale (TSS) på 895 mg/l i gjennomsnitt for 2003.⁴² Uavhengige målinger av turbiditeten i vannet⁴³ som ble gjennomført i 2005, bekrefter at vannet inneholder betydelige mengder suspendert materiale i hele elveløpet fra utslippspunktet til kysten. Sammenliknet med naboelver som ikke er påvirket av slike utslipp, er turbiditetsnivåene minst 250 ganger høyere i Auga-vassdraget.⁴⁴

Suspendert materiale blir transportert nedover med elven. En del av sedimentene avleires langs elvebredden der elven flyter sakte, og en del renner ut i havet.⁴⁵ Hvilke mengder dette faktisk utgjør, er etter det rådet kjenner til, ikke nærmere vurdert. Det at utslippene ville tilføre elvesystemet store mengder sedimenter over gruvens levetid, ble også fastslått i den miljøvurderingen som DRD fikk gjennomført i 2000.⁴⁶ I rapporten heter det videre at «the sediment load which is discharged (or escapes) from the project area remains visible to the mouth of the Angabanga River, a distance of about 95 km.» NGOer rapporterte i 2003 om at «high levels of sediments also are evident at the mouth of the Angabanga River where it flows into Haruapaka Bay.»⁴⁷

I tillegg til utslippet av avgangsmasser skjer det også en betydelig avrenning fra gråbergsdeponiene som ytterligere bidrar til tilførselen av sedimenter i elven (se også avsnitt 4.1.2). Dette bekreftes av selskapets egne miljørapporter.⁴⁸

I utslippstillatelsen stilles det ikke krav til suspendert materiale.⁴⁹ Ifølge selskapet er det likevel gjennomført tiltak for å redusere utslippene til elven.⁵⁰ Dette har, ifølge selskapets miljørapporter, bidratt til å redusere utslippene med 4 500–6 000 tonn per år, avhengig av produksjonsvolum.⁵¹ Selskapet fremholder at det overholder myndighetenes krav og at myndighetene har godkjent elvedeponeringen.

Tungmetaller i avgangsutslippene

Malmen fra Tolukuma-gruven har et naturlig høyt innhold av tungmetaller. I tillegg til sedimentene tilfører avgangsmassene og avrenningen fra deponiene miljøet betydelige mengder tungmetaller, spesielt kvikksølv, kadmium, krom, arsen, nikkel og bly.

Allerede i miljøplanen for Tolukuma Gold Project fra 1993 ble det antatt at avgangsmasser og gråberg ville ha et høyt innhold av en rekke tungmetaller,⁵² noe som ble bekreftet i miljøvurderingen som DRD lot gjennomføre i 2000: «*Discharged tailings have a very high total heavy metals content.*»⁵³

Tungmetaller er miljøgifter, og utslipp av tungmetaller er et betydelig miljøproblem. Selskapets egne målinger fra 2003 viser følgende *maksimumskonsentrasjoner* i avgangsmassene ved utslippspunktet:

– Arsen	80.7 mg/l
– Kadmium	0.13 mg/l
– Krom	17.6 mg/l
– Kobber	25.3 mg/l
– Bly	169 mg/l
– Kvikksølv	0.11 mg/l
– Sink	79 mg/l

Avgangsmassene har et høyt innhold av arsen og tungmetaller, og i denne sammenhengen knytter det seg størst bekymring til utslippet av kvikksølv og bly, selv om utslippet av kobber også er stort.⁵⁴ I tillegg til å være giftige for mange vannlevende organismer vil metallene kunne akkumulere i organismer og i sedimenter. Omregnet til total årlig mengde er det anslått at elvesystemet i 2003 totalt ble tilført ca 205 kg arsen og 410 kg bly.⁵⁵ Med utgangspunkt i at gruven har vært drevet i 10 år og at selskapet har som mål å fordoble produksjonen frem mot 2012,⁵⁶ vil miljøet tilføres betydelige mengder tungmetaller gjennom gruven levetid.

Myndigheten har godkjent elvedeponering under forutsetning av at vannkvaliteten i Augavassdraget ikke overstiger spesifikke grenser for cyanid, ammonium og visse tungmetaller.⁵⁷ Selskapet hevder å tilfredsstille myndighetenes krav til vannkvalitet⁵⁸ og dokumenterer dette med å oppgi et gjennomsnitt av måleresultater for hele året for ulike parametre.⁵⁹

En gjennomgang av selskapets egne målerapporter for årene 1999–2003 (2001 mangler) viser imidlertid at selskapet gjentatte ganger i løpet av disse årene overstiger de grenseverdiene som myndighetene har satt for blant annet kvikksølv, arsen og bly.⁶⁰ Rådet konstaterer at selskapet baserer sin vurdering av kravoppfyllelse på et gjennomsnitt av en serie med målinger over et helt år. I utslippstillatelsen heter det imidlertid at utslippene ikke skal medføre at grenseverdiene overskrides («*shall not cause the water quality to exceed the criteria*»)⁶¹ Etter rådets oppfatning kan det å referere til gjennomsnittsverdier gi et feilaktig inntrykk. Gjennomsnittet vil tilsløre høye konsentrasjoner i utslippene noe, som i verste fall vil kunne medføre at alt liv i et vassdrag utslettes, og selvsagt skjule at selskapet ikke overholder miljøkravene.

Myndighetene har basert kravene på konsentrasjoner av oppløst metall i vannet og ikke totalt metallinnhold.⁶² I miljøvurderingen som ble gjennomført i 2000, fremholdes det som lite sannsynlig at selskapet ville ha klart kravene til vannkvalitet om totalt metallinnhold ble lagt til grunn.⁶³ Myndighetene på Papua Ny Guinea har vært kritisert av NGOer for ikke å stille krav som tilsvarer et internasjonalt nivå.⁶⁴

Vannkvaliteten i hele vassdragsstrekningen ned til havet er sannsynligvis sterkt påvirket av tungmetaller. Undersøkelsen fra 2005 viser at metallkonsentrasjonene er høyest i Auga-elven (som er den øvre delen av strekningen), men også Angabanga-elven er merkbart påvirket, selv om metallkonsentrasjonene i vannet avtar betydelig nedover i elveløpet.⁶⁵ Dette skyldes i hovedsak fortykning av elvevannet fra de mange sideelvene som renner ut i Angabanga-elven.⁶⁶

Prøver tatt av sedimenter langs vassdraget i 2005 viser høye verdier spesielt av arsen, kvikksølv, men også bly.⁶⁷ Arsen og bly er spesielt høyt i Auga-elven og i den øvre delen av Angabanga-elven, mens kvikksølv er et problem i hele vassdraget.⁶⁸ Dette er i samsvar med selskapets egne målinger som viser betydelig høyere verdier av disse metallene, samt kobber og sink i Auga- og Angabanga-elvene i forhold til nabovassdrag som ikke er påvirket av utslippene fra gruen.⁶⁹ Sammenliknet med amerikanske standarder for sedimentkvalitet⁷⁰ ligger metallkonsentrasjonene på et nivå hvor det er sannsynlig at vannlevende organismer vil bli negativt påvirket.⁷¹

Sedimentene utgjør et lager av miljøgifter og er en potensiell kilde til betydelig og lang-siktig forurensning av vannet. Metallene kan løses ut over tid og dermed bli mer tilgjengelig for levende organismer. Dette ble også påpekt i miljøutredningen som selskapet fikk gjennomført i 2000, der det heter at «*this [discharged tailings] presents a pool of heavy metals which over time may become available for biological uptake by the Auga and Angabanga river system.*»⁷² Etter det rådet er kjent med, er det ikke undersøkt i hvilken grad metaller frigjøres fra sedimentene til vannet.

Selskapet mener at utslippene av tungmetaller ikke utgjør noen fare for miljøet. En undersøkelse som selskapet gjennomførte i 2004, konkluderer med at «*the current mining regime was unlikely to cause any particulate metal issues along the river system.*»⁷³

5.1.2 Tungmetallavrenning fra gråbergsveltene

Tungmetallavrenning er ansett for å være et av de mest alvorlige miljøproblemene knyttet til gruvedrift.⁷⁴ Tungmetallavrenning fra gråbergsdeponiene ble konstatert i den miljøvurderingen som selskapet fikk gjennomført i 2000. Her fremgår det at «*inspection of several seepage streams...clearly show evidence of acid generation and seepage.*» Rapporten konkluderer med at «*acid generation is a problem which is likely to increase as more sulfidic ore and less oxide ore is being generated.*»⁷⁵ Tungmetallavrenningen bidrar ytterligere til tilførselen av sedimenter og tungmetaller i Auga-Angabanga-vassdraget.⁷⁶

Selskapet erkjenner at tungmetallavrenning skjer. Ifølge selskapets miljørapporter skjer det en erosjon i gråbergsveltene som avrenner til sideelvene Iwu og Illive Creeks som igjen munner ut i Auga-elven. Måledata fra disse sideelvene er gjengitt i miljørapportene og viser at denne avrenningen er sur og tilfører vassdraget ytterligere sedimenter og tungmetaller.⁷⁷ Ifølge selskapets egen vurdering indikerer dette at vassdraget er påvirket av tungmetallavrenning.⁷⁸

Av DRDs miljørapporter fremgår det at selskapet rutinemessig måler utslippene fra

gråbergsveltene. Det fremgår imidlertid ikke om selskapet har gjennomført eller planlegger å gjennomføre tiltak for å begrense avrenningen. Det gis heller ingen opplysninger om hvordan tungmetallavrenningen forventes å utvikle seg fremover, og det er, etter det rådet kjenner til, ikke gjennomført noen analyser av hvordan elven og økosystemene vil bli påvirket av dette.

Det kan derfor synes som at selskapet ikke har noen strategi verken på kort eller lang sikt for å redusere effektene av tungmetallavrenningen fra deponiene.

5.1.3 Miljøskader

I tillegg til de fysiske virkningene av avfallsmengdene som daglig slippes ut i elven, har også innholdet av tungmetaller betydning for skadevirkningene. Etter det rådet er kjent med, er det i liten grad gjennomført systematiske og vitenskapelige studier av hvilke effekter utslippene har på økosystemene i og langs elven eller elvemunningen, og hvilken fremtidig risiko dette innebærer for miljøet på kort og lang sikt.

Det er velkjent at økosystemer knyttet til elver er svært sårbare for tilførsel av store mengder sedimenter. Måleresultater av vannkvaliteten, både selskapets egne og uavhengige undersøkelser, viser at Auga-Angabanga-vassdraget utvilsomt er sterkt forurenset av sedimenter og tungmetaller. Forurensningsnivået i Auga-elven er så høyt at det er stor sannsynlighet for at det meste av det akvatiske livet i Auga-elven er ødelagt. I Angabanga-elven er det sannsynlig at fisk, skalldyr og andre vannlevende organismer er blitt negativt påvirket ved endringer i artssammensetning og mengder, og ved at gyteområder er skadet eller ødelagt i hele vassdraget og så langt som til kysten.⁷⁹ Redusert bestand av næringsdyr bidrar trolig også til reduserte fiskebestander.

Selskapets miljørapport for 2003 inneholder en kartlegging av fisk og skalldyr i Angabanga-elven (Auga-elven er ikke inkludert) og metalloptak i fisken.⁸⁰ Studien har en rekke metodiske svakheter blant annet i forhold til standardisering av fangstmetoder, sammenlikning av fangstmengder og vurderinger i forhold til referanseverdier.⁸¹ Resultatene indikerer imidlertid at det er relativt lite fisk og reker i Angabanga-elven. I de prøvene som ble tatt, ble det også funnet forhøyede verdier av kobber og bly som kan skyldes forurensning (referansefangster hadde lavere verdier).

Lokalbefolkningen har siden 2001 rapportert om en sterk reduksjon i bestandene av fisk, reke og ål i Auga-elven,⁸² og hevder at det nå ikke lenger er fisk i elven. De hevder også at fisket i Angabanga-elven er blitt så redusert at ingen fisker der lenger.⁸³

Innbyggerne har i den senere tid observert hyppigere oversvømmelser i Angabanga-elven og raske endringer i elveløpet, der flere landsbyer har stått i fare for å bli oversvømmet. Innbyggerne tilskriver disse endringene til den store tilførselen av sedimenter i vassdraget.⁸⁴ Selv om elven har skiftet løp også før det var gruvevirksomhet i området, vil den store tilførselen av sedimenter kunne øke flomfaren spesielt på steder hvor elven flyter sakte.

5.1.4 Sosiale konsekvenser

Fire urfolksstammer lever langs Auga- og Angabanga-elvene.⁸⁵ Enkelte anslag går ut på at det bor omtrent 5 000 mennesker langs vassdraget,⁸⁶ mens andre anslår at det er 10–20 000 innbyggere som har en tradisjonell tilknytning til Auga-Angabanga-elvene.⁸⁷ Lokalbefolkningen lever i hovedsak av selvbergingsjordbruk og fiske.

For lokalbefolkningen har elvedeponeringen blant annet medført tap av en viktig drikkevannskilde, potensielle helseproblemer knyttet til bruk av forurenset vann, tap av matressurser, badesteder og kulturelle steder.⁸⁸

Ifølge The Mining Ombudsman's rapport om Tolukuma-gruven er flere landsbyer som ligger mindre enn 7 km fra gruven, avhengig av elven som kilde til mat og vann, særlig i den tørre årstiden.⁸⁹ Det er ikke kjent hvor mange landsbyer som fortsatt bruker vann fra elven, men det er rapportert om at minst to landsbyer er fullstendig avhengig av Angabanga-elven for vannforsyning.⁹⁰ Prøver tatt av drikkevannskilder i ni landsbyer ved Angabanga-elven viser at i tre av landsbyene overstiger arsennivåene WHO's drikkevannsstandard. I de landsbyene som har elven som eneste drikkevannskilde, var det også forhøyede verdier av bly.⁹¹ Både arsen og bly er miljøgifter som er påvist å kunne medføre alvorlige og kroniske skader både på menneskers helse og miljøet. Blyforbindelser kan blant annet gi fosterskader og arsen kan være kreftfremkallende.

Lokalbefolkningen har uttrykt en betydelig bekymring for helsevirkningene av forurensningene.⁹² To helseundersøkelser ble gjennomført i 2003 uten at det ble påvist noen direkte sammenheng mellom forurensningene og uforklarlige dødsfall og sykdomsutbrudd som ble rapportert i 2002.⁹³ Etter det rådet er kjent med, er det ikke gjennomført systematiske undersøkelser for å vurdere hvilken langsiktig helserisiko forurensningene utgjør for lokalbefolkningen i området.

I henhold til utslippstillatelsen er DRD pålagt «to provide for adequate and reliable water supply facilities in all communities that rely on the Angabanga River as a source of drinking water during the dry season.»⁹⁴ Selskapet har bygget flere brønner for å forsyne lokalbefolkningen med drikkevann. Etter det rådet kjenner til, blir disse imidlertid ikke vedlikeholdt og anses derfor ikke som trygge og pålitelige drikkevannskilder.⁹⁵ Det kan derfor reises tvil om DRD faktisk har oppfylt vilkårene i utslippstillatelsen.

Tapet av fiskeressurser betyr at lokalbefolkningen ikke lenger har tilgang til en viktig kilde til mat og proteiner. Det har også medført at de har måttet legge om kostholdet, som nå hovedsakelig består av grønnsaker og frukt ettersom det er lite vilt i området. Befolkningen klager også over at forurensningen har påvirket avlingene av frukt og grønnsaker langs Auga- og Angabanga-elven. Årsakene til dette er ikke blitt undersøkt. Langs Angabanga-elven er det mulig at avsetningen av silt/sedimenter under flom påvirker produktiviteten i jorda. Dette er i og for seg et naturlig fenomen i dette området, bortsett fra at silten nå inneholder forurensninger fra gruven. Heller ikke dette har vært undersøkt nærmere.

5.1.5 Selskapets respons på anklagene

DRD Gold avviser anklagene om de negative konsekvensene elvedeponeringen har på miljøet og lokalbefolkningen. Selskapet fremholder at det i løpet av de senere årene har revidert og styrket sin miljøledelse og anser at det i stor grad har imøtekommet tidligere anklager: «Core to this policy is the integration of environmental management issues into the everyday business of running a mining Group. Needless to say, legal compliance and the adoption of best practice form the backbone of the policy.»⁹⁶ Selskapet fastholder at elvedeponering er en sikker og akseptabel måte å deponere avfallet fra Tolukuma-gruven.

Ifølge årsrapporten for 2005 mener selskapet likevel at konvensjonelle avfallsdammer kan bli et alternativ når gruven blir større, men utdypet ikke dette nærmere.⁹⁷ Selskapet fremholder videre at det overholder alle miljøkrav som myndighetene har stilt til

selskapet, og at det har et omfattende måleprogram for å overvåke utslippene og innholdet av miljøfarlige stoffer. Rådet anser imidlertid at det kan være grunn til å tvile på disse påstandene, både med hensyn til hvorvidt DRD oppfyller kravene til vannkvalitet og sine forpliktelser til å sørge for tilfredsstillende drikkevann for befolkningen, slik som beskrevet ovenfor.

Selskapet viser videre til at det har gjennomført helsestudier og studier av vannkvalitet og fisk for å undersøke vannkvaliteten og om forurensningen har forårsaket sykdom i befolkningen. Selskapet viser til at en slik sammenheng ikke er dokumentert.⁹⁸ Rådet vil i den sammenheng peke på at de helseundersøkelsene som har vært gjennomført, har vært betydelig kritisert, og at de ikke gir grunnlag for å trekke konklusjoner om lang-siktige helseeffekter av de forhøyede verdiene av arsen og tungmetaller i vannet.

DRD erkjenner at utslippene av kvikksølv kan være et problem for selskapet: «*Due to the fact that ore mined at the Tolukuma Mine, and the surrounding land in general, is high in mercury, the potential does exist that levels of mercury discharged into the river system might expose the Company to criminal liability under Papua New Guinea legislation.*»⁹⁹ Selskapet hevder imidlertid at det ikke kjenner til noen vitenskapelige studier som viser at utslippene har hatt negative helseeffekter på lokalbefolkningen rundt gruen. Rådet antar at dette er riktig, ettersom det ikke har vært initiert slike studier. På den annen side kan ikke mangelen på slike studier brukes som argument for at slike helseeffekter ikke eksisterer.

Selskapet viser også til at landsbyene nedstrøms fra gruen vanligvis ikke bruker vannet fra Auga- eller Angabanga-elven som drikkevann eller til husholdningsformål «*as these communities rely on water from creeks, tributaries and strategically placed wells, many of which the Company has provided.*»¹⁰⁰ Som nevnt ovenfor, er rådet kjent med at dette ikke nødvendigvis er tilfelle, ettersom flere landsbyer er helt avhengig av elven som drikkevannskilde.¹⁰¹

Basert på den informasjon som er tilgjengelig, anser rådet det som svært sannsynlig at forurensningene har medført betydelige negative endringer i lokalbefolkningens levestandard både når det gjelder drikkevann, tilgang til fisk og produksjon av mat.

5.2 Gold Mine, Vatukoula, Fiji¹⁰²

Gullproduksjon på Fiji er dominert av to gruver hvorav den største er Vatukoula-gruen som eies av Emperor Gold Mines,¹⁰³ med en produksjon på ca 120 000 unser per år.¹⁰⁴ DRD Gold eier 88,3 prosent av Emperor.¹⁰⁵

Gruen ligger på øya Vitu Levu på Fiji, ca 380 km nord for hovedstaden Suva. Ifølge selskapet drives gruen med underjordsdrift med arbeidsintensive metoder. Totalt tas det ut mellom 500 000 og 600 000 tonn malm per år.¹⁰⁶ Det er 2 200 ansatte i gruen, og den har vært i drift siden 1935.

Malmen har et naturlig innhold av sulfidforbindelser. For å fjerne svovelet blir malmen røstet. I denne prosessen frigjøres svovel og tungmetaller som slippes ut til luft.¹⁰⁷ Avgangsmassene deponeres i en kunstig dam. Det er i mange år rapportert om at avgangsmassene lekker ut fra dammen og når ut i Nasivi-elven.

I 2004 publiserte *Oxfams Mining Ombudsman* en rapport om Vatukoula-gruen. Bakgrunnen var en anmodning fra *The Fiji Mine Workers Union og Citizens Constitutional Forum* i 2003 om å se på forholdene knyttet til helse og sikkerhet, arbeidstakerrettigheter, miljø og sosiale konsekvenser av selskapets virksomhet. Det hadde da pågått en streik ved

gruven siden 1991 der hundrevis av arbeidere nektet å gå til arbeid i protest mot dårlige arbeidsforhold, mange ulykker og dårlig sikkerhet i gruven, lav lønn, forurensninger fra gruven og særdeles utilfredsstillende boforhold.¹⁰⁸ Emperor nektet å forhandle med arbeiderne og brakte saken for retten.¹⁰⁹ En høyere domstol avsa i 2004 kjennelse om at streiken var ulovlig, men denne ble anket av arbeiderne.¹¹⁰ Konflikten er, etter det rådet er kjent med, ennå ikke løst.

Rådet har ikke vurdert forholdene knyttet til selve streiken, arbeidsforholdene eller sikkerheten, men fokuserer her på anklagene om at gruvevirksomheten påfører lokalbefolkningen betydelige helse- og miljøskader. Disse er særlig knyttet til luftforurensning fra røstingen av malm og utilstrekkelig håndtering av avgangsmasser som forurenser elven og drikkevannet. Etter det rådet er kjent med, har forurensningene pågått over mange år uten at selskapet har gjennomført tiltak som bedrer forholdene for lokalbefolkningen.

5.2.1 Helse- og miljøskader knyttet til luftforurensninger

Det bor ca 3 500 mennesker i nærheten av gruveområdet.¹¹¹ Innbyggerne har i mange år rapportert om SO₂-utslippene fra røstingen. Utslippene skjer støtvis, og lokalbefolkningen opplever dette som svovelskyer. Etter det rådet kjenner til, forekommer slike svovelskyer omtrent to ganger per uke eller oftere, avhengig av vindretningen. Innbyggerne hevder at disse svovelutslippene oppstår hyppigere og er mer intense enn tidligere.¹¹² Det er også rapportert om at utslippene jevnlig når den lokale barneskolen.

Ifølge innbyggerne fører svovelutslippene til pustevansker og sårhet og irritasjon i øynene, noe som spesielt går utover eldre mennesker, små barn og astmatikere.¹¹³ Lokale leger rapporterer om at mange spedbarn får problemer med luftveiene allerede fra 6 måneders alder.¹¹⁴ Befolkningen hevder også at det er vanskelig å dyrke grønnsaker fordi de utvikler sviskader. De er videre bekymret for at svovel som avsettes på hustakene, renner ned i vanntankene som samler opp regnvann og som brukes til drikkevann.

Det er velkjent at høye konsentrasjoner av SO₂ i luften kan gi betydelige luftveissykdommer, materialskader (korrosjon) og sviskader på vegetasjon.¹¹⁵ Dette er de samme effektene som befolkningen på Vatukoula rapporterer om.

Selskapet erkjenner at svovelskyer oppstår og hevder at det er spesielle værforhold som gjør at svovelskyene når bakkenivå.¹¹⁶ Ifølge selskapets årsmelding for 2005 har selskapet utviklet en «SO₂ complaint and roaster shutdown strategy.»¹¹⁷ Hva dette konkret innebærer, er ikke forklart. Utover dette omtaler ikke selskapet denne problemstillingen verken i sin årsrapport eller under gjennomgangen av sin miljøpolicy. I et brev til sine aksjonærer i mai 2004 imøtegår imidlertid selskapet kritikken som Oxfam har reist mot selskapet¹¹⁸ «Emperor ensures that emissions from the roaster stack meet all regulatory guidelines. Further, in accordance with the Environmental Management Plans, there has been a 50 percent decrease in the addition of elemental sulphur into the roaster over the past three years through the utilisation of new technology.»¹¹⁹ Ifølge informasjon som rådet har mottatt, opplever ikke lokalbefolkningen at de tiltakene som selskapet hevder å ha gjennomført, har redusert forurensningene. Tvert imot rapporterer de om at utslippene skjer oftere nå enn før.¹²⁰

Etter det rådet kjenner til, stiller ikke myndighetene krav til utslipp av SO₂. Det er også indikasjoner på at utslipp fra røstingen inneholder partikler og tungmetaller,¹²¹ men selskapet informerer ingenting om dette.

5.2.2 Forurensning av vann og drikkevann

Ifølge informasjon som rådet har mottatt, forekommer det ofte at store utslipp fra avgangsdammen når Nasivi-elven.¹²² Også lokale medier har rapportert om dette: «*Many rivers and creeks in areas surrounding Vatukoula [have] changed colour and lost all aquatic life because of the dumping of waste by EGM [Emperor Gold Mines].*»¹²³

Selskapet oppgir at det har et overvåkingsprogram for utslipp av avgangsmasser, vannkvalitet og cyanid-håndtering. Disse rapportene sendes til helsedepartementet, men er ikke offentlig tilgjengelig. Det finnes derfor ingen tilgjengelig dokumentasjon verken på hvilke stoffer som slippes ut i elven, eller hvor store utslippene er.

Tidligere undersøkelser har rapportert om forhøyede verdier av kvikksølv og kadmium i Nasivi-elven.¹²⁴ Selskapet selv opplyser at avgangsmassene inneholder cyanid og arsen. Emperors virksomhet ble også tatt opp i parlamentet på Fiji i 2003. Her kom det fram at: «*Government inspections and reports have periodically confirmed water and atmospheric pollution at Vatukoula. There have been cyanide traces in fish and water declared unfit for human consumption.*»¹²⁵ Lokalbefolkningen har tatt vannforurensningen opp med både miljøvernmyndigheter og selskapet uten at de har fått noen respons.¹²⁶

Emperor forsyner Vatukoula befolkningen med drikkevann fra Nasivi-elven. Vannet ledes ufiltrert og urensset til boligområdene. Etter det rådet kjenner til, er det ca 3 500 mennesker som ikke har tilgang til rent drikkevann, hvorav de fleste arbeider for Emperor i Vatukoula-gruven.¹²⁷ Selskapet hevder at det ikke er ansvarlig for å skaffe rent drikkevann til lokalbefolkningen, og at det ikke har råd til å sørge for rensing av vannet.¹²⁸

5.2.3 Selskapets respons

Verken på sine nettsider eller i årsrapporten går selskapet inn på anklagene om miljø- og helsevirkningene av virksomheten i Vatukoula. I et brev til aksjonærene i mai 2004, som ble skrevet som en respons på Oxfams rapport om gruven, imøtegår imidlertid selskapet noen av anklagene.

Selskapet skriver at «*minimisation of its environmental impact is central to Emperor's operations. Emperor has developed a comprehensive Environmental Policy which is a public demonstration of its commitment to managing its operations in an environmentally responsible manner.*»¹²⁹

Selskapet informerer videre om at «*independent environmental audits of the company's operations have been conducted by internationally recognised companies. [...] Emperor's Environment Management System (EMS) conforms to ISO 14001 requirements and includes an Environment Management Plan and documented procedures for potential operational impacts of the mine.*»¹³⁰ Dette innebærer «*an objective understanding of the operations' environmental aspects and their impacts, Objectives and Targets defining the environmental goals and the path towards achieving them*» og «*an environmental management system or programme defining how the objectives and targets are to be realized.*»¹³¹

Selskapet hevder også at utslippene tilfredsstillende alle utslippskrav til luft, men det fremgår ikke hvilke krav selskapet oppfyller. Når det gjelder utslippene til vann, hevder selskapet at disse måles daglig. Rådet er imidlertid ikke kjent med hvilke krav selskapet må forholde seg til når det gjelder utslipp til vann.

Selskapet benekter at det er ansvarlig for forurensningen i Nasivi-elven som følge av utilfredsstillende håndtering av avgangsmassene. I en avisartikkel i Fiji Times fremkommer

det også at selskapets ledelse stiller seg uforstående til beskyldningen «*because they [Emperor] were very careful about protecting the environment.*»¹³²

6 Rådets vurdering

Rådet skal vurdere om det foreligger en uakseptabel risiko for at fondet, gjennom sitt eierskap i DRD Gold, medvirker til alvorlig miljøskade, i henhold til retningslinjenes punkt 4.4, 3. alternativ, slik denne bestemmelsen er tolket ovenfor i avsnitt 3.2.

Det er uomtvistelig at gruvevirksomheten som DRD Gold eier er årsaken til de miljøskadene som er beskrevet under kapittel 4 i denne tilrådingen. Rådet legger til grunn at DRD Gold har og har hatt vesentlig innflytelse over gruvevirksomheten i Tolukuma og Vatukoula. Omstruktureringen av selskapet har etter rådets oppfatning ingen innvirkning på dette.

Med utgangspunkt i den foreliggende dokumentasjonen vil rådet vurdere hvorvidt miljøskadene som selskapet forårsaker, er så alvorlige at de innebærer et brudd på retningslinjene. Vurderingen knyttes til oppsummeringen i avsnitt 3.2.

Det første elementet i vurderingen gjelder omfanget av skaden og i hvilken grad den medfører irreversible endringer. Rådet finner det sannsynlig at elvedeponeringen ved Tolukuma-gruven vil kunne medføre betydelig og langsiktig miljøskade (se avsnitt 5.1.1). Rådet finner det også sannsynliggjort at tungmetallavrenning fra landdeponiet vil representere et økende og betydelig miljøproblem i fremtiden (se avsnitt 5.1.2). Rådet legger derfor til grunn at skadeomfanget fra virksomheten ved Tolukuma er betydelig, og at det er en uakseptabel risiko for at de miljøskadene som gruvevirksomheten forårsaker er langsiktige og irreversible.

Rådet anser at det også er en uakseptabel risiko for at forurensningene fra gruvevirksomheten både ved Tolukuma og Vatukoula kan medføre store konsekvenser for menneskers liv og helse. Ved Tolukuma-gruven synes forurensningene å ha forverret folks levevilkår betydelig gjennom tap av fiskeressurser, som var en viktig matkilde, tap av drikkevann og reduksjon i avlingene (se avsnitt 5.1.4). De bekymringene befolkningen har for sin fremtidige helse, synes etter rådets oppfatning å være relevante, gitt de høye verdiene av arsen og tungmetaller som finnes i utslippene, og som også kan måles i vann og sedimenter.

Rådet mener det er en betydelig risiko for at DRD Gold også påfører lokalbefolkningen i Vatukoula alvorlige og kroniske helselidelser gjennom utslippene fra gruvevirksomheten (se avsnitt 5.2.1 og 5.2.2). Selv om rådet ikke har hatt tilgang til konkrete data for forurensningsnivåene, gir rapportene fra Oxfam Australia, mange avisartikler og opplysninger som rådet har innhentet fra lokale NGOer på Fiji, et klart inntrykk av en alvorlig forurensningssituasjon som omfatter både luft og vann, som har pågått over mange år, og som vil kunne ha betydelige og langsiktige konsekvenser for miljøet og medføre varige skader på innbyggernes helse.

Det neste elementet i vurderingen er hvorvidt selskapets atferd bryter med nasjonal lov eller internasjonale normer. Både for gruvevirksomheten på Papua Ny Guinea og Fiji hevder DRD at selskapet overholder myndighetenes miljøkrav. Det kan likevel stilles spørsmål ved om selskapet faktisk oppfylder de krav som myndighetene har satt for virksomheten i Tolukuma, både når det gjelder krav til utslipp og plikt til å sørge for

sikker vannforsyning (se avsnitt 5.1.1 og 5.1.4). På Fiji har selskapet, etter det rådet kjenner til, ingen miljøkrav å forholde seg til.

Rådet vil påpeke at de miljøkrav som myndighetene i disse landene stiller til selskapet, er langt mindre strenge eller helt fraværende i forhold til det som for eksempel gjelder i Australia (Emperors hjemland). Etter det rådet er kjent med, er det for eksempel bare Papua New Guinea og Indonesia som i dag tillater elvedeponering. Rådet legger vekt på at elvedeponering internasjonalt anses for å være en uakseptabel metode for deponering av gruveavfall på grunn av miljøskadene dette medfører.¹³³ Rådet vurderer derfor DRDs praksis på Papua Ny Guinea som klart i strid med internasjonale normer.

Myndighetene, både på Papua Ny Guinea og Fiji, har i liten grad sørget for å håndheve miljøkravene. Det innebærer at konsekvensene for selskapet av ikke å overholde kravene er relativt små. Svake miljøkrav og mangelfull håndhevelse innebærer at det ikke er et regime på plass som kan bidra til å redusere skadene fra gruvedriften, og bidrar på den måten ytterligere til å øke risikoen for at alvorlige miljøskader oppstår.

Rådet skal videre ta stilling til om *selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade, herunder om unnlattelsen er planlagt*. Etter rådets vurdering ser det ikke ut til at selskapet har gjennomført tiltak som vesentlig bidrar til å redusere skadene på natur og miljø, verken når det gjelder gruvevirksomheten på Papua Ny Guinea eller Fiji på tross av at selskapet utvilsomt har kjent til helse- og miljøkonsekvensene.

De miljøskadene som elvedeponering vil kunne medføre, har vært kjent i mer enn 15 år, og DRDs egen miljøvurderingen av Tolukuma-gruven fra år 2000 bekrefter at miljøskadene kunne bli store. Selskapet har, etter det rådet er kjent med, ikke gjennomført vesentlige tiltak for å begrense skadene på tross av at utslippene har økt med over 70 prosent siden 2000.

Selskapets miljørapporter fra Tolukuma-gruven viser at tungmetallavrenningen fra deponiene kan bli et betydelig miljøproblem. DRD synes også å ha neglisjert denne problemstillingen og gir heller ikke her inntrykk av å ha satt i gang tiltak for å redusere skadevirkningene. Rådet finner at miljøskadene fra virksomheten ved Tolukuma og selskapets unnlatelser for å redusere skadevirkningene i seg selv innebærer en uakseptabel risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade og dermed grunnlag for uttrekk.

Rådet anser videre at grunnlaget for uttrekket forsterkes av selskapets unnlatelser i forhold til Vatukoula-gruven. Beskyldningene mot selskapet om dårlige miljøforhold og helseskadene hos innbyggerne har vært kjent og gjentatt i mange år, uten at dette, etter det rådet er kjent med, har ført til konkrete tiltak for å bøte på situasjonen fra selskapets side.

Det synes også å være et gjennomgående trekk at selskapet ikke velger å fremskaffe vitenskapelige data for å dokumentere sine påstander om at gruvedriften ikke medfører alvorlig miljø- og helseskade. Enkelte undersøkelser har riktignok vært gjennomført i tilknytning til Tolukuma-gruven, men disse har vært betydelig kritisert for metodiske svakheter og bidrar, etter rådets oppfatning, ikke til en systematisk kartlegging og vurdering av miljø- eller helseskadene knyttet til utslippene. Rådet er også kjent med at det i 1981 og 1995 har vært gjort to uavhengige vurderinger av miljø- og helseforholdene i Vatukoula, men rapportene er ikke offentliggjort.¹³⁴ I 1995 lyktes selskapet (Emperor) i å gå rettens vei for å unngå offentliggjøring av rapporten. Selskapet gir ingen opplysninger som kan bidra til å konkretisere de miljø- og helsemessige konsekvensene av virksom-

Fotnoter

- 1 Omtales i tilrådningsen også som DRD.
- 2 Etter at rådet avga sin tilrådningsen 24. august 2006, er rådet blitt informert om at DRD Gold, gjennom sitt datterselskap Emperor Mines, den 5. desember 2006 besluttet å legge ned gruva på Fiji. Rådet finner ikke at dette endrer grunnlaget for å tilrå uttrekk. Rådet skriver på side 16 i denne tilrådningsen at «virksomheten ved Tolukuma og selskapets unnløtelser for å redusere skadevirkningene i seg selv innebærer en uakseptabel risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade og dermed grunnlag for uttrekk.»
- 3 Tilrådningsen om utelukkelse av Freeport McMoRan Inc. er tilgjengelig på www.etikkradet.no
- 4 <http://www.drd.co.za/>
- 5 Se fotnote 4.
- 6 I det følgende omtalt som Emperor.
- 7 <http://www.emperor.com.au/>
- 8 Porgera-gullgruva er eid av the Porgera Joint Venture, der Barrick Gold er operatør med en andel på 75 prosent, se <http://www.barrick.com/>. Porgera er den største gruva på Papua Ny Guinea. Avgangsmassene fra gruva blir dumpet i Porgera-elven. Tilsvarende som for Tolukuma gruva er forurensningene fra Porgera-gruva knyttet til store utslipp av sedimenter og tungmetaller, spesielt kvikksølv, arsen, bly og kadmium. DRDs andel i Porgera gir selskapet omtrent dobbelt så store inntekter som Tolukuma gruva.
- 9 http://www.emperor.com.au/news/EMP_CEO_Appointment_270406.pdf.
- 10 DRD Gold Form 10-K Filings to the Stock and Exchange Commission (SEC) 2004, s 24, tilgjengelig på http://secfilings.nasdaq.com/edgar_conv_html%2f2005%2f04%2f29%2f0001156973-05-000583.html#FIS_COMPANY_INFORMATION
- 11 En unse er 31,1 gram. DRDs produksjon tilsvarer omtrent 10 630 kg gull i tidsrommet 30. juni 2004 – 30. juni 2005. <http://www.emperor.com.au/abouteml/Operations.html>
- 12 Gruvene produserte henholdsvis 5 540 kg, 2 160 kg og 2 950 kg gull. <http://www.emperor.com.au/abouteml/Operations.html>
- 13 DRD Gold er også beskyldt for dårlig sikkerhet knyttet til transport og håndtering av farlig gods til og fra Tolukuma etter flere ulykker i 2002. I 2002 ble det sluppet ut 4000 liter diesel på grunn av at et helikopter på vei til gruva fikk motorproblemer. Samme år skjedde det en annen stor ulykke da et helikopter mistet et tonn med cyanid i elvedalen Yaloga, 20 km sør for gruva. Det ble rapportert om store skader på vegetasjonen i området samt helseskader og dødsfall i lokalbefolkningen. Selskapet er beskyldt for ikke å ha ryddet tilstrekkelig opp etter seg. DRD hevder å ha forbedret sikkerhetsrutinene, og etter det rådet kjenner til, er det ikke rapportert om flere slike hendelser etter 2002. Rådet har ikke undersøkt disse konkrete forholdene nærmere.
- 14 The Mining Industry Ombudsman ble etablert i 2000 av Oxfam Australia for å bistå lokalbefolkning og urfolk som er negativt påvirket av virksomheten til australske gruveselskaper. Mer informasjon tilgjengelig på <http://www.oxfam.org.au/campaigns/mining/ombudsman/>
- 15 Se fotnote 14.
- 16 <http://www.mpi.org.au/>
- 17 <http://www.ccf.org.fj/artman/publish/>
- 18 DRD Gold Form 10-K Filings to the Stock and Exchange Commission (SEC) 2004, s. 75.
- 19 DRD Gold Form 10-K Filings to the Stock and Exchange Commission (SEC) 2004, s. 40.
- 20 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 4, finnes i rådets arkiv.
- 21 DRD Gold Form 10-K Filings to the Stock and Exchange Commission (SEC) 2004, s. 74.
- 22 <http://www.drd.co.za/>
- 23 Se fotnote 21, s. 76.
- 24 Se fotnote 20, s. 4–5.
- 25 DRD Gold 2003: Response to accusations from Oxfam Australia's Mining Ombudsman, Annual Report 2003. Pressemelding 18. september, tilgjengelig på http://www.drd.co.za/Our_mines/display.asp
- 26 DRD Gold Form 10-K Filings to the Stock and Exchange Commission (SEC) 2004, s. 76.
- 27 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman case report: Tolukuma Gold Mine, s. 11, tilgjengelig på <http://www.oxfam.org.au/campaigns/mining/ombudsman/2004/cases/tolukuma/index.html>

- 28 I løpet av de første årene ble gråberg deponert i the Eastern Waste Dump. Senere ble det deponert i et område som selskapet refererer til som Southern Area. Minproc 2000: Tolukuma Gold Mine, s. 15, finnes i rådets arkiv.
- 29 Tolukuma Gold Mines Ltd. 2003: Annual Environmental Report 2002, s. 6, Tolukuma Gold Mines Ltd. 2004: Annual Environmental Report 2003, s. 7. Rapportene finnes i rådets arkiv.
- 30 Se fotnote 29.
- 31 Bcm, bank cubic meter, utgjør en kubikkmeter med fjell, målt før det er boret opp og sprengt.
- 32 Tolukuma Gold Mines Ltd. 2004: Annual Environmental Report 2003, s. 6, finnes i rådets arkiv.
- 33 Se fotnote 32.
- 34 Minproc 2000: Tolukuma Gold Mine, kapittel 5, s. 7, finnes i rådets arkiv.
- 35 Se fotnote 34.
- 36 Se fotnote 34.
- 37 Se fotnote 34, kapittel 5, s. 9.
- 38 Environment (waste discharge) permit for Tolukuma Gold Mines Ltd., utstedt av the Director of Environment, PNG, den 26.april 2004, finnes i rådets arkiv.
- 39 Se fotnote 38.
- 40 Tolukuma Gold Mines Ltd 2004: Annual Environmental Report 2003, s. 5, finnes i rådets arkiv.
- 41 Figuren er hentet fra A.& S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 4, finnes i rådets arkiv.
- 42 Tolukuma Gold Mines Ltd 2004: Annual Environmental Report 2003, tabell 7, finnes i rådets arkiv. Suspendert materiale er faste partikler som er suspendert («svever») i vannet.
- 43 Turbiditet er et mål på uklarhet/gjennomsiktighet i vannet og er en indikator på vannets innhold av suspenderte partikler. Høy turbiditet gir uttrykk for høyt partikkelinnhold. Turbiditeten oppgis ofte i enheten NTU.
- 44 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 13-15, finnes i rådets arkiv. Ved utslippspunktet er det målt nivåer på 2500 NTU, og ved målepunktet 7 km nedstrøms fra utslippspunktet ligger verdiene på vel 1000 NTU. Kontrollmålinger som er gjennomført i et nærliggende vassdrag som ikke mottar avgangsmasser, viser en turbiditet på mellom 4,3 og 17 NTU. I Angabanga-elven ligger verdiene på mellom 52,4 og 71,7 NTU. Kontrollmålinger i naboelver som ikke er påvirket av utslipp, viser verdier på 11,1 NTU. WHO setter en grense for turbiditet i drikkevann på 1 NTU.
- 45 Se fotnote 44, s. 2. Tingay fastslår at «sediment in the tailings discharge had been deposited on the beds and margins of the Auga and Angabanga Rivers as layers of light grey-brown silt.» Finnes i rådets arkiv.
- 46 Minproc 2000: Tolukuma Gold Mine, s. 14, finnes i rådets arkiv.
- 47 Koma, Matilda 2003: Water Quality in the Auga River, s. 5, finnes i rådets arkiv.
- 48 Tolukuma Gold Mines Ltd 2000-2004: Annual Environmental Reports 1999-2003, finnes i rådets arkiv.
- 49 Til sammenlikning stiller amerikanske myndigheter krav om at utslippene fra tilsvarende gruvevirksomhet ikke må inneholde mer enn 20 mg/l målt som gjennomsnitt over 30 dager. Grenseverdiene er basert på hvilke utslippsreduksjoner det er mulig å oppnå ved bruk av eksisterende teknologi (best practicable control technology, BPT), tilgjengelig på <http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=bae798d13b2970811ff7febdc15c3do6&rgn=div8&view=text&node=40:29.0.1.1.16.10.5.3&idno=40> IFC, den internasjonale finansieringsinstitusjonen, har i sine forslag til krav til gruveindustrien stilt krav om max 50 mg/l TSS, se [http://www.ifc.org/ifcext/enviro.nsf/AttachmentsByTitle/gui_draftmining/\\$FILE/PMM_Guidelines_DRAFT_019_Final+for+Comments_.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/enviro.nsf/AttachmentsByTitle/gui_draftmining/$FILE/PMM_Guidelines_DRAFT_019_Final+for+Comments_.pdf)
- 50 DRD Tolukuma Gold Mine Ltd. 2005: Environmental Management at TGM, i Tolukuma Times April 2005, tilgjengelig på <http://www.drd.co.za/>
- 51 Se fotnote 48.
- 52 Arsen, bly, kvikksølv, nikkel, kobber, jern, sink, antimon, vismut, selen, tallium og kadmium er nevnt spesifikt, samt svovel. Tingay (se fotnote 44) s. 5 refererer her til rapport utarbeidet av Natural Systems Research and David Ballach and Associates i 1993.
- 53 Minproc 2000: Tolukuma Gold Mine, kapittel 5, s. 5, finnes i rådets arkiv.

- 54 Bly er akutt giftig for vannlevende organismer og pattedyr. Bly gir kroniske giftvirkninger hos mange organismer, selv i små konsentrasjoner. Bly bioakkumuleres i fisk og pattedyr. Opptak av bly skjer ofte sakte og under langvarig kronisk eksponering. Utskillelse av bly fra organismer skjer langsomt. Arsenforbindelser kan både være akutt giftige og kronisk giftige for mange organismer i små konsentrasjoner, og kan forårsake kreft. Kvikksølv og bly kan være svært giftige på nivåer som bare moderat overstiger bakgrunnsverdier. Når stoffene først er sluppet ut i miljøer, vil de sirkulere mellom luft, vann, jord og levende organismer i ulike former. Kvikksølv kan ved hjelp av bakterier omdannes til metylkvikksølv, som kan oppkonsentreres i næringskjeden, se SFT tilgjengelig på http://www.miljostatus.no/templates/PageWithRightListing_____2833.aspx, og UNEP Global Mercury Assessment, tilgjengelig på <http://www.chem.unep.ch/>
- 55 Tingay, Alan 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 56 DRD Gold 2005: Annual Report 2005, s. 17, tilgjengelig på <http://www.drd.co.za/>
- 57 Environment (waste discharge) permit for Tolukuma Gold Mines Ltd, utstedt av the Director of Environment, PNG, den 26.april 2004, finnes i rådets arkiv.
- 58 Myndighetenes krav er uttrykt som oppløst metall i mg/l som følger: Arsen 0,05; kadmium 0,01; krom 0,05; kobber 1; bly 0,005; kvikksølv 0,0002; sink 5. Kravene er gjengitt i Tolukuma Gold Mine Social Responsibility Report 2004, s. 20. Vannkvalitetskriterier er i prinsippet laget for å beskytte organismer som lever i vann. Sammenliknet med for eksempel australske krav til vannkvalitet er PNG myndighetenes krav betydelig svakere for kadmium, krom og kobber. Også i forhold til WHO's (eller australske) drikkevannsstandarder ligger PNG myndighetenes grenseverdier betydelig høyere for arsen og kadmium, se http://www.who.int/water_sanitation_health/dwq/gdwq3/en/index.html og ANZECC Water Quality guidelines tilgjengelig på <http://deh.gov.au/water/quality/nwqms/volume1.html>. I henhold til norske myndigheters grenser for klassifisering av vanntilstand ligger PNG kravene til dels betydelig over det som SFT klassifiserer som meget sterkt forurenset vann, se SFT Veiledning 97:04, klassifisering av miljøkvalitet i ferskvann, tilgjengelig på www.sft.no
- 59 DRD Tolukuma Gold Mine Ltd 2004: Social Responsibility Report 2004, s. 20, tilgjengelig på <http://www.drd.co.za/>
- 60 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 31, finnes i rådets arkiv.
- 61 Environment (waste discharge) permit for Tolukuma Gold Mines Ltd, utstedt av the Director of Environment, PNG, den 26. april 2004, vilkår 13, finnes i rådets arkiv. Grenseverdiene er absolutte verdier som ikke skal overskrides fra og med målepunktet 7 km nedstrøms fra utslippspunktet.
- 62 Oppløst metall er den metallkonsentrasjonen som finnes oppløst i vannet etter at vannet er filtrert for partikler, og er tilgjengelig for organismer. Totalt metallinnhold er summen av metall bundet til partikler og oppløst metall. Partikulært metall kan imidlertid gå over til oppløst metall avhengig av blant annet pH, innhold av organisk og partikulært materiale i vannet, og vannets hardhet.
- 63 Minproc 2000: Tolukuma Gold Mine, kapittel 5, s. 11, finnes i rådets arkiv.
- 64 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 33, finnes i rådets arkiv. Koma, Matilda 2003: Water Quality in the Auga River, s. 12, finnes i rådets arkiv.
- 65 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 16.
- 66 Tingay, Alan 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 67 For sedimentprøvene i de mest påvirkede delene av vassdraget ligger metallkonsentrasjonen på følgende nivåer: Arsen 400-490 mg/kg, kvikksølv 68-275 mg/kg og bly 170-233 mg/kg, se Tingay 2006 (se fotnote 65) s. 41. Nivåene for arsen og kvikksølv er betydelig høyere enn det som SFT klassifiserer som meget sterkt forurensete sedimenter (for kvikksølv for eksempel denne grensen satt til 3 mg/kg).
- 68 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s 19-21, finnes i rådets arkiv.
- 69 Tolukuma Gold Mines Ltd. 2004: Annual Environmental Report 2003, tabell 3 i vedlegg 1, finnes i rådets arkiv.

- 70 US National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) Guidelines for Freshwater Sediments. Disse retningslinjene er et verktøy for å vurdere sannsynligheten for at en gitt konsentrasjon av en miljøgift vil være skadelig for økosystemet, tilgjengelig på [http://response.restoration.noaa.gov/topic_subtopic_entry.php?RECORD_KEY%28entry_subtopic_topic%29=entry_id,subtopic_id,topic_id&entry_id\(entry_subtopic_topic\)=88&subtopic_id\(entry_subtopic_topic\)=5&topic_id\(entry_subtopic_topic\)=2](http://response.restoration.noaa.gov/topic_subtopic_entry.php?RECORD_KEY%28entry_subtopic_topic%29=entry_id,subtopic_id,topic_id&entry_id(entry_subtopic_topic)=88&subtopic_id(entry_subtopic_topic)=5&topic_id(entry_subtopic_topic)=2)
- 71 Se fotnote 68 s. 30.
- 72 Minproc 2000: Tolukuma Gold Mine, kapittel 5, s. 5, finnes i rådets arkiv, se også fotnote 69.
- 73 DRD Tolukuma Gold Mine Ltd 2004: Social Responsibility Report 2004, s. 21.
- 74 Både kobber, gull, sølv og andre edelmetaller forekommer ofte i bergarter som inneholder svovel. Tungmetallavrenning (Acid rock drainage) oppstår når sulfidholdige mineraler kommer i kontakt med både vann og luft (oksygen), og det dannes svovelsyre. I denne prosessen kan tungmetaller som finnes naturlig i malmen, mobiliseres. Resultatet er at det oppstår surt vann som inneholder tungmetaller, og som kan resultere i betydelig forurensning av grunnvann og vassdrag. Når denne prosessen først har startet, er den ikke reverserbar og kan pågå i hundrevis av år. Miljøskadene er spesielt knyttet til langsiktigheten i prosessen som kan innebære et mer eller mindre kontinuerlig utslipp av tungmetaller over svært mange år og med en ødeleggende virkning på vassdrag og grunnvann.
- 75 Se fotnote 72, kapittel 5, s. 19.
- 76 Se fotnote 72, kapittel 5 s. 19.
- 77 Tolukuma Gold Mines Ltd. 2004: Annual Environmental Report 2003, finnes i rådets arkiv: Gjennomsnittlig pH i Iwu Creek var 3,72 i 2003 (Tabell A6) og 4,13 i 2002. I 2003 lå pH verdien i Illive Creek i gjennomsnitt på 4,41 og i 2002 på 5,61.
- 78 Se fotnote 77, s. 15.
- 79 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 27-28, finnes i rådets arkiv.
- 80 Tolukuma Gold Mines Ltd. 2004: Annual Environmental Report 2003, Aquatic Survey, finnes i rådets arkiv.
- 81 Tingay, Alan 2005: Memorandum on Tolukuma Gold Mine Annual Environmental Reports, finnes i rådets arkiv.
- 82 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman case report: Tolukuma Gold Mine, s. 13.
- 83 Tingay, Alan 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv. I henhold til intervjuer som er gjennomført med lokalbefolkningen, pleide Fuyuge-folket (som bor like ved graven, se nedenfor) å drive fiske i Auga-elven og inviterte også folk fra andre landsbyer til å fiske i elven. Dette er ikke lenger vanlig.
- 84 Oxfam Australia Mining Ombudsman 2006, kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 85 Fuyuge-folket lever i fjellområdene i nærheten av graven, Kuni-folket bor i området der Alabule-elven møter Angabanga-elven, Mekeo-folket hører til på elvesletten ved Angabanga-elven, og Roro-folket lever ved kysten der elven renner ut i havet. Se fotnote 83 og Koma, Matilda 2003: Water Quality in the Auga River, s. 2, finnes i rådets arkiv.
- 86 Se fotnote 83.
- 87 Koma, Matilda 2003: Water Quality in the Auga River, s. 2, finnes i rådets arkiv.
- 88 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman case report: Tolukuma Gold Mine, s. 13.
- 89 Se fotnote 88, s. 15 og fotnote 83. For eksempel pleide Fyuge folket å flytte nærmere elven i tørketiden når det ble knappere tilgang på vann fra andre vannkilder i nærheten av landsbyene høyere opp i dalsidene. Dette gjør de ikke lenger, slik at de nå er helt avhengig av de andre vannkildene både til vask og drikkevann.
- 90 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Pollution from the Tolukuma Gold Mine in the Auga-Angabanga River System, Papua New Guinea, s. 1, finnes i rådets arkiv.
- 91 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Arsenic and Selected Metal Levels in the Domestic Water Supplies of Mekeo Villages near the Angabanga River, Papua New Guinea, s. 1, finnes i rådets arkiv.
- 92 Oxfam Australia Mining Ombudsman 2004: Annual Report 2004, tilgjengelig på <http://www.oxfam.org.au/campaigns/mining/ombudsman/2004/index.html>

- 93 PNG Central Province Division of Health (DOH) 2003: Environmental Health Investigation into the Allegations of Illness and Deaths relating to the use of the Auga-Angabanga River System, og James Cook University in Queensland and Angau Memorial Hospital in Lae 2003: An Investigation of Disease Outbreak in the Fane and Mekeo Areas of Central Province, Papua New Guinea (PNG), i Tolukuma Gold Mine Annual Environmental Report 2003. Disse studiene er blitt kritisert av NGOer på grunn av det begrensede utvalget som kartleggingen er basert på, og metodiske svakheter. Rapportene finnes i rådets arkiv.
- 94 Environment (waste discharge) permit for Tolukuma Gold Mines Ltd, utstedt av the Director of Environment, PNG, den 26.april 2004, vilkår 2, finnes i rådets arkiv.
- 95 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Arsenic and Selected Metal Levels in the Domestic Water Supplies of Mekeo Villages near the Angabanga River, Papua New Guinea, s. 1, finnes i rådets arkiv.
- 96 DRD Gold 2004: Annual Report 2004, s. 17.
- 97 DRD Gold 2005: Annual Report 2005, s. 19.
- 98 DRD's response to Oxfam Australia 2003, tilgjengelig på http://www.drdgold.com/default.asp?PathId=our_mines/display.asp
- 99 DRD Gold 2005: Annual Report 2005, s. 97.
- 100 Se fotnote 99.
- 101 A. & S.R. Tingay Pty. Ltd. 2006: Arsenic and Selected Metal Levels in the Domestic Water Supplies of Mekeo Villages near the Angabanga River, Papua New Guinea, s. 1, finnes i rådets arkiv.
- 102 Se fotnote 2.DRD Gold, gjennom sitt datterselskap Emperor Mines, besluttet den 5. desember 2006 å legge ned gruveen på Fiji.
- 103 Nedenfor også omtalt som Emperor.
- 104 Dette tilsvarer i overkant av 3 400 kg gull per år.
- 105 <http://www.emperor.com.au/>
- 106 Emperor Mines Ltd. Annual Report 2004, tilgjengelig på <http://www.emperor.com.au/>
- 107 Simtars Queensland 2004: Ambient Air Quality Monitoring near Vatukoula Gold Smelter, for Emperor Gold Mining, finnes i rådets arkiv.
- 108 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman Case Report: Vatukoula Gold Mine, tilgjengelig på <http://www.oxfam.org.au/campaigns/mining/ombudsman/index.html>. Selskapet tilbyr boliger til arbeiderne, men er, ifølge Oxfam, det eneste selskapet på Fiji som har anledning til å trekke fra opp til 25 prosent av arbeidernes lønn for å dekke utleiekostnader og andre arbeidsrelaterte kostnader. Det siste omfatter blant annet verneutstyr, forsikring, opplæring, pensjon og helsetjenester. Boforholdene skal være meget dårlige. Husene er forfalne, bygget av bølgeblikk og tre, uten bad og kjøkken. Dusj, toalett og en tappekran finnes utendørs og deles som regel mellom tre eller flere boliger. Se også artikkel i The Age May 2 2004: Gold digging Emperor and his minor royalties, tilgjengelig på <http://www.theage.com.au/Articles/2004/05/01/1083224643894.html?from=storylhs#>
- 109 Artikkel i The Age, 2. mai 2004: Gold digging Emperor and his minor royalties.
- 110 Ravula, Ponipate (CCF) 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 111 Gruvearbeidere og deres familier som bor i de følgende områdene i Vatukoula, er negativt påvirket: Loloma, Loloma Rotuma, Matanagata, Newtown, Main Gate, Yunisina, Church Road og Narau barracks. Til sammen representerer disse mer enn halvparten av den totale arbeidsstyrken, og sammen med sine familier utgjør de omtrent 90 prosent av en befolkning på ca 4000 personer.
- 112 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman case report: Vatukoula Gold Mine, Ravula, Ponipate (CCF) 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv. Befolkningen beretter om at de må være innendørs og lukke vinduer og dører når svovelskyene når bakkenivå.
- 113 Se fotnote 110 og 112.
- 114 Intervjuer gjennomført av Oxfam Australia Mining Ombudsman 2005, finnes i rådets arkiv. Ravula, Ponipate (CCF) 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 115 Det har vært mye forskning knyttet til miljø- og helseeffekter av utslipp av svoveldioksider, blant annet i forbindelse med sur nedbør-problematikken.
- 116 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman Case Report: Vatukoula Gold Mine, s. 20.
- 117 Emperor Mines Ltd. 2005: Annual Report 2005, s. 13.
- 118 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman case report: Vatukoula Gold Mine.
- 119 Brev fra Emperor sendt til aksjonærene 11. mai 2004, tilgjengelig på http://www.emperor.com.au/news/EMP_Shareholder_Update_110504.pdf

- 120 Ravula, Ponipate (CCF) 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 121 Simtars Queensland 2004: Ambient Air Quality Monitoring near Vatukoula Gold Smelter, for Emperor Gold Mining, finnes i rådets arkiv.
- 122 Se fotnote 120.
- 123 Artikkel i Fiji Times, 24. august 2005: Gold Mine under Fire, finnes i rådets arkiv.
- 124 Se fotnote 123.
- 125 Parliament of Fiji, Parliamentary Debates The Senate, Daily Hansard, 20 March 2003, by Senator Atu Emberson-Bain, tilgjengelig på <http://www.parliament.gov.fj/hansard/viewhansard.aspx?hansardID=63&viewtype=full>
- 126 Oxfam Australia 2004: Mining Ombudsman case report: Vatukoula Gold Mine, s. 19.
- 127 Ravula, Ponipate (CCF) 2006: Kommunikasjon med rådet, finnes i rådets arkiv.
- 128 Se fotnote 127.
- 129 Brev fra Emperor til aksjonærene, 11. mai 2004.
- 130 Emperor Mines Ltd. 2005: Annual Report 2005, s. 12.
- 131 Se fotnote 130.
- 132 Fiji Times Online 28. august 2005: EGM denies pollution accusation, finnes i rådets arkiv.
- 133 Verdensbanken finansierer ikke lenger prosjekter som benytter seg av elvedeponering. Heller ikke den internasjonale finansieringsinstitusjon, The International Finance Corporation, aksepterer elvedeponering med mindre spesifikke utslippsgrenser overholdes, hvilket i praksis innebærer at utslippene må behandles før de ledes ut i vassdrag. Også «The Extractive Industries Review» (EIR) fra 2003, og det internasjonale prosjektet «Mining, Minerals and Sustainable Development» (MMSD) fraråder elvedeponering på grunn av miljøskadene dette medfører. EIR skriver «Scientific evidence clearly demonstrates that this method of waste disposal causes severe damage to water bodies and surrounding environments... In practice, this technology is being phased out due to recognition of its negative consequences.» Verdens største gruveselskap, BHP Billiton, har også erklært at det ikke vil benytte seg av elvedeponering i nye prosjekter. Se forøvrig også rådets tilrådning om uttrekk av Freeport McMoRan, tilgjengelig på www.etikkradet.no
- 134 I 1981 utarbeidet the UN's Economic and Social Commission for Asia and the Pacific en rapport om miljøsituasjonen i Vatukoula-området som beskrev miljøforholdene som meget alvorlige, og som anbefalte at Emperor's konsesjon i Vatukoula burde trekkes tilbake. Rapporten ble aldri offentliggjort. I 1995 ble den såkalte GP Lala Commission oppnevnt av Parlamentet på Fiji for å granske Emperors gruvevirksomhet i Vatukoula. Kommisjonen utarbeidet rapporten «Inquiry into the Vatukoula trade Dispute report (Parliamentary Paper no 38 of 1995, Suva, Fiji). Rapporten ble aldri diskutert i parlamentet fordi Emperor fikk rettslig kjennelse på at rapporten ikke skulle offentliggjøres, se blant annet Oxfam 2004 (se fotnote 126, og referat fra debatt i parlamentet (se fotnote 125). Rapporten er likevel sitert fra flere steder, blant annet fordi den hevder at Vatukoula er en katastrofe, og at ingen forbedringer er gjennomført siden sist myndighetene gransket saken – 14 år tidligere.
- 135 Ifølge selskapet gjennomføres det «regular environment audits and reviews to monitor performance.» Selskapet hevder at det har et måleprogram for daglige målinger av utslipp til vann og vannkvalitet, inklusive drikkevannskvalitet, men nevner ikke hvorvidt det finnes et tilsvarende program for utslipp til luft. Emperor's miljøpolitikk er tilgjengelig på <http://www.emperor.com.au/abouteml/corporate.html#epolicy>.
- 136 DRD Gold 2005: Annual Report 2005, s. 19.

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. mai 2007
(offentliggjort 6. november 2007)

Tilrådning om uttrekk av Vedanta Resources Plc

Innhold

- 1 Innledning** 35
- 2 Kilder** 36
- 3 Hva rådet har tatt stilling til** 37
- 4 Om Vedanta Resources** 38
- 5 Anklager om alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter** 39
 - 5.1 Sterlite Industries – Tuticorin
 - 5.1.1 Anklagene mot Sterlite i Tuticorin
 - 5.1.2 Nærmere om virksomheten i Tuticorin
 - 5.1.3 Ulovlige produksjonsutvidelser
 - 5.1.4 Helse- og miljøskader
 - 5.2 Madras Aluminium Company Ltd (Malco)
 - 5.2.1 Anklagene mot Malco
 - 5.2.2 Raffineriet ved Mettur Dam
 - 5.2.3 Miljø og helseeffekter
 - 5.3 Bharat Aluminium Company
 - 5.3.1 Tvangsflytting av stammefolk
 - 5.4 Vedanta Alumina Ltd
 - 5.4.1 Anklager mot Vedanta Alumina
 - 5.4.2 Gruvedrift i Niamgyiri Hills
 - 5.4.3 Raffineriet ved Lanjigarh
 - 5.4.4 Misvisende informasjon og brudd på lover og prosedyrer
 - 5.4.5 Forventede miljøeffekter av raffineriet
 - 5.4.6 Medvirkning til brudd på menneskerettigheter
- 6 Selskapets respons** 55
- 7 Rådets vurdering** 55
 - 7.1 Alvorlig miljøskade
 - 7.2 Brudd på menneskerettigheter
 - 7.3 Konklusjon
- 8 Tilrådning** 60

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland besluttet i møte 2. oktober 2006 å vurdere om investeringene i selskapet Vedanta Resources Plc. vil kunne innebære en risiko for at fondet medvirker til uetiske handlinger i henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4. Per 31. desember 2006 hadde Statens pensjonsfond – Utland, aksjer for ca 81 millioner kr i selskapet, som tilsvarer en eierandel på 0,16 prosent.

Vedanta Resources er et britisk, metall- og gruveselskap. Hovedvirksomheten er knyttet til utvinning og produksjon av kobber, aluminium og sink i India. Selskapet har også virksomhet i Australia, Zambia og Armenia. Vedanta Resources er beskyldt for å ha forårsaket miljøskade og medvirket til brudd på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter. Selskapet er videre anklaget for gjentatte brudd på nasjonale miljølover, ulovlige produksjonsutvidelser, uforsvarlig håndtering av farlig avfall, overgrep mot stammefolk, elendige lønnsvilkår og farlige arbeidsforhold i gruvene og fabrikkene. Selskapet er i tillegg beskyldt for å være involvert i bestikkelser og korrupsjon.

Rådet har vurdert risikoen for at fondet medvirker til to forhold som dekkes av de etiske retningslinjene, alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter, ved å være investert i Vedanta Resources. Rådet har i den sammenheng vurdert fire av Vedantas datterselskaper: Sterlite Industries, Madras Aluminium Company, Bharat Aluminium Company og Vedanta Alumina, alle med virksomhet i India. Vedanta Resources har aksjemajoriteten i alle disse selskapene.

Rådet har, i samsvar med retningslinjenes punkt 4.5, gjennom Norges Bank kontaktet Vedanta Resources og bedt selskapet om å kommentere de ovennevnte beskyldningene og grunnlaget for dem. Selskapet ble tilskrevet den 15. mars 2007 og ble anmodet om å kommentere utkastet til tilrådning innen 10. april. Selskapet ble samtidig informert om at rådet ville avgi tilrådning om uttrekk den 15. mai, dersom selskapet ikke svarte på rådets henvendelse. Etter anmodning fra Vedanta den 2. april, ble svarfristen forlenget til den 20. april. Den 23. april ble selskapet på nytt kontaktet, og det ble fra selskapets side antydning at svar ville bli sendt i løpet av noen dager. Selskapet har per 15. mai 2007 ikke svart på rådets henvendelse.

For å kunne konstatere om det foreligger en risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade, må det foreligge en direkte sammenheng mellom selskapets virksomhet og normbruddene. Rådet legger til grunn at miljøskaden må være stor. Det må legges vekt på om skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger, og om den har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse. Videre må det vurderes i hvilken grad selskapets handlinger eller unnlater har forårsaket miljøskaden, herunder om skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer, om selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade eller unnlatt å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad. Det må også være sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette i fremtiden.

Spørsmålet om selskapet medvirker til grove eller systematiske menneskerettighetsbrudd er vurdert ut fra hvorvidt det finnes en faktisk sammenheng mellom selskapets virksomhet og de påståtte normbruddene, og om normbruddene er foretatt med sikte på å tjene selskapets interesser eller tilrettelegge forholdene for selskapet. Selskapet må ha bidratt til normbruddene, eller hatt kunnskap om normbruddene, men unnlatt å søke å forhindre dem.

Rådet finner at anklagene som har vært reist mot selskapet om alvorlig miljøskade og medvirkning til brudd på menneskerettigheter, herunder overgrep og tvangsflytting mot stammefolk, er godt underbygget. Etter rådets oppfatning synes selskapet å mangle interesse for og vilje til å gjøre noe med de alvorlige og langvarige skadevirkningene som selskapets virksomhet påfører mennesker og miljø. De normbruddene som er avdekket i forhold til miljø og menneskerettigheter, har foregått ved alle de undersøkte datterselskapene, gjentatte ganger og over flere år, slik det fremgår av kapittel 5. Etter rådets oppfatning indikerer dette et mønster i selskapets atferd der slike normbrudd er akseptert og er en etablert del av forretningsvirksomheten. Dette handlingsmønsteret utgjør en uakseptabel risiko for at selskapets uetiske praksis vil fortsette i fremtiden. Rådet finner ut fra en helhetsvurdering at vilkårene for alvorlig miljøskade og grove eller systematiske brudd på menneskerettigheter er oppfylt i denne saken.

Rådet er kommet til at de etiske retningslinjene, punkt 4.4, annet punktum, gir grunnlag for å anbefale utelukkelse av selskapene Vedanta Resources Plc., samt de særskilt børsnoterte datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Company Ltd. fra Statens Pensjonsfond- Utland investeringsunivers, på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til nåværende og fremtidig alvorlig miljøskade og systematiske brudd på menneskerettigheter.

2 Kilder

Etikkrådet legger stor vekt på å underbygge tilrådingene om uttrekk med et bredt og variert kildemateriale. I denne saken har rådet bygget på undersøkelser og utredninger som er gjennomført av eller på oppdrag av indiske myndigheter, rapporter fra nasjonale og internasjonale frivillige organisasjoner, artikler i indiske og internasjonale aviser og dokumentarfilmer.

Av utredninger vil rådet spesielt fremheve rapportene til *the Indian Supreme Court Committee on Hazardous Wastes* og *the Indian Supreme Court's Central Empowered Committee*. Begge komiteene er oppnevnt av indisk høyesterett. *The Supreme Court Monitoring Committee on Hazardous Wastes (SCMC)* ble opprettet i november 2003 for å overvåke implementeringen av forskriften om farlig avfall og en rekke pålegg som var gitt av indisk høyesterett siden 1995. SCMC er en ekspertkomité på miljø og avfall som rapporterer til indisk høyesterett 4 ganger i året.¹ *The Central Empowered Committee (CEC)* ble opprettet av Høyesterett i mai 2002 for å undersøke klagesaker relatert til *the Indian Forest Conservation Act* og *the Environmental Protection Act*. Komiteen består av forhenværende dommere og embetsmenn med spesiell kompetanse i miljø saker. CEC skal gi anbefalinger til Høyesterett angående lovbrudd i spesifikke saker. CEC har så langt oversendt anbefalinger i 400 saker til Høyesterett der alle hittil er blitt akseptert.

I tillegg til dette har rådet bestilt egne utredninger og undersøkelser av eksterne norske, britiske og indiske konsulenter. Representanter fra rådets sekretariat har vært i India og har hatt en rekke møter med lokale organisasjoner og personer med inngående kjennskap til Vedantas operasjoner. Rådet har dessuten hatt tilgang til brev og pålegg fra indiske myndigheter til selskapet. Kildene som er benyttet, fremgår fortløpende i de enkelte fotnoter.

3 Hva rådet har tatt stilling til

Rådet har tatt stilling til om Statens pensjonsfond – Utland risikerer å medvirke til uetiske handlinger gjennom sitt eierskap i det britiske selskapet Vedanta Resources Plc. Rådet har i den sammenheng vurdert fire av Vedantas datterselskaper: Sterlite Industries, Madras Aluminium Company, Bharat Aluminium Company og Vedanta Alumina.

I de etiske retningslinjene punkt 4.4, annet punktum heter det:

«Rådet gir tilråding om å trekke ett eller flere selskaper ut av investeringsuniverset på grunn av handlinger eller unnlater som innebærer en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til

- Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnearbeid og annen utbytting av barn
- Alvorlige krenkelser av individets rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- Alvorlig miljøskade
- Grov korrupsjon
- Andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer»

Rådet har særlig vurdert om Vedanta Resources forårsaker alvorlig miljøskade, men har også vurdert anklager om medvirkning til brudd på menneskerettigheter. Rådet har i tidligere tilrådninger utdypet og konkretisert disse kriteriene.²

Hva som vil være *alvorlig miljøskade*, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle, der rådet, ut i fra en helhetsvurdering, særlig vektlegger om:

- skaden er stor,
- skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger,
- skaden har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse,
- skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer,
- selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade,
- selskapet ikke har gjennomført tiltak for å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad,
- det er sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette.

I tillegg har rådet vurdert om selskapet medvirker til *grove eller systematiske menneskerettsbrudd*. Dette spørsmålet blir vurdert ut fra hvorvidt det finnes en faktisk sammenheng mellom selskapets virksomhet og de påståtte normbruddene, og om normbruddene er foretatt med sikte på å tjene selskapets interesser eller tilrettelegge forholdene for selskapet. Selskapet må enten selv ha bidratt til normbruddene, eller hatt kunnskap om normbruddene, men unnlatt å søke å forhindre dem.

Rådet vil presisere at det er *eksisterende og fremtidige* normbrudd som omfattes av retningslinjene, både når det gjelder miljøskade og menneskerettsbrudd. Det innebærer at det må gjøres en vurdering av risikoen for at selskapets uakseptable praksis vil fortsette i fremtiden. Selskapets tidligere handlinger kan gi en indikasjon på hvordan selskapet vil opptre fremover, og dermed et grunnlag for å vurdere om det er en uakseptabel risiko for at uetiske handlinger vil skje i fremtiden. Det betyr også at det ikke kreves bevist at uetiske handlinger vil finne sted i fremtiden – det er tilstrekkelig at det foreligger en uakseptabel risiko for dette.

De konkrete handlingene og unnlatsene som Vedanta Resources er anklaget for, vil bli vurdert i forhold til elementene ovenfor.

4 Om Vedanta Resources

Vedanta Resources Plc.³ er et britisk metall- og gruveselskap med virksomhet i India, Zambia, Australia og Armenia.⁴ Hoveddelen av virksomheten er knyttet til utvinning og produksjon av kobber, aluminium og sink, men selskapet er også involvert i utvinning og produksjon av gull og råjern.

Selskapets kjernevirksomhet foregår i India, (19 produksjonssteder i 6 stater),⁵ der selskapet har betydelige andeler i markedet for aluminium (20 prosent), kobber (40 prosent) og sink (75 prosent).⁶ Selskapet ervervet i april 2007 aksjemajoriteten i gruve- og metallsel-skapet Sesa Goa (jernmalm og råjern). I tillegg eier og driver selskapet, gjennom datter-selskaper, kobbergruver i Zambia og Australia⁷ og en gullgruve i Armenia.⁸

Selskapsstruktur

I løpet av de siste årene har Vedantas selskapsstruktur vært i stadig endring.⁹ Volcan Investments Ltd. er Vedanta Resources' holdingselskap og eier for tiden 54 prosent av aksjene i selskapet.¹⁰ Volcan kontrolleres «by persons related to the Executive Chairman, Mr Anil Agarwal.»¹¹ Ifølge årsmeldingen for 2006 har Vedanta 18 datterselskaper, hvorav åtte er involvert i gruvedrift og metallproduksjon, se oversikten nedenfor.¹² Av andre kilder fremgår det at Vedanta også er hovedaksjonær i gruveselskapene Sterlite Gold (registrert i Canada) og Sesa Goa.¹³ Alle tall er per 31.mars 2006, med unntak for selskapene Sterlite Gold og Sesa Goa.

Datterselskap	Eierandel
Sterlite Industries Ltd.	76 %
Madras Aluminium Company Ltd. (MALCO, India)	80 %
Bharat Aluminium Co. Ltd. (BALCO, India)	40 %
Vedanta Alumina (India)	93 %
Hindustan Zinc Ltd. (HZL, India)	49 %
Konkola Copper Mines Plc. (KCM, Zambia)	51 %
Copper Mines of Tasmania Pty Ltd. (CMT, Australia)	76 %
Thalanga Copper Mines Pty Ltd. (TCM, Australia)	76 %
Sterlite Gold Ltd. (Canada)	80 %
Sesa Goa	51 %

Selskapet opplyser at det har til hensikt å kjøpe seg opp i flere av datterselskapene, og styrke eierskapet i aluminiums- og kobbervirksomheten. Vedanta har allerede benyttet seg av sin opsjon til å kjøpe de resterende aksjene i Balco fra den indiske stat.¹⁴ Selskapet har også til hensikt å erverve de resterende aksjene i Hindustan Zinc som vil bli tilgjengelig i løpet av 2007,¹⁵ og er i ferd med å kjøpe opp de resterende aksjene i Sterlite Gold.¹⁶

Rådet anser at Vedanta Resources, som majoritetsaksjonær og styreleder i disse selskapene, har betydelig innflytelse over sine datterselskaper.¹⁷

Statens pensjonsfond – Utland eide ved årsskiftet bare aksjer i Vedanta Resources. Rådet har likevel funnet det riktig også å anbefale utelukkelse av datterselskapene Sterlite Industries og Madras Aluminium Company som er børsnotert i India. Rådet er ikke kjent med at Bharat Aluminium Company Ltd. og Vedanta Alumina Ltd er børsnotert. Rådet har ikke foretatt noen fullstendig gjennomgang av Vedantakonsernet.

5 Anklager om alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter

Det er i mange ulike sammenhenger fremsatt beskyldninger om at Vedanta Resources har forårsaket miljøskade og medvirket til brudd på menneskerettigheter og arbeiderrettigheter. Selskapet blir beskyldt for å drive gruve- og industrivirksomhet med gjentatte brudd på nasjonale miljølover, ulovlige produksjonsutvidelser, uforsvarlig håndtering av farlig avfall, overgrep mot stammefolk, elendige lønnsvilkår og farlige arbeidsforhold i gruvene og fabrikkene. Selskapet er også beskyldt for å være involvert i bestikkelser og korrupsjon.

Mange av anklagene er fremkommet i rapporter fra indiske frivillige organisasjoner som for eksempel *Indian People's Tribunal on Environment and Human rights*¹⁸ og *India Resource Center*.¹⁹ Også utenlandske organisasjoner og NGO-nettverk som *India Committee of the Netherlands*,²⁰ *Social Watch*,²¹ og *Mines and Communities*²² har rapportert om Vedantas påståtte overgrep og uakseptable atferd. Flere av anklagene har vært undersøkt og dokumentert av spesielle komiteer opprettet av og underlagt indisk høyesterett.²³

Rådet har vurdert følgende:

- anklagene om alvorlig miljøskade ved virksomheten til Sterlite Industries, Malco og Vedanta Alumina
- anklagene om medvirkning til overgrep og tvangsflytting av stammefolk ved Vedanta Aluminas operasjoner i Orissa og Balcos bauxittgruver.

Andre alvorlige anklager som rådet ikke har tatt stilling til

Rådet har registrert, men ikke undersøkt nærmere, alvorlige anklager mot selskapet om farlige arbeidsforhold og alvorlig miljøskade i andre deler av selskapets virksomhet og korrupsjon. Noen av anklagene er kort referert nedenfor for å gi et mer fullstendig bilde av de forholdene som selskapet beskyldes for å være delaktig i.

Både ved Sterlite Industries, Malco og Balco er det fremsatt anklager om farlige arbeidsforhold. Disse er kort beskrevet under avsnittene om de enkelte selskapene, men ikke nærmere undersøkt.

Konkola Copper mines i Zambia, er beskyldt for alvorlig forurensning og miljøskade. Det siste tilfellet skjedde i november 2006 etter at utslipp fra slaggbehandlingsanlegget forurenset drikkevannet til 50 000 mennesker, hvorav mange skal være uten alternative drikkevannskilder. Selskapet er beskyldt for gjentatte ganger å ha brutt miljøkrav og er anklaget for manglende vedlikehold og manglende tiltak for å begrense utslipp og rydde opp der hvor det har oppstått skadevirkninger.²⁴

Det har også vært fremført anklager mot Vedanta om blant annet korrupsjon, svindel, forfalskning av dokumenter, manipulering av aksjekurser og innsidehandel som involverer både selskapets lokale ledelse, styrelederen Anil Agarwal, og offentlige ansatte hos indiske myndigheter. Anklagene er fremsatt av mange, herunder journalister, forfattere, parlamentarikere, NGOer og *the Supreme Court's Central Empowered Committee*, en komité underlagt indisk høyesterett.²⁵

Forholdene kan illustreres ved at styret for den indiske verdipapirbørsen (the Securities Exchange Board of India) i 1998 nektet Vedanta adgang til kapitalmarkedet i to år på grunn

av innsidehandel og andre lovovertridelser.²⁶ Det er videre fremsatt påstander om at selskapet har utbetalt rundt 2,6 millioner USD til politikere,²⁷ og at Orissa's Chief Minister, Mr. Naveen Patnaik, ga utilbørlige fordeler til selskapet og dets prosjekt i Orissa.²⁸ I sin anbefaling til høyesterett, antyder the Central Empowered Committee at selskapet, miljøverndepartementet og myndighetene i Orissa er delaktige i dette: «*The casual approach, the lackadaisical manner and the haste with which the entire issue of forests and environmental clearance for the alumina refinery project has been dealt with smacks of undue favour/leniency and does not inspire confidence with regard to the willingness and resolve of both the State Government and the MoEF to deal with such matters keeping in view the ultimate goal of national and public interest.*»²⁹

5.1 Sterlite Industries – Tuticorin

Sterlite Industries (India) Limited³⁰ er en av to store produsenter av kobberprodukter i India.³¹ Produksjonen er fordelt på et anlegg med smelteverk, raffineri og valseverk i Tuticorin i delstaten Tamil Nadu på Indias sørsjøspiss og et anlegg med raffineri og valseverk i Silvassa i delstaten Gujarat i vest-India.³² Silvassa mottar kobberanode fra smelteverket i Tuticorin 575 km lenger sør, og foredler kobberet videre i raffineriet.³³ Rådets vurderinger gjelder anlegget i Tuticorin.

5.1.1 Anklagene mot Sterlite i Tuticorin

Sterlite har særlig vært anklaget for uansvarlig håndtering av farlig avfall, ulovlige produksjonsutvidelser og gjentatte og alvorlige brudd på en rekke miljøkrav. Dette skal ha skjedd systematisk og over mange år. Selskapets håndtering av farlig avfall og ulovlige utslipp skal ha ført til omfattende forurensning av jord, luft, grunnvann og drikkevann som har gitt betydelige miljøskader og helseplager for befolkningen i området.

Det har også vært reist anklager mot selskapet om at dårlig sikkerhet ved anlegget har ført til mange dødsulykker og skader blant arbeiderne. Den indiske journalisten Nityanand Jayaraman har rapportert om at minst 139 personer er blitt alvorlig skadet og 13 mennesker er omkommet som følge av ulykker mellom 1996 og 2004.³⁴

5.1.2 Nærmere om virksomheten i Tuticorin

Smelteverket i Tuticorin er basert på kobberkonsentrat som blant annet blir importert fra Sterlites to gruver i Australia.³⁵ Kobberkonsentrat er råstoff for produksjon av kobbermatte. Kobbermatten raffineres videre til blisterekobber og gjennom ytterligere prosess-trinn til kobberanode, kobberkatode og kobberbolter. Anlegget i Tuticorin har en produksjonskapasitet på 300 000 tonn kobberanode,³⁶ i underkant av 100 000 tonn kobberkatode og ca 30 500 tonn kobberbolter per år.³⁷ I forbindelse med smelteverket er det også anlagt et fosforsyreanlegg, et svovelsyreanlegg og et renseanlegg for avløpsvann.³⁸

5.1.3 Ulovlige produksjonsutvidelser

Brudd på krav til etablering av anlegget

I 1997 ble produksjonen ved smelteverket i Tuticorin startet opp. Forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu, the Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB)³⁹ satte blant annet betingelser om at anlegget skulle lokaliseres minst 25 km fra nasjonalparken The Gulf of Mannar National Park, og at det skulle etableres et 250 meter grønt belte rundt område som en buffer mot luftforurensning og støy.⁴⁰ Dette ble senere endret av myndighetene til 25 meter.⁴¹ Utslippstillatelsen ble gitt for produksjon av 40 000 tonn blisterekobber per år (391 tonn per dag) og 1 060 tonn svovelsyre per dag.⁴²

I ettertid er det slått fast at Sterlite ikke oppfylte betingelsene som var satt av myndighetene. Selskapet etablerte ikke noe grønt belte rundt anlegget,⁴³ anlegget ble plassert innenfor de fastsatte 25 km fra nasjonalparken, og selskapet brøt en rekke av produksjonsvilkårene som var gitt for anlegget, og som er beskrevet nedenfor.⁴⁴ Selskapet vurderte heller ikke miljøkonsekvensene av prosjektet i henhold til de krav som loven stiller. De vurderingene som ble gjort, ble senere ansett for «*totally inadequate in addressing the issue of impact of pollution caused by the operation of the copper smelter.*»⁴⁵

Mange arbeidsulykker og dårlig avfallshåndtering

Etter en serie med arbeidsulykker og gasslekkasjer på anlegget i 1997 ga Madras High Court the National Environmental Engineering Research Institute (NEERI) i oppdrag å utarbeide en rapport om miljøsituasjonen ved anlegget.⁴⁶ I rapporten ble det påvist 15 brudd på miljøvilkårene, herunder alvorlige overtredelser av utslippstillatelsene til luft og vann. Videre var det påvist mangelfull avfallshåndtering, mangel på beredskapsplaner for alvorlige ulykker og manglende tillatelser for produksjon av fosforgips.⁴⁷ Det ble også påvist høye verdier av arsen og andre tungmetaller i grunnvann. Rapporten konkluderte med at nedleggelse av virksomheten burde vurderes fordi utslippene fra Sterlites anlegg utgjorde en reell fare for helse, sikkerhet og miljø.⁴⁸ Som følge av dette beordret retten stengning av anlegget i Tuticorin inntil produksjonsforholdene var gransket og brakt i orden igjen. Anlegget ble stengt 23. november 1998, men åpnet igjen en måned senere for prøveproduksjon.⁴⁹ Sterlite fikk i løpet av 1999 tillatelse til full produksjon ved anlegget til tross for at en ny granskning viste at ikke alle vilkårene var oppfylt.⁵⁰

Brudd på produksjonsvilkår og miljøkrav

I april 2002 søkte Sterlite forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu om tillatelse til betydelige produksjonsutvidelser i Tuticorin.⁵¹ I april 2004 fikk Sterlite den første av tre nødvendige tillatelser, et såkalt *No Objection Certificate*.⁵² Forurensningsmyndighetene stilte en rekke krav til blant annet håndtering og deponering av farlig avfall, som skal hindre avrenning, forurensning av grunnvann og spredning av støv fra deponiene. I tillegg ble selskapet pålagt å fjerne et eksisterende fosforgipsdeponi og overføre massene til et sikret deponi. Det ble også stilt spesifikke krav om å redusere utslippene til luft av blant annet støv, svovel og fluorider.⁵³

Den 21. september 2004 besøkte *The Supreme Court Monitoring Committee on Hazardous Waste (SCMC)*⁵⁴ anleggene i Tuticorin. SCMC observerte at utslippskrav til luft ikke ble overholdt, og at håndteringen av farlig avfall var utilfredsstillende. Komiteen var bekymret over miljø- og helseeffektene dette kunne medføre. «*The Committee was particularly concerned with the issues relating to the disposal of arsenic containing slag which is dumped in the factory premises and is in the range of several thousands of tonnes. In fact, there is a mountain of arsenic-bearing slag as also one of phospho-gypsum. Phospho-gypsum, if not contained properly, occasionally becomes airborne and may cause severe respiratory disorders in the surrounding vulnerable population.*»⁵⁵ Under besøket ble SCMC informert om at selskapet var i ferd med å tredoble produksjonen ved anlegget. Med utgangspunkt i at selskapet ikke tilfredsstilte viktige miljøkrav, påla SCMC forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu å opprette et ekspertutvalg for blant annet å vurdere om Sterlite hadde iverksatt ulovlige produksjonsutvidelser, og å gjennomføre en miljøanalyse av anlegget.⁵⁶

Ifølge ekspertutvalget, som inspiserte anlegget i oktober 2004, hadde Sterlite satt opp et nytt smelteverk på 300 000 tonn kobberanode, et raffineri på 127 000 tonn, et kullkraftverk, et anlegg for produksjon av kobberbolter og et oksygenanlegg, uten å ha de nødvendige tillatelsene for blant annet miljø- og sikkerhet fra myndighetene.⁵⁷ Sterlite hadde

heller ikke vurdert miljøkonsekvensene av produksjonsutvidelsen, selv om dette var en uttrykkelig forutsetning i Miljøverndepartementets (MoEF) godkjenning fra 1995. SCMC konkluderer slik: «*Thus it can be seen from the Expert Committee Report that the Company has expanded the plant without consent from the Board and without environment clearance and that it has openly violated the provisions of the EIA [Environmental Impact Assessment] Notification and the Environment Protection Act, 1986,*» og videre «*It appears that several conditions laid down both in the order of environment clearance issued in 1995 and the consent orders have not been complied with at all.*»⁵⁸

Miljøanalysen dokumenterte også at avfallshåndteringen ved anlegget ikke var tilfredsstillende, og at dette sannsynligvis har medført en betydelig jord- og grunnvannsforurensning (se avsnitt 5.1.4). Til tross for dette ga forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu utslippstillatelse for den utvidede produksjonen i april 2005.⁵⁹ Miljøverndepartementet hadde da i etterkant utstedt en miljøgodkjenning (*environmental clearance*) til Sterlite, dagen etter at høyesterettskomitéen hadde inspisert anlegget i september 2004.⁶⁰

SCMCs underkomité inspiserte Sterlites anlegg på nytt i mai 2005 og i juli 2005. Det ble da nok en gang fastslått at Sterlite ikke hadde gjennomført tiltak for å bedre avfallshåndteringen, og komiteen anbefalte derfor myndighetene å stenge anleggene inntil selskapet hadde oppfylt miljøkravene.⁶¹ To måneder senere var status ved anlegget fremdeles uendret.⁶² Dette fikk SCMC til å konkludere «*At the present moment the Sterlite unit at Tuticorin is completely in violation of the HW [hazardous waste] rules.*»⁶³ SCMC slo fast at farlig arsenholdig avfall ble lagret åpent uten tildekking eller sikring, og at avfallet lekket ut miljøfarlige stoffer til grunnvannet. Komiteen påpekte at selskapet ikke en gang hadde startet flyttingen av deponiene, og at det heller ikke overholdt kravene til deponering av fosforgips. Mot den bakgrunn gjentok SCMC anbefalingen om at forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu umiddelbart måtte stenge Sterlites anlegg.⁶⁴ Rådet kjenner ikke til at dette ble gjort. En inspeksjonsrapport fra forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu fra 28. februar 2006 viser at håndteringen av farlig avfall og en rekke andre forhold fortsatt ikke oppfylte myndighetskravene.⁶⁵

Korrespondanse mellom forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu og selskapet viser dessuten at Sterlite gjentatte ganger er blitt pålagt å utrede miljøeffekter og gjennomføre helsestudier av befolkningen, m.m.⁶⁶ Etter det rådet kjenner til, har selskapet ennå ikke etterkommet disse kravene.

Spørsmålet om selskapets ulovlige virksomhet ble tatt opp på Vedantas generalforsamling 3. august 2005 av en aksjonær, men spørsmålet ble ikke besvart av styreleder i Vedanta, Anil Agarwal.⁶⁷

5.1.4 Helse- og miljøskader

Deponering av farlig avfall

Ifølge Vedantas årsberetning for 2006 ble det i 2006 konstruert et sikkert landdeponi for Sterlites anlegg i Tuticorin i et forsøk på å forbedre håndteringen av farlig avfall (*in an attempt to improve hazardous waste management*). Selskapet utdyper ikke hva dette innebærer, eller hvilket avfall som skal lagres i det nye deponiet.⁶⁸

Sterlites anlegg i Tuticorin genererer store mengder farlig avfall (se tabell 1), og mengdene vil øke ytterligere med den planlagte produksjonsutvidelsen. Ifølge Sterlite vil totale avfallsmengder øke fra ca 2 700 tonn/dag til 6 800 tonn/dag, hvorav 2 600 tonn vil utgjøre fosforgips.⁶⁹

Tabell 1
Innhold av arsen og tungmetaller i ulike typer farlig avfall fra Sterlites anlegg i Tuticorin, før produksjonsutvidelsen

	Mengde tonn/dag	As (mg/kg)	Pb (mg/kg)	Zn (mg/kg)	Cu (mg/kg)	Ni (mg/kg)	Cd (mg/kg)	Fluoride (mg/kg)
ISA-ESP Dust	16	2 971	25 151	22 734	304 000	82,7	5 322	
Converter ESP Dust	4	2 747	36 946	21 280	282 000	67,7	4 992	
Slag (RHF)	700	221	22,4	15,4	162,8	12,3	2,5	
Slag (SCF)	200	204,2	165,4	928,0	3 363	176,4	28,8	
ETP Cake	37	17 198	4 108	9 935	9 854	31,5	2 039	
Scrubber cake	50	432	67	52	404	220	11	
Lime grit (kalkstøv)	10	171	55,5	7,8	122	19		
Phosphogypsum	1 700	40,3	29,3	13,8	101	19		21 000

Slagg fra smelteverket (slag), avfall fra rensanlegget (ETP Cake, Scrubber cake) og fosforsyreanlegget (i form av fosforgips) blir deponert på fabrikkområdet.⁷¹ Støv fra elektrofilterne (ISA og Converter ESP) skal i prinsippet tilbakeføres til prosessen.⁷² Forurensningsmyndighetene fastslår imidlertid at støvet deponeres.⁷³ Etter det rådet kjenner til, er det også usikkert hvorvidt det er teknisk mulig å resirkulere alt støvet fra elektrofilterne. Dette har vist seg utfordrende i andre smelteverk, blant annet fordi støvet er lettflyktig og dermed fysisk vanskelig å få tilbakeført i smelten uten at det blåser av.⁷⁴ Det er derfor en risiko for at også en andel av dette støvet deponeres.

Ifølge NEERI rapporten blir 50–60 prosent av fosforgipsen solgt til sementindustrien. Dette synes å være en svært høy andel. Fosforgipsen må behandles før den kan brukes som tilsats i sement, og til sammenlikning blir bare 1 prosent av USAs årsproduksjon av fosforgips gjenbrukt til ulike formål.⁷⁵ Rådet har ikke funnet kilder som viser til slik omfattende bruk av fosforgips i sementproduksjon internasjonalt.

Som vist i tabell 1 har avfallet fra de ulike prosessene ved anlegget i Tuticorin høye konsentrasjoner av tungmetaller, arsen og fluorider og klassifiseres som farlig avfall i henhold til indiske forskrifter.⁷⁶ Avfallsfraksjonene, med unntak for slagfraksjonene og kalkstøv, vil også være farlig avfall i henhold til EUs forskrifter.⁷⁷

Arsen, kadmium og bly hører til miljøgiftene og kan være kreftfremkallende.⁷⁸ Fluorider kan føre til fluorose som er en skjelett- og tannsykdom. Arsen, tungmetaller og fluorider som finnes i avfallet, er lettloselige forbindelser. I prøver av grunnvannet under og i nærheten av deponiene er det påvist forhøyede verdier av kobber, krom, bly, kadmium og arsen.⁷⁹ Også innholdet av klorid og fluorider var for høyt i forhold til indiske drikkevannsstandarder.⁸⁰ Det er sannsynlig at grunnvannsforurensningen skyldes sigevann og avrenning fra deponiene, ifølge NEERI's miljøanalyse.⁸¹ «*In view of the above-mentioned design details and in absence of any leachate collection and removal system, the landfill system is likely to pose significant threat of leaching of various constituents from the contained wastes and contamination of groundwater.*»⁸²

Anlegget er lokalisert i et tett befolket område, og mer enn 250 000 mennesker bor mindre enn 7 km fra anlegget.⁸³ Av miljøanalysen fremgår det at de fleste landsbyene innenfor en radius av 8 km fra Sterlite's anlegg bruker grunnvann som drikkevann.⁸⁴ Forurensningen fra deponiene har medført at grunnvannet i området er uegnet som drikkevann, men i mangelen på alternativer blir grunnvannet likevel brukt som drikkevannskilde av be-

folkningen i området. Forurensningene vil dermed utgjøre en betydelig risiko for å utvikle kroniske sykdommer spesielt på lengre sikt. I USA anser myndighetene fosforgips for å utgjøre en betydelig helse- og miljørisiko på grunn av innholdet av tungmetaller radioaktive stoffer.⁸⁵ Rådet har ikke informasjon som gir grunnlag for å vurdere om radioaktiviteten i fosforgipsen som Sterlite produserer, er et potensielt helseproblem.

Miljøanalysen viser at også selve fabrikkområdet er sterkt forurenset. Analyser av grunnen viser verdier av arsen på et nivå som innebærer at hele fabrikkområdet kan klassifiseres som farlig avfall i henhold til indiske krav.⁸⁶ SCMC påpeker at innholdet av arsen og tungmetaller i grunnen har økt betydelig sammenliknet med tidligere målinger, og at det bør stilles krav til selskapet om rehabilitering av området.⁸⁷

Helseeffektene forsterkes av at avfallsdeponiene og udekket mark på fabrikkområdet også er en kilde til luftforurensning. Forskriftene for avfallshåndtering krever at deponier som er i bruk, og deponier som er avsluttet, skal dekkes til for å forhindre spredning av støv og avrenning av skadelige stoffer. Etter det rådet kjenner til, blir dette i liten grad gjort.⁸⁸ Luftforurensningene eksponerer befolkningen ytterligere for miljø- og helsefarlige stoffer og bidrar også til at forurensningene spres over et større område. Dette kommer også frem i en klage fra innbyggere i ni landsbyer til myndighetene i Tamil Nadu: «*The above villages are heavily affected by the pollution of M/S Sterlite India Limited by the waste materials stored in that site about more than one million tonnes and the poisonous Sulphuric Acid Gas emitted during the production.*»⁸⁹

Som tidligere nevnt har indiske myndigheter pålagt Sterlite å gjennomføre helseundersøkelser i området uten at dette synes å være etterkommet.⁹⁰ Det foreligger derfor ikke dokumentasjon på at disse helseskadene faktisk har inntruffet. Rådet anser likevel at det, ut i fra de ovennevnte opplysningene om giftutslipp og manglende rensning og sikring, foreligger en uakseptabel risiko for at befolkningen i området blir skadet og vil fortsette og skades av disse forurensningene.

5.2 Madras Aluminium Company Ltd (Malco)

The Madras Aluminium Company Ltd. (MALCO) ble etablert i 1965. Sterlitegruppen overtok selskapet i 1995,⁹¹ og Vedanta Resources er i dag hovedaksjonær med en eierandel på 80 prosent.⁹²

Malco er et integrert aluminiumsverk med egne bauxittgruver (*Yercaud og Kolli Hills*), raffineri, smelteovner og kullkraftverk. Aluminiumsverket ligger like ved Metturdemningen (i delstaten Tamil Nadu) som er et av de største vannreservoarene i Sør-India (*Stanley reservoir*).⁹³ Gruvevirksomheten spenner over et område på over 60 km², og bauxitten fraktes på lastebiler til raffineriet. Transporten går gjennom tett befolkede landsbyer, som oftest uten noen form for tildekking av lasten.⁹⁴ Raffineriet har en produksjonskapasitet på 80 000 tonn alumina, og smelteverket har årskapasitet på 40 000 tonn aluminium.⁹⁵ Smelteverket benytter Søderberg-teknologi for produksjon av aluminium.

5.2.1 Anklagene mot Malco

Anklagene mot Malco har særlig vært rettet mot deponeringen av rødslam som er avfall fra raffineringen av bauxitt. Det er imidlertid også rapportert om at gruvedriften, smelteverket og kraftverket medfører betydelige miljøkonsekvenser og helsebelastninger for befolkningen i området, i tillegg til gjentatte arbeidsulykker og farlige arbeidsforhold ved Malcos anlegg.

Rådets vurdering omhandler særlig deponeringen av rødslam.

5.2.2 Raffineriet ved Mettur Dam

Bauxitt utvinnes ved gruvedrift og er et råstoff for produksjon av aluminiumoksid (*alumina*) som igjen brukes for å produsere aluminium. Bauxitten blir vasket, malt og løst i lut under høyt trykk. Under prosessen genereres aluminiumoksid, samt rødslam.⁹⁶ Rødslam er avfall fra prosessen og inneholder blant annet silisiumoksid, jern, titan og kalsiumoksid, og kan inneholde spormengder av arsen, krom, sink og kadmium.⁹⁷ Rødslam er sterkt basisk (pH på 13,2 eller mer) grunnet behandlingen med lut.⁹⁸ Det er et svært finkornet materiale som får en pudderkonsistens når det tørker.

Den indiske organisasjonen IPT (*The Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights*)⁹⁹ har observert avfallshåndteringen under et besøk ved anlegget i Mettur i månedsskiftet april/mai 2005 og rapporterer følgende: «On 29 April, 2005, the IPT panel visited a massive «Red Mud» dump on the banks of Stanley Reservoir. A thin bund separates the Red Mud dump from the Reservoir. According to locals, at the reservoir's high water mark, water comes up to the bund level. They say heavy rains can cause a breach in the embankment that would empty the entire dump into the reservoir.» Og videre: «During its visit, the Panel observed that Red Mud, in the form of a viscous sludge, was being trucked and dumped atop the existing dump. Entire hillsides are covered and filled with Red Mud. The sun-dried red mud is churned up as super-fine powder by the trucks or any passing vehicle. The panel noted that none of the workers or the drivers handling the waste had any form of protective gear except their own handkerchiefs.» IPT påpeker også at deponiet er usikret og åpent tilgjengelig fra alle kanter.¹⁰⁰ Disse forholdene bekreftes også i andre undersøkelser som rådet har fått gjennomført.¹⁰¹

Ifølge Vedantas årsmelding for 2006 produserer Malco i overkant av 136 000 tonn rødslam i året.¹⁰² I årsrapporten for 2006 gir Vedanta inntrykk av en god avfallshåndtering ved anlegget: «a pioneering initiative taken by Malco for red mud disposal has been welcomed by the pollution control authorities and is becoming recognised as a benchmark in the industry with other alumina manufacturers being advised to adopt this practice.»¹⁰³ Ifølge selskapet blir alt rødslammet etter januar 2006 brukt som tilsetningsstoff i sementproduksjonen.¹⁰⁴

For at rødslam skal kunne benyttes som tilsetningsstoff i sement, må det nøytraliseres eller behandles på annen måte. Hvordan dette håndteres, opplyser selskapet ikke noe om. Rådet har ikke funnet kilder som underbygger at det forekommer en slik omfattende bruk av rødslam i sementproduksjon andre steder.

Etter det rådet er kjent med, ble det fortsatt dumpet ferskt rødslam på deponiene så sent som i april 2007.¹⁰⁵ Rådet finner derfor grunn til å trekke Vedantas påstander om god avfallshåndtering i tvil. Og selv om selskapet ikke lenger skulle deponere nytt rødslam på fabrikkområdet, vil de eksisterende deponiene fremdeles utgjøre en trussel for lokalbefolkningen og miljøet så lenge de ikke sikres.

5.2.3 Miljø og helseeffekter

Deponering av rødslam

Det er en betydelig risiko for at deponeringen av rødslammet kan føre til forurensning av vannreservoaret og elver som renner ut av reservoaret dersom demningen brister. Det er også sannsynlig at kaustisk soda lekker ut i grunnvannet og gjør det uegnet som drikkevann. Store mengder regn kan føre til avrenning og at slammet går over demningen eller at demningen brister.¹⁰⁶ Risikoen øker med økende fyllingsgrad på deponiet. «The Red Mud dump is a disaster waiting to happen» ifølge panelet fra The Indian People's Tribunal.¹⁰⁷ Vannreservoaret er drikkevannskilde og nødvendig for vanning av jordbruksland for befolkningen som bor nedstrøms fra reservoaret.

I sommermånedene blåser støvet fra rødslamdeponiet inn i boområdene. Støvet inneholder blant annet silika og rester av lut som kan medføre helsefare.¹⁰⁸ I høringen som IPT gjennomførte under besøket i Mettur, rapporteres det: «*Red mud from Malco is dumped near our house, which is carried into our house by the wind. The odour is intense and causes a lot of breathing problems... All villages lining the Red Mud dump experience breathing distress during summers when Sooravali (whirl-wind) winds blows the dust into the villages.*»¹⁰⁹ Deponiet utgjør dessuten en sikkerhetsrisiko. Det er usikret, og det er rapportert om mange tilfeller der husdyr er kommet inn på deponeringsområdet og har fått sårskader eller er gått tapt.¹¹⁰ Disse tapene er, etter det rådet er kjent med, ikke blitt erstattet av Malco.¹¹¹

Det synes også å være farlige arbeidsforhold på deponiet. Arbeidere har ikke utstyr for å beskytte seg mot støvet eller kjemikaliene i avfallet. IPT observerte under sitt besøk: «*The workers were covered from head to toe in a fine layer of Red Mud dust. None of them had any protective gear, although all had covered their noses and mouth with handkerchiefs or other pieces of cloth. Despite the caustic nature of the Red Mud, most of them were casually clad in ordinary shoes or even sandals.*»¹¹² Rådet er ikke kjent med at Malco har respondert på anklagene fra lokalbefolkningen eller anklagene om dårlige arbeidsforhold.

Rapportene ovenfor tyder på at deponeringen av rødslam slik det praktiseres ved Malcos anlegg, utgjør en risiko for alvorlige skader på miljø og arbeidernes og lokalbefolkningens helse. Spredningen av støv fra deponiene vil dessuten medføre at forurensningene spres over et større område. Dette er ikke i samsvar med internasjonal praksis for deponering av rødslam, hvor det kreves tette (bunn- og sidetetting) og sikrede deponier, og hvor deponier som er i bruk, sprayes regelmessig med vann for å hindre støvforurensning.¹¹³ Langsiktig behandling kan innebære nøytralisering og tildekking av deponiene med jord for tilplantning.

Andre deler av MALCOs virksomhet

Det har også vært reist sterk kritikk mot selskapets gruvevirksomhet, forurensinger fra smelteverket og kraftverket, samt arbeidsforholdene for arbeiderne på grunn av helse- og miljøvirkningene dette skaper.

Malcos bauxittforekomster ligger på åsrygger. Bauxitten utvinnes ved at åstoppen fjernes. Avdekningsmasser og gråberg blandes og dumpes nedover åssidene i stedet for at det brukes til rehabilitering av området. Denne utvinningsmetoden har store, negative konsekvenser for vannhusholdningen i området med fare for at slettelandet nedenfor tørker ut. Vegetasjon og dyreliv blir skadelidende med større fare for erosjon. Lokalbefolkningen rapporterer om at vassdrag har tørket ut og at jordbruksområder oversvømmes i regntiden. Dette gjør jordbruksdrift i området vanskelig.¹¹⁴

Smelting og raffinering av aluminium kan medføre betydelig luftforurensninger i form av blant annet fluorider, PAH,¹¹⁵ støv, svovel og betydelige mengder drivhusgasser. Utslippene vil være avhengig av prosesseteknologi, driften av anlegget og renseteknologi. Malco bruker såkalte Søderbergovner i smelteverket, som generelt er mer forurensende enn såkalt pre-bake teknologi.¹¹⁶ Vedanta opplyser i sin CSR rapport at Malco er i ferd med å installere et renseanlegg for å redusere utslipp av fluorider og tiltak for å redusere støv.¹¹⁷

Innbyggerne i området opplever imidlertid at luftforurensningen er blitt verre, at de blir syke, og at det er farlige arbeidsforhold ved smelteverket. Det rapporteres om at ukvalifisert og innleid arbeidskraft brukes til farlige arbeidsoperasjoner uten opplæring,

at det skjer mange ulykker og skader, og at arbeidere blir syke av luftforurensningen i ovnshallene.¹¹⁸ Malco er også anklaget for ikke å ha gitt kompensasjon til arbeidere som er blitt skadet.

Det er videre rapportert om betydelige forurensninger fra kullkraftverket og håndteringen av kull. *The Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights* skriver i sin oppsummering fra høringen i lokalsamfunnet: «Air pollution from the refinery/smelter complex, soot deposits from the Thermal power plant, and regular noise pollution (including explosions) in the Thermal power plant comprise the bulk of pollution-related complaints from the community»¹¹⁹ Kullet fraktes på åpne samleband fra kullageret og inn kraftverket. Samlebandene går over boligområder, og fører til at folk blir utsatt for en betydelig kullstøvforurensning.¹²⁰ Det er en risiko for at det i slike sammenhenger oppstår helseplager som kan relateres til støv og utslipp av svovel (sviskader, luftveissykdommer, etc).

5.3 Bharat Aluminium Company

Bharat Aluminium Co. Ltd. (BALCO), tidligere et statseid selskap, ble kjøpt opp av Sterlite Industries i 2001.¹²¹

BALCO driver to bauxittgruver, *the Mainpat and Bodai-Daldali bauxite mines*, i nærheten av Chhattisgarh. Ifølge selskapet er Mainpat-gruven for tiden den viktigste med en produksjon på 565 300 tonn bauxitt i produksjonsåret 2005–06.¹²² Gruvene drives som dagbrudd, og etter utvinning blir malmen sortert og fraktet med lastebil til det såkalte Korba-komplekset for raffinering og videreforedling til aluminium og aluminiumsprodukter.¹²³

Selskapet er anklaget for blant annet brudd på arbeidstakerrettigheter, for å true og trakassere arbeidere og for å tvinge stammefolk til å flytte fra sine landsbyer. Balco er beskyldt for å ha svært dårlige lønnsvilkår og til dels farlige arbeidsforhold i bauxittgruvene i Mainpat og Bodai-Daldali. Selskapet er videre anklaget for å ha trakassert streikende arbeidere og for ulovlig hogst av 50 000 trær i forbindelse med utvidelsen av det såkalte Korba-prosjektet.¹²⁴

Av disse anklagene har Rådet vurdert anklagene om tvangsflytting av stammefolk.

5.3.1 Tvangsflytting av stammefolk

I 2005 gjennomførte Vedanta prøveboringer etter bauxitt i Bodai-Daldali, i Kawardhadistriktet sørvest i delstaten Chattisgarh, og i midten av 2006 ble nye bauxittbrudd åpnet. Bodai-Daldali ligger i umiddelbar nærhet til Kanha-nasjonalparken, en av de mest kjente vernede skogområder i India.¹²⁵ Selskapets konsesjonsområde er på 20 km² på toppen av et platå som vender ut mot nasjonalparken. Dette platået har vært og er leveområdet til fire såkalte *Adivasi* (stammefolk) landsbyer.

I forbindelse med gruvedriften er selskapet beskyldt for å ha tvangsflyttet stammefolk uten å sørge for en tilstrekkelig kompensasjon som kunne gi dem et levegrunnlag. I 2005 ble beboerne i Baigha-landsbyen uten rettslig grunnlag fordrevet fra hjemmene sine og plassert på slettelandet i et eksisterende lokalsamfunn.¹²⁶ Baigha-familiene fikk boliger som var bygget av Balco, men måtte forlate jordbruksland, avlinger og buskap, og synes nå å måtte livnære seg på halvparten av det jordbruksarealet som de tidligere eide.¹²⁷

Det er rapportert at tyve familier ble tvunget til å flytte fra Bodai-Daldali mellom april og juli 2005.¹²⁸ Chattisgarhs *Chief Minister*, Ramon Singh, har i den forbindelse uttalt at familienes leveforhold er uakseptable, og at gruvedriften fullstendig har ødelagt deres hjem

og levegrunnlag. Han har videre uttalt at familiene burde gis «*early and proper rehabilitation*» og «*sufficient and safe agricultural and housing land to compensate.*»¹²⁹

Etter et besøk i Bodai-Daldali i mars 2006 bekreftet den indiske filmregissøren, Vinod Raja, at ytterligere 30 familier var kommet til, og som har tilsvarende vanskelige levevilkår.¹³⁰ Familiene ble tvunget til å forlate områdene som tradisjonelt hadde tilhørt dem, når gruvedriften trengte seg inn på jordbruksområdene og landsbyen deres.

Ifølge informasjon som rådet har fått tilgang til, var tre av fire landsbyer (Kesra, Sapnadar og Bareema) ødelagt per februar 2007, mens stammefolk i en annen landsby (Kudari-dih) var blitt, eller i ferd med å bli, fordrevet.¹³¹ Av 112 personer som hadde tapt sine landområder, er det bare 50 som synes å ha mottatt kompensasjon fra selskapet, tilsvarende 3 000 rupier (420 kr) per mål.¹³²

Rådet er kjent med at *Samatha Judgement* av 1997,¹³³ en dom avsagt av indisk høyesterett, fastlegger at Adivasi (stamme)-områder, såkalte *Schedule V* områder, ikke kan overføres til private selskaper (se egen omtale i avsnitt 5.4.6). Det kan synes som om Balco's raffineri i Korba ligger innenfor et slikt område,¹³⁴ men det er uklart hvorvidt stammefolkene er tvangsflyttet fra et *Schedule V* område.

5.4 Vedanta Alumina Ltd.

Vedanta Alumina er i ferd med å bygge et nytt integrert aluminiumsverk i delstaten Orissa i Øst-India. Virksomheten omfatter gruvedrift med uttak av 3 millioner tonn bauxitt årlig i Niyamgiri-åsene, et raffineri i Lanjigarh med en kapasitet på 1–1,4 millioner tonn alumina årlig ved foten av Niyamgiri-åsene og et smelteverk med en årskapasitet på 250 000 tonn aluminium i Brindamal i Jharsaguda-distriktet, ca 350 km fra raffineriet.

Selskapet har ennå ikke fått tillatelse til gruvedrift, men stammefolk som har holdt til i Niyamgiri-åsene, er tvangsflyttet ut av området. Raffineriet er ferdigstilt, og byggingen av smelteverket er startet opp og produksjonen forventes å starte i andre halvdel av 2009.¹³⁵

Rådets vurdering gjelder den planlagte gruvedriften og raffineriet.

Rådet er kjent med at Vedanta også er anklaget for ulovlig å ha startet byggingen av smelteverket i Brindamal/Jharsaguda-distriktet, og at dette har vært påklaget til miljømyndighetene i Orissa.¹³⁶ Rådet har ikke utredet denne saken, men konstaterer at forureningsmyndighetene i Orissa i brev av 8. februar 2007 beordret selskapet til å stanse byggingen av smelteverket inntil en tillatelse fra myndighetene foreligger: «*The Regional Officer, SPC Board, Sambalpur has reported that you have started civil construction and mechanical erection of power plant, smelter plant, and green anode plant with approach road without obtaining environmental clearance from MoEF, Govt. of India. You are therefore, directed to stop all construction activities till you obtain environmental clearance from MoEF, Govt. of India, New Delhi and report compliance.*»¹³⁷ Rådet vet ikke om byggingen av anlegget er stanset.

5.4.1 Anklager mot Vedanta Alumina

Vedanta er anklaget for medvirkning til brudd på menneskerettigheter, herunder tvangsflytting, trusler og overgrep mot innbyggerne i området i forbindelse med den planlagte gruvedriften i Niyamgiri-åsene, brudd på nasjonale lover og for å ha villedet og gitt falske opplysninger slik at myndighetenes miljøgodkjennelse for raffineriet ble gitt på

et feilaktig grunnlag. Det er hevdet at gruvedriften vil gi alvorlige og irreversible virkninger i et økologisk særlig verdifullt område, og at forurensningene og avfallsdeponering fra raffineriet vil ødelegge vannforsyningen og forurense drikkevannskildene i området.

The Central Empowered Committee (CEC), en komité oppnevnt av Indias høyesterett, vurderte i 2004/2005 anklagene fra lokalbefolkningen og flere lokale frivillige organisasjoner, blant annet gjennom omfattende høringer og egne utredninger. CECs utredninger er et viktig grunnlag for rådets vurdering i denne saken.

5.4.2 Gruvedrift i Niyamgiri Hills

Vedanta inngikk i 2003 en *Memorandum of Understanding* med delstatsmyndighetene i Orissa om å bygge et raffineri for produksjon av alumina og et kullkraftverk og om å utvikle gruvedrift ved Lanjigarh i Kalahandi-distriktet.¹³⁸

Den planlagte gruvevirksomheten vil foregå i den nordvestre delen av Niyamgiri-åsene sør i Orissa. Området er en del av *the Eastern Ghats* som ligger 65 km fra Bhawanipatna by i Kalahandi distriktet i delstaten Orissa.¹³⁹ Åskjeden består av 250 km² med skog.¹⁴⁰ Det foreslåtte raffineriet og gruvedriften vil til sammen legge beslag på 6,6 km², hvorav selve raffineriet krever ca 60 dekar med skog.¹⁴¹

Vedanta planlegger å ta ut 3 millioner tonn bauxitt i året, og bauxittreservene har en forventet levetid på 23 år. Gruven skal drives som et dagbrudd.¹⁴² Bauxitten vil bli malt og fraktet med transportbånd til raffineriet som er plassert ved foten av åsen.¹⁴³ Det er ventet at gruvedriften vil senke nivået på landskapet med 10–15 meter.¹⁴⁴

Niyamgiri-åsene er hjem for flere stammefolk, blant annet *Dongaria Kondh*.¹⁴⁵ Gruveprosjektet vil innebære at 102 familier må flyttes fra området. Noen av disse er allerede flyttet i forbindelse med byggingen av raffineriet (se avsnitt 5.4.6 for nærmere omtale).¹⁴⁶ Vedanta har søkt om, men så langt ikke fått tillatelse til gruvedrift i området.

Potensielle miljøeffekter av gruvedriften

Niyamgiri-åsene har et rikt biologisk mangfold og er nedslagsfelt for flere vassdrag i området. På grunn av områdets artsrikdom har myndighetene i Orissa foreslått å verne en del av området som elefantreservat.¹⁴⁷ Området er også habitat for blant annet leoparder, tigre, mange fuglearter og sjeldne planter (blant annet medisinsplanter), hvorav flere er truede.¹⁴⁸

Bauxitt er en porøs bergart med stor evne til å holde på vann. Bergartens vannkonserverende egenskaper fører til at nedbør i regntiden opptas i bergarten og avgis sakte gjennom hele året. Mange vassdrag med helårig vannføring har sitt utspring i Niyamgiri-åsene, og disse utgjør en permanent vannkilde for et stort område.¹⁴⁹

Skogforvalteren (*the Chief Conservator of Forests*) i Miljøverndepartementets regionkontor i Bhubaneswar innsiperte det planlagte gruveområdet og fremhevet i sin rapport bekymring for at inngrepene ville forandre vanntilstrømningen og naturlige drenerings-systemer.¹⁵⁰ Faren for at gruvedrift vil gjøre området tørrere og redusere vanntilførselen til to av de større elvene, Vamsdhara-elven og Nagvalli-elven, ble også påpekt av *Wildlife Institute of India's* undersøkelse.¹⁵¹ Dette er to av Sør-Orissas hovedelver, og de forsyner millioner av mennesker med drikkevann og vann til jordbruk. Vurderingen er videre at grunnvannsressursene mest sannsynlig vil bli negativt påvirket både med hensyn til mengde og kvalitet, og det vil være en fare for at vassdrag som nå har stabil vannføring

hele året, kan tørke ut. Dessuten vil gruvedrift medføre økt erosjon og forurensning av vassdragene, og dette vil redusere vannkvaliteten og påvirke habitater i og langs vassdraget negativt.¹⁵² *The Wildlife Institute of India* som har vurdert konsekvensene av gruvedriften, hevder at: «*the threats posed by the proposed project to this important ecosystem will lead to irreversible changes in the ecological characteristics of the area.*»¹⁵³

5.4.3 Raffineriet ved Lanjigarh

Ved foten av Niyamgiri-åsene er Vedanta i ferd med å bygge et raffineri for produksjon av alumina med en kapasitet på 1–1,4 millioner tonn i året. Nærheten til bauxittforekomsten var viktig for lokaliseringen av raffineriet.¹⁵⁴ Produksjonsprosessen vil være den samme som for Malcos anlegg, se avsnitt 5.2.2. Energibehovet for gruvedriften og smelteverket vil bli dekket av et 75 MW kullkraftverk.

Raffineriet vil i tillegg til alumina produsere 2-3 millioner tonn rødslam i året. Etter det rådet kjenner til, er det planlagt rødslamdeponier i kunstige dammer plassert på bredden av Vamsdhara-elven.¹⁵⁵ Det er særlig dette det har vært reist kritikk mot. Ved en flom kan deponiet oversvømmes, eller det kan oppstå brudd i deponiveggen slik at avfall renner ut i elven. Dessuten vil kjemikalier kunne sive ned i grunnvannet og elven og påvirke vannkvaliteten over store områder.¹⁵⁶ Selv om avfallet blir deponert i dammer, er det fare for at dammene vil tørke inn i sommersesongen. Dette fører til at støv fra deponiene spres med vinden, slik man har erfaring med fra deponeringen av rødslam ved Malcos anlegg (se avsnitt 5.2.3).¹⁵⁷

Raffineriet vil ha et betydelig vannforbruk. I miljøkonsekvensvurderingen ble uttak fra Vamsdhara-elven utredet.¹⁵⁸ Selskapet har senere besluttet å ta ut vann fra en annen elv, Tel-elven. Miljøkonsekvensene av dette er ikke utredet, og ifølge CEC gir selskapet misvisende informasjon og bagatelliserer de potensielle negative effektene vannuttaket kan ha.¹⁵⁹

5.4.4 Misvisende informasjon og brudd på lover og prosedyrer

Gruvedriften og raffineriet har fra starten av vært ansett som et integrert prosjekt, også av Vedanta, der lokaliseringen av raffineriet i nærheten av bauxittgruven har vært vurdert som viktig for prosjektets lønnsomhet. På grunn av at Niyamgiri-åsene er leveområde for flere stammefolk (se avsnitt 5.4.6) og på grunn av miljøforholdene som er omtalt ovenfor, har guveprosjektet møtt betydelig lokal motstand. Vedanta er anklaget for å ha gitt misvisende informasjon til myndighetene for å øke sjansene for å få godkjent gruvedrift. Vedanta er beskyldt for bevisst å ha skjult at skogområder også inngår i raffineriprojektet, og for å ha startet byggingen av raffineriet før myndighetene hadde gitt godkjenning.¹⁶⁰

The Central Empowered Committee har gransket saken og avga en rapport og anbefaling til Høyesterett om prosjektet i september 2005 og en tilleggsrapport i februar 2006.¹⁶¹ Rapportene har vært viktige grunnlag for rådets vurdering.

Vedanta søkte Miljøverndepartementet (*Ministry of Environment and Forests, MoEF*) i 2003 om miljøgodkjenning for raffineriet. I søknaden ga selskapet feilaktig informasjon om at raffineriet ikke vil legge beslag på skogområder. Dermed unngikk Vedanta å måtte søke om å få godkjent omdisponeringen av skog, som igjen er en forutsetning for at myndighetene kan vurdere å gi såkalt miljøgodkjenning (*environmental clearance*) for prosjektet. Av saksbehandlingen fremgår det at Miljøverndepartementet i utgangspunktet ønsket å behandle miljøgodkjenningene for raffineriet sammen med miljøgodkjenningen for

gruvedriften i Niyamgiri.¹⁶² Vedanta argumenterte imidlertid for at prosjektet ikke kunne behandles som én enhet siden det ville ta tre år å bygge raffineriet, men kun ett år å åpne gruven. Den 22. september 2004 fikk selskapet Miljøverndepartementets miljøgodkjenning for bygging av raffineriet uavhengig av gruvedriften. Godkjenningen er basert på at raffineriet ikke vil kreve bruk av skogområder.¹⁶³

CECs granskningsrapport viser imidlertid at Vedanta en måned tidligere, 16. august 2004, mens søknaden om miljøgodkjenning for raffineriet var til behandling, hadde sendt inn søknad om omdisponering av skog til skogavdelingen i MoEF. Av søknaden fremgår det at selskapet vil måtte bruke skogarealer for bygging av raffineriet, herunder også vernede skogområder.¹⁶⁴ Dette fikk CEC til å konstatere: «*Thus though forest land was required for the project, the environmental clearance was sought stating that no forest land was required and during the pendency of the application for the environmental clearance, a proposal for the use of the forest land for the same project was submitted for seeking the approval under the FC [Forest Conservation] Act;*»¹⁶⁵

Vedanta fortsatte byggingen av raffineriet. I februar 2005 utstedte MoEFs skogavdeling en såkalt *show cause notice* til selskapet for brudd på skogloven for å ha ryddet og planert skogteiger. Departementet ga den 23. mai 2005 ordre om at byggingen av raffineriet skulle stoppes. Vedanta argumenterte da for at raffineriet likevel ville kunne bygges uten å benytte skog, og at pålegget fra Miljøverndepartementet derfor ikke var relevant.¹⁶⁶ Selskapet trakk deretter tilbake søknaden om bruk av skogområdene, noe som departementet aksepterte etter anbefalinger fra delstatsmyndighetene i Orissa. Samtidig trakk departementet tilbake stopp-ordren til selskapet. På bakgrunn av dette konkluderte CEC: «*Apparently, the proposal for obtaining forest clearance has been withdrawn by M/s Vedanta to basically circumvent the 'stop work' order issued by the MoEF,*» og videre «*If the forestry clearance proposal itself had not been withdrawn by M/s Vedanta and the withdrawal not accepted by the MoEF, the work on the alumina refinery would necessarily have had to be stopped till the entire matter was examined by this Hon'ble Court.*»¹⁶⁷

CEC vurderer Vedantas handlingsmåte i denne saken som et grovt brudd på lover og retningslinjer. Siden selskapet ga uriktig informasjon om prosjektet, er miljøgodkjenningen gitt på feil grunnlag. Komiteen peker også på at godkjenningen for raffineriet og gruvedriften ikke kan behandles uavhengig av hverandre, siden driften av raffineriet er avhengig av bauxitt fra Niyamgiri-åsene, og konkluderer «*By delinking the alumina refinery project from the mining component an undesirable and embarrassing situation has been allowed to happen (by the MoEF) where in the event of Niyamgiri Hills forest not being approved under the FC Act for mining lease, the entire expenditure of about Rs. 4000 crore on the alumina refinery project may become infructuous as the project is unviable in the absence of Niyamgiri Hills mines.*»¹⁶⁸

CEC anbefalte derfor i sin rapport til Høyesterett å oppheve miljøgodkjenningen som ble gitt til raffineriprojektet og å forby gruvedrift i Niyamgiri.¹⁶⁹ Høyesterett tok ikke stilling til anbefalingen fra CEC, men oversendte saken til MoEF for videre utredning. MoEF engasjerte *The Wildlife Institute of India* (WII) til å utrede gruveprosjektets forventede effekter på biodiversitet i Niyamgiri-åsene. Rapporten skulle fremlegges i retten 13. oktober 2006 med departementets anbefaling til høyesterett, men i rettsmøtet ba MoEF om utsettelse for dette.

Etter oppdrag fra Høyesterett har CEC utarbeidet en ny rapport om Vedanta som ble avgitt i januar 2007, der komiteen bekrefter og dels forsterker konklusjonene i sin tidligere

rapport. CEC avslutter: «*The expenditure incurred by the Company [Vedanta] on the refinery reveals the certainty of their expectation to get the clearance under the F.C. Act since they would be presenting a fait accompli situation before the concerned authorities and for this scenario M/s Vedanta alone are responsible. Such cavalier attitude towards the laws of the land needs to be discouraged*»¹⁷⁰

Rådet er ikke kjent med når saken skal behandles i Høyesterett. Selv om de rettslige spørsmålene rundt produksjonstillatelsen ikke er avgjort, opplyser Vedanta at raffineriet er så godt som ferdigstilt, og at testproduksjonen er startet opp.¹⁷¹

5.4.5 Forventede miljøeffekter av raffineriet

Det synes ganske klart at plasseringen av rødslanddeponiene, slik de er planlagt, vil utgjøre en betydelig risiko for at miljø- og helseskader vil kunne oppstå, tilsvarende som ved Malcos anlegg. Selskapet har forsøkt å omgå lover og regler, det har gitt misvisende opplysninger vedrørende sentrale deler av sin virksomhet, og miljøkonsekvensene er ikke tilfredsstillende utredet. Disse momentene bidrar ytterligere til å forsterke risikoen for at selskapet vil forårsake alvorlig miljø- og helseskade.

5.4.6 Medvirkning til brudd på menneskerettigheter

Det er fremsatt anklager om at selskapets Lanjigarh/Niyamgiri-prosjekt har hatt store negative konsekvenser for lokalbefolkningens levemåte. Familier er blitt trakassert og truet, stammefolk er blitt tvangsflyttet fra sine beskyttede leveområder, landsbyer er blitt ødelagt og enkelte stammer står i fare for å dø ut på grunn av tvangsflytting. Selskapet er videre beskyldt for å medvirke i lokale politiaksjoner mot demonstranter som er i mot tvangsflyttingen.¹⁷²

I forbindelse med tilretteleggingen for raffineriet er fire Adivasi-landsbyer i området allerede blitt jevnet med jorden og stammefolkene flyttet til nye bosettinger.¹⁷³ Det har vært og er betydelig lokal motstand mot prosjektet.

Ifølge the Supreme Court Central Empowered Committee (CEC) er området som er allokert til Vedanta i Orissa, en del av et såkalt Schedule V område.¹⁷⁴ Det innebærer blant annet at landområder ikke kan overføres til private selskaper uten at de berørte stammefolkene har gitt sitt samtykke. I henhold til loven må det derfor avholdes «*Gram Sabha*»¹⁷⁵ (et landsbymøte) som skal inkludere alle de landsbyene som vil berøres av gruveprosjektet, i dette tilfelle 12 landsbyer og 5000 innbyggere.¹⁷⁶ En tilslutning fra Gram Sabha gjennom et *No Objection Certificate* er nødvendig for at overføringen av land skal være gyldig.¹⁷⁷

Gram Sabha ble avholdt den 26. juni 2002. Ifølge den indiske menneskerettighetsorganisasjonen Samata, var det ingen av de 12 landsbyene som skriftlig ga sin tilslutning til overføring av landområder til Vedanta. På tross av dette synes Gram Sabha å ha godkjent det.¹⁷⁸ Det er uklart hvorfor dette skjedde. I tiden før landsbyrådet skulle avholdes, ble det avholdt lokale møter og demonstrasjoner mot prosjektet.¹⁷⁹ Flere interesseorganisasjoner i området mener at lokalbefolkningen kan ha blitt skremt og truet til å stemme i strid med sine egne interesser. Det er rapportert at indiske myndigheter besøkte området mange ganger for å overtale lokalbefolkningen til frivillig å avstå land mot løfter om kompensasjon,¹⁸⁰ og det er fremsatt beskyldninger om at politi i samarbeid med vektere ansatt av Vedanta ble brukt for å skremme innbyggerne.¹⁸¹

Motstanden mot prosjektet synes å ha økt etter *Gram Sabha*, og det er rapportert om at lokalbefolkningen under en demonstrasjon mot prosjektet ble fysisk angrepet av gjenger,

som er påstått å være finansiert av Vedanta.¹⁸² Et undersøkelsesteam fra People's Union for Civil Liberties (PUCL) besøkte fire landsbyer i prosjektområdet to uker etter denne hendelsen og registrerte synlige skader på et tyvetalls personer. Liknende påståtte overgrep refereres det til i CECs granskning: «*many were beaten up by the employees of Vedanta.*»¹⁸³ «*An atmosphere of fear was created through the hired goons, the police and the administration,*» og at «*many of the tribals were badly beaten up.*»¹⁸⁴ Ifølge Amnesty International, som har gjennomført undersøkelser i området, ble protester fra lokalbefolkningen forsøkt stanset av politiet.¹⁸⁵ Amnesty hevder videre at «*a large number of subsidiary criminal elements (around 100) from neighbouring towns such as Kesinga and Bhawanipatna operate in these areas using modern four-by-four cars (numbering 25) and intimidate local communities who dare to protest,*» og at, «*there have been numerous instances of strong surveillance, harassment and intimidation by these elements, who, it is alleged, act on behalf of Vedanta.*»¹⁸⁶

Tvangsflytting av stammefolk og konsekvenser for deres levemåter

I CEC-rapporten om Vedantas prosjekt fra september 2005 fastslår CEC at gruvevirksomheten vil innebære tvangsflytting av 102 familier,¹⁸⁷ og refererer, men vurderer ikke, de alvorlige beskyldningene som er reist mot selskapet vedrørende «*the use of force for evacuating the tribals from their land, non-payment of compensation to the tribals who were traditionally using the Government land for cultivation etc. (by way of encroachment, for which the State Government stands committed to regularize), no land for the settlers, (and) emotional attachment of the tribals with their land etc.*»¹⁸⁸ Ifølge Amnesty innebærer «*life in the rehabilitation colony for them (103 displaced families) [means] living in the shadow of the company; from time to time, they have had restrictions on their freedom of movement and it is not easy for other local communities and mediapersons to freely interact with them. They are subject to full scale monitoring by the company which details several welfare measures for them.*»¹⁸⁹ CEC observerer videre at disse forholdene bestrides av myndighetene og selskapet, og at begge parter hevder at gruvevirksomheten ikke vil ha noen negative konsekvenser for stammefolkene.

Det kan virke som om stammefolkene ikke ble skikkelig konsultert når det gjaldt den fremtidige bruken av landområdene.¹⁹⁰ Befolkningen ble lovet markedspris med et påslag på 30 prosent for eiendommene, nytt land i en annen landsby til de som måtte gå fra hjemmene sine, og arbeid til dem med utdanning.¹⁹¹ Dette løftet er åpenbart ikke innfridd av selskapet. Selv om selskapet ved å opprette nye bosettinger sørget for en viss kompensasjon til de familiene som var blitt tvangsflyttet, konkluderte CEC med at dette ikke ville gi et bærekraftig levestruktur ettersom de ikke fikk tildelt beite- eller jordbruksland eller muligheter for annet inntektsbringende arbeid.¹⁹² De nye bosettingene er blitt kritisert for å ha plassert stammefolk i et lokalsamfunn som er totalt uegnet for deres levemåter.¹⁹³ CEC kritiserte også lokaliseringen i forhold til skogreservatet i Niyamgiri Hills: «*The location of the rehabilitation colony has been decided totally ignoring the interest of the conservation of forests. It is just a few meters away from the Niyamgiri Reserved Forest. Adverse impact of this colony and the labour force staying near the forest is already visible.*»¹⁹⁴

Vedanta har i pressen imøtegått påstander om at selskapet har handlet uriktig eller ulovlig og hevder at det verken har «*alienated tribal land nor caused any damage to forests.*»¹⁹⁵

Området som vil omfattes av gruvevirksomheten, er leveområdet for 8000 medlemmer av *Dongaria Kondh*-stammefolket (fordelt på ca 90 bosettinger spredt over hele området) og 2,000 medlemmer av *Majhi Kondh* samfunnet (som bor i ca 10 bosettinger, hovedsakelig ved foten av åsene).¹⁹⁶ En ny dokumentarfilm som rådet har fått tilgang til, presenterer noen konkrete eksempler på hvordan selskapets handlinger påvirker de lokale stamme-

folk, blant annet *Dongaria Kondh*-stammen.¹⁹⁷ Filmen skildrer hvordan de fire landsbyene ble fjernet med bulldoser for å klargjøre for utbygging av raffineriet. Den viser også hvordan murer ble reist for å omringe innbyggernes hus, og hvordan disse murene har sperret tilgangen til jord og skog, frarøvet stammen sitt levegrunnlag og dermed tvunget dem til å gå fra hjemmene sine. *Dongaria Kondh* forklarer videre at de ikke vil være i stand til å overleve uten åser og skog, og vektlegger blant annet den åndelige tilhørigheten til åsene som et viktig element i sin kultur. De har vernet om fjellet og gjennom mange generasjoner unngått å gjøre noen form for inngrep fordi fjellet har en religiøs verdi for stammen. Dette er også en viktig årsak til at Niyamgiri-åsene har store økologiske verneverdier intakt.

Niyamgiri-åsene er det eneste tradisjonelle leveområdet for *Dongaria Kondh*-stammen, og det er tvilsomt om stammen vil overleve en gruvedrift i området. Ifølge Amnesty International er det en reell fare for at stammefolkenes rettigheter til vann (drikkevann og jordbruksvann), retten til fri ferdsel innenfor skogområdet og retten til helse vil bli betydelig forringet av gruvedriften. På lengre sikt står hele stammens livsgrunnlag i fare for å bli ødelagt, med tvangsflytting og en utryddelse av stammekulturen som resultat. Amnesty advarer mot dette på følgende måte: «*This is likely to lead to a situation of forced evictions of persons belonging to the local communities, slow dispersal and eventual absorption by other communities.*»¹⁹⁸

Som nevnt er stammefolk i India som lever innenfor spesielle områder, beskyttet av bestemmelser i den indiske grunnloven, nasjonale lover og delstatslover. Den såkalte «*Fifth Schedule*» i den indiske grunnloven¹⁹⁹ omhandler forvaltningen og kontrollen med «*scheduled areas*» og «*scheduled tribes*». Bestemmelsene i grunnloven er utformet for å gi vern til stammefolkene (Adivasi) som lever i disse områdene. I tillegg til bestemmelsene i grunnloven gir både nasjonale lover og delstatslover stammefolkene rettigheter til jord og naturressurser i disse områdene. *The Fifth Schedule* gjelder for geografisk definerte områder i 9 delstater i India; Andhra Pradesh, Jharkhand, Gujarat, Himachal Pradesh, Maharashtra, Madhya Pradesh, Chattisgarh, Orissa and Rajasthan.²⁰⁰

Den prinsipielt viktige høyesterettsdommen *Samata v. State of Andhra Pradesh (AP) 201* gjelder den indiske menneskerettighetsorganisasjonen Samatas sak mot myndighetene i Andhra Pradesh på vegne av stammefolk som var blitt skadelidende av at myndighetene hadde gitt et privat gruveselskap rettigheter til gruvedrift på stammefolkenes landområder. Retten forbød overføring av land og utdeling av gruvekonsesjoner til personer/selskaper som ikke tilhørte stammefolk innenfor Schedule 5 områder. Dommen fastslår at land som myndighetene har forpaktet bort til et privat selskap i «*Scheduled areas*», er ugyldig: «*...the transfer of the land in Scheduled areas by way of lease, for mining purposes in favour of non-tribals stands prohibited by para. 5 (2) (b) of the 5th Schedule read with Section 3 of the Regulation,*» og videre at «*... a transfer of mining leases to non-tribal natural persons or company, corporate aggregate or partnership firm etc., is unconstitutional, void and inoperative.*»²⁰²

Majhi Kondh, *Kutia Kondh*, og *Dongaria Kondh* stammene holder til i Niyamgiri-åsene i Orissa som er *Schedule V* område. Ifølge the CEC befinner disse bosettingene seg innenfor det området som er allokert til Vedanta. Overdragelsen av dette området til selskapet synes derfor å være i strid med høyesterettsdommen i *Samata v. State of Andhra Pradesh (AP) saken*.²⁰³

6 Selskapets respons

Selskapet er gjort kjent med grunnlaget for de beskyldningene som er reist mot selskapet vedrørende miljøskade og medvirkning til menneskerettighetsbrudd i forbindelse med virksomheten i India. Rådet har gjennom Norges Bank tilskrevet Vedanta Resources den 15. mars 2007 og anmodet selskapet om å kommentere utkastet til tilrådning innen 10. april. Selskapet ble samtidig informert om at rådet ville avgi tilrådning om uttrekk den 15. mai dersom selskapet ikke svarte på rådets henvendelse. Etter anmodning fra Vedanta den 2. april ble svarfristen forlenget til den 20. april. Den 23. april ble selskapet på nytt kontaktet, og det ble fra selskapets side antydnet at svar ville bli sendt i løpet av noen dager. Selskapet har pr 15.mai likevel ikke svart på rådets henvendelse.

På Vedantas nettsider heter det at selskapets aktiviteter tar hensyn til miljøet og sosiale aspekter på bakgrunn av prinsipper om bærekraftig utvikling, uten at dette konkretiseres nærmere.²⁰⁴ Problemene selskapet opplever med godkjenning av industrianlegg eller konflikten med urfolk og lokalbefolkningen, er ikke omtalt på nettsidene, i årsmeldinger eller i andre publikasjoner fra selskapet.

Vedanta har imidlertid i pressen kommentert at den planlagte gruvedriften i Niyamgiri Hills foreløpig er utsatt, og at selskapet venter på godkjenning fra indiske myndigheter.²⁰⁵ Selskapet hevder i den forbindelse at «*there has been no forcible eviction and no single complaint has ever been filed suggesting any kind of forcible eviction from the settlement. All the people at Lanjigarh who have been displaced have been offered full rehabilitation, and compensation for purchased land has been paid out at twice the government rate.*»²⁰⁶ Selskapet mener også at «*the new accommodation is close to plenty of grazing land where those who have animals are able to graze them.*»²⁰⁷

På Vedantas generalforsamling i London i 2006 svarte en representant for selskapet på kritikken fra enkelte aksjonærer om at årsrapporten ikke omtalte protestene mot utbyggingen i Lanjigarh på følgende måte: «*As with all large development projects, there are controversies, but the company has experienced a limited amount of protests which are not disrupting the operational environment of the company.*»²⁰⁸

7 Rådets vurdering

Basert på den foreliggende dokumentasjonen har rådet vurdert om miljøskadene og menneskerettighetsbruddene som Vedanta Resources knyttes til, er i strid med de etiske retningslinjenes punkt 4.4.

Rådet legger til grunn at Vedanta Resources som majoritetsaksjonær og styreleder har hatt og har betydelig innflytelse over de selskapene som er omtalt i denne rapporten.

7.1 Alvorlig miljøskade

Det første elementet i vurderingen av om selskapet forårsaker alvorlig miljøskade gjelder omfanget av skaden og i hvilken grad den har irreversible eller langvarige virkninger.

Rådet har i denne sammenheng undersøkt tre av Vedanta's datterselskaper som alle har virksomhet i India, og bygger sin vurdering på de opplysningene som er gitt i kapittel 5. Gjennomgående genererer disse selskapene betydelige mengder forurensning og farlig avfall. Ved Sterlites anlegg i Tuticorin finner rådet det sannsynliggjort at de enorme mengdene farlig avfall, de usikrede deponiene og den dårlige avfallshåndteringen har

ført til betydelig og langvarig tungmetallforurensning av jord og grunnvann, som vil vedvare selv om produksjonen skulle opphøre. Også når det gjelder Malcos virksomhet, finner rådet at selskapets håndtering av rødslam vil kunne føre til alvorlig miljøskade. Det er en stor risiko for at de usikrede rødslamdeponiene vil forurense en viktig drikkevannskilde, i tillegg til forurensning av jord- og grunnvann. Rådet anser at det er en betydelig risiko for at slike miljøskader også vil kunne oppstå ved det nye aluminiumsraffineriet i Lanjigarh. Deponeringen av rødslam vil her kunne forårsake alvorlig og langvarig forurensning av grunnvann og vassdrag i området, og denne risikoen forsterkes av at miljøkonsekvensene av dette ikke synes å være tilstrekkelig utredet. Rådet legger til grunn at denne risikoen for alvorlig miljøskade også har vært påpekt av den høyesterettsoppnevnte *Central Empowered Committee*.

Videre anser rådet at det planlagte gruveprosjektet i Niyamgiri Hills vil kunne medføre betydelige negative og irreversible virkninger på hele økologien i området. I tillegg til at dette synes å være et område med helt spesielle naturmessige verneverdier, vil rådet legge vekt på de alvorlige konsekvensene gruvedriften vil kunne ha for vannressursene i området. Et trettitalls elver har sitt utspring i disse åsene, hvorav to (Vamsdhara-elven og en større sideelv til Nagvalli-elven) forsyner hundretusener av mennesker i Sør-Orissa og Andhra Pradesh med drikkevann og jordbruksvann. Med utgangspunkt i den dokumentasjonen som er tilgjengelig, finner rådet det sannsynlig at den planlagte gruvedriften vil kunne ødelegge vannhusholdningen i området og bidra til at mange av elvene tørker ut, og dermed forverre og i verste fall ødelegge vannforsyningen for tusenvis av mennesker.

Rådet anser mot denne bakgrunn at miljøskadene som er oppstått eller som vil kunne oppstå som følge av Vedantas virksomhet, er omfattende, langvarige og til dels irreversible.

Rådet bemerker at alle disse selskapene hører til særlig forurensende bransjer, der produksjonsteknologi, renseteknologi, avfallshåndtering og systemer for miljøledelse og kontroll er avgjørende for å redusere miljøvirkningene. Rådet har ikke hatt tilgang til informasjon som dokumenterer alle aspektene ved selskapenes virksomhet. Det er imidlertid velkjent at for eksempel Søderberg-prosessen som Vedanta benytter i sine aluminiumsverk, har betydelige utslipp av særlig miljø- og helsefarlige stoffer, herunder også kreftfremkallende stoffer og stoffer som er regulert av flere internasjonale konvensjoner.²⁰⁹ Utslipp av fluorider, drivhusgasser, svovel og deponering av katodeavfall er andre viktige problemstillinger i aluminiumsproduksjonen. Produksjonen av kobber medfører også flere typer helse- og miljøbelastninger enn de som rådet har vurdert her.

Rådet har heller ikke hatt informasjon om hvordan utslipp og avfall håndteres ved Vedantas kullkraftverk som forsyner selskapets raffinerier og smelteverk med kraft. I tillegg til utslipp av drivhusgasser er kullkraftverk en betydelig kilde til utslipp av tungmetaller, herunder kvikksølv, og deponeringen av flyveaske kan medføre store miljøbelastninger. Vedanta Resources informerer i liten grad om hvordan dette håndteres av selskapet. I sum innebærer dette at miljøskadene og helseskadene (som omtales nedenfor) som Vedanta forårsaker vil kunne være av et større omfang enn de som rådet har hatt informasjon til å vurdere.

Rådet anser det også godtgjort at forurensningene fra Vedantas virksomheter har *vesentlige negative konsekvenser for menneskers liv og helse*. Industrianleggene er alle lokalisert i tett befolkede områder, der forurensning av drikkevann, støv og luftforurensning fra Vedantas raffinerier, smelteverk, kraftverk og avfallsdeponier utsetter lokalbefolkningen for ve-

sentlige mengder helsefarlige stoffer. Fosforgipsdeponiene ved Sterlites anlegg i Tuticorin som er beskrevet i avsnitt 5.1.4, genererer store mengder støv som inneholder tungmetaller og radioaktive substanser. Arbeidere og innbyggerne i området inhalerer dette støvet. Likeledes forurenses tungmetaller grunnvannet i området. Det er uegnet som drikkevann, men lokalbefolkningen bruker det likevel i mangel på alternative drikkevannskilder. Rådet finner det også sannsynlig at smelteverket og kullkraftverket bidrar til alvorlig luftforurensning i området. Både arbeidere og innbyggerne i området utsettes derfor for helsefarlige forurensninger fra flere kilder og over lang tid. Etter rådets oppfatning er det en betydelig risiko for at selskapet vil kunne påføre lokalbefolkningen alvorlige og til dels kroniske helseplager. Rådet anser at også den kritikkverdige håndteringen av rødslam ved Malcos anlegg utgjør en betydelig helsefare. Støvet fra deponiene er sterkt basisk og inneholder blant annet tungmetaller, arsen og silika som når det spres med vinden, påfører arbeidere og lokalbefolkningen alvorlige helseplager. Dette synes å være et alvorlig problem ved Malcos virksomhet i dag, og etter det rådet er kjent med, er det en risiko for at dette også vil bli et alvorlig problem ved Vedanta Aluminas planlagte rødslamdeponi i Orissa.

På tross av betydelig utslipp av helse- og miljøfarlige stoffer fra Vedantas virksomheter kjenner rådet ikke til at det er gjennomført noen systematiske studier av faktiske eller potensielle helseeffekter av forurensningene. Sterlite har vært pålagt å gjennomføre slike studier, men synes hittil ikke å ha etterkommet kravet. Forurensningene fra farlig avfall og de prosessene som Vedanta benytter i produksjon av kobber og aluminium, og potensielle helse- og miljøeffekter knyttet til disse er imidlertid relativt godt dokumentert i litteraturen.²¹⁰ Mange av stoffene er i Norge og internasjonalt klassifisert som miljøgifter på grunn av deres miljø- og helsefarlige egenskaper. Sammen med den informasjon som er tilgjengelig om selskapets virksomheter, anser rådet at det er en uakseptabel risiko for at Vedanta har påført og vil påføre arbeidere og innbyggere alvorlige og langvarige helselidelser.

Det er også åpenbart at spesielt gruvevirksomheten har hatt store negative konsekvenser for de menneskene som har hatt sine leveområder i gruveområdene. Denne problemstillingen er omtalt særskilt i avsnitt 5.4.6 om brudd på menneskerettigheter.

Det tredje elementet i vurderingen er hvorvidt *miljøskaden skyldes brudd på nasjonale lover eller er i strid med internasjonale normer.*

Både for datterselskapene Sterlite og Vedanta Alumina finner rådet det dokumentert at selskapene gjentatte ganger og over mange år har brutt myndighetenes krav til håndtering av farlig avfall og utslippsreduksjoner slik det er beskrevet i avsnittene 5.1.3 og 5.4.4. Disse forholdene har flere ganger vært gransket og dokumentert av blant andre to høyesterettsoppnevnte komitéer. Rådet legger til grunn at Sterlite har gjennomført store produksjonsutvidelser uten å ha de nødvendige tillatelser og uten at miljøkonsekvensene av utvidelsene er vurdert. Disse har bidratt til de alvorlige miljøskadene som er beskrevet ovenfor. Rådet finner også at Vedanta Alumina bevisst har gitt feilaktig informasjon til myndighetene og omgått lover og prosedyrer for å sikre godkjenning av gruedrift og bygging av et nytt raffineri i Orissa. Selv om tillatelsen til gruedrift ikke er gitt, og saken skal behandles av indisk høyesterett, har selskapet valgt å slutføre byggingen av raffineriet. Rådet vektlegger at høyesterettskomitéen, *the Central Empowered Committee*, mener at selskapet bevisst har gjort dette for å gjøre det vanskelig for myndighetene å nekte gruedrift.²¹¹

Rådet finner i denne sammenhengen også grunn til å peke på at myndighetene i Orissa har gitt Vedanta Alumina ordre om å stanse byggingen av et nytt kraftverk og et aluminiumsverk i Jharsaguda fordi selskapet ikke innehar de nødvendige tillatelsene (se avsnitt 5.3). Likeledes er rådet kjent med anklagene fremsatt mot Vedantas datterselskap Konkola Copper mines i Zambia, om gjentatte og vedvarende brudd på miljøkrav, som i november i fjor førte til store utslipp og alvorlig drikkevannsforurensning.²¹² Rådet har ikke utredet disse hendelsene nærmere, men finner likevel at de inngår i et mønster der nasjonale lover, prosedyrer og krav systematisk neglisjeres. Når bestemmelser som skal beskytte mennesker og miljø mot skadelige virkninger systematisk og over lang tid settes til side, øker det risikoen for at alvorlige miljøskader oppstår. Alvoret i selskapets atferd forsterkes av den type virksomhet som Vedanta bedriver – gruvedrift og produksjonsprosesser som uten miljø- og forurensningskontroll kan gi betydelige, langvarige og irreversible virkninger på miljø og menneskers levevilkår.

Rådet har også vurdert i hvilken grad selskapet har *unnlatt å handle for å forhindre skade eller gjennomført tiltak for å redusere skadeomfanget i tilstrekkelig grad*. Etter rådets oppfatning er det åpenbart at selskapet ikke har gjort nok for å forhindre eller redusere miljøskader, ettersom det nettopp er mangelen på slike tiltak som er årsaken til de miljøskadene som er oppstått.

Det siste elementet i rådets vurdering er hvorvidt det er sannsynlig at *Vedantas uakseptable praksis vil fortsette*. De normbruddene som rådet har vurdert, har pågått over mange år og pågår fremdeles. Normbruddene forekommer ikke bare i ett selskap, men i alle de selskapene som er undersøkt. Etter rådets oppfatning bærer dette preg av å være en systematisk atferd, der lovbrudd og en likegyldighet for de skadene virksomheten påfører mennesker og miljø synes å være et akseptert og innarbeidet element i Vedantas bedriftskultur. Rådet anser at det derfor er liten grunn til å tro at selskapets uakseptable atferd vil endre seg i fremtiden.

7.2 Brudd på menneskerettigheter

Etter rådets oppfatning er det overveiende sannsynlig at Vedantas gruvevirksomhet i delstatene Chhattisgarh og Orissa har medført at lokale jordbrukere, og særlig stammefolk, er blitt fordrevet fra sine hjem og landområder. Dette er alvorlige krenkelsers av grunnleggende menneskerettigheter.

Etter det rådet kjenner til, pågår disse krenkelsene fremdeles og omfatter blant annet tvangsflytting, ødeleggelse av hjem og jordbruksområder, ingen forutgående konsultasjon slik loven krever, og trakassering og undertrykkelse av landsbyboere. Avsnittene 5.3.1 og 5.4.6 ovenfor behandler hvordan selskapets virksomhet har betydelige negative konsekvenser for stammefolkenes kultur, religion og levemåter. Stammefolkene som lever innenfor det planlagte gruveområdet i Orissa, er avhengig av å drive jordbruk og utnytte skogens ressurser.²¹³ De har en sterk kulturell, religiøs og økonomisk tilhørighet til sine land- og skogområder, og står i fare for å miste sin kultur og sitt levestandard dersom deres leveområder legges ut til gruvedrift. I tilfellet med *Dongaria Kondh*-stammen er det sannsynliggjort at stammen vil dø ut dersom Vedanta får tillatelse til den planlagte gruvedriften i Niyamgiri Hills i Orissa.

Rådet legger også vekt på at stammefolkenes leveområder i Niyamgiri Hills i prinsippet synes å være beskyttet av bestemmelser i den indiske grunnloven (*Schedule V*), og at en overføring av landområder til private selskaper i dette tilfellet vil kunne være i strid med loven. Dette er også påpekt av *the Central Empowered Committee* i sin rapport til Høyesterett.

Rådet anser de normbruddene som er avdekket, som alvorlige menneskerettighetsbrudd. Alvorligheten i normbruddene forsterkes av at de har vært begått mot sårbare grupper, særlig stammefolk, som har sin identitet, kultur og levestruktur knyttet til sine tradisjonelle leveområder. Tvangsflyttingen vil dermed ikke bare kunne medføre at enkelte mennesker blir skadelidende, men at hele kulturer og lokalsamfunn går til grunne.

Selv om Vedanta har sørget for en viss kompensasjon gjennom å sørge for boliger og penger, er det, etter rådets oppfatning, ikke sannsynlig at dette er tilstrekkelig til å kompensere for tap av landområder og levestruktur. Forskning omkring tvangsflytting viser at boliger og penger neppe er tilstrekkelig til å unngå en betydelig forringelse av levestandard og livskvalitet til personer og familier som er blitt forflyttet mot sin vilje. Ifølge det internasjonale prosjektet *Mining, Minerals and Sustainable Development (MMSD)*²¹⁴ er det en rekke risikofaktorer som bidrar til at fattigdommen ofte vil øke etter forflyttingen. Slike risiki omfatter blant annet arbeidsledighet, hjemløshet, marginalisering, utrygghet for matforsyningen, tap av felles land og ressurser, økt helse- og miljørisiko, manglende sosial taleførhet og tap av sivile og politiske rettigheter. Dersom ikke disse risikofaktorene reduseres eller unngås, vil det i praksis både kunne forsterke fattigdom og generere ny fattigdom. Stammefolk, eldre mennesker og kvinner anses for å være spesielt utsatte grupper i denne sammenheng.²¹⁵

Disse forholdene påpekes også av Verdensbanken og er utgangspunktet for bankens policy om «ufrivillig relokalisering»: *«Bank experience indicates that involuntary resettlement under development projects, if unmitigated, often gives rise to severe economic, social, and environmental risks: production systems are dismantled; people face impoverishment when their productive assets or income sources are lost; people are relocated to environments where their productive skills may be less applicable and the competition for resources greater; community institutions and social networks are weakened; kin groups are dispersed; and cultural identity, traditional authority, and the potential for mutual help are diminished or lost.»*²¹⁶

Rådet anser at de menneskerettighetsbruddene som er begått, har langsiktige og irreversible konsekvenser for hele kulturer og lokalsamfunn, i tillegg til de lidelsene som det enkelte mennesket utsettes for. De kompensasjonsordningene som selskapet har tilbudt, synes ikke å kunne forhindre dette, men vil tvert i mot kunne bidra til å forsterke fattigdommen til de personene som har måttet flytte mot sin vilje.

Spørsmålet er i hvilken grad Vedanta Resources har medvirket til de ovennevnte menneskerettighetsbruddene. Rådet finner at det er en uomtvistelig *sammenheng mellom selskapets virksomhet og de foreliggende normbruddene*. Det kan ikke være tvil om at tvangsflyttingen av stammefolkene har funnet sted i forbindelse med Vedantas virksomhet. Hendelsene både i Chattisgarh og Orissa er knyttet til en pågående og planlagt gruvedrift og bygging av et nytt raffineri i regi av Vedantas datterselskaper. Rådet legger til grunn at det er en klar sammenheng mellom Vedantas virksomhet og normbruddene.

Rådet har også vurdert hvorvidt normbruddene har vært foretatt *med sikte på å tjene selskapets interesser eller tilrettelegge forholdene for selskapet*. Rådet legger til grunn at overgrepene har funnet sted i forbindelse med at Vedanta har utvidet virksomheten sin, spesielt gruvedriften. Vedanta hevder at selskapet ikke har handlet uriktig og mener at det *«neither [has] alienated tribal land nor caused any damage to forests.»*²¹⁷ Rådet anser imidlertid at den foreliggende dokumentasjonen i saken viser det motsatte.

Hva er risikoen for at slike normbrudd også vil skje i fremtiden? Etter det rådet er kjent med er normbruddene pågående, og det er en risiko for at de vil øke ytterligere dersom det planlagte gruveprosjektet i Orissa blir realisert. Normbruddene har skjedd flere ganger og ved ulike datterselskaper. Det kan etter rådets oppfatning indikere en systematisk atferd fra selskapets side. Rådet har ingen indikasjon på at selskapet vil gjennomføre tvangsflyttinger på bedre måter i fremtiden. Det er heller ingenting som tyder på at konfliktene mellom stammefolkene og selskapet vil bli mindre når selskapet har behov for nye utvidelser og nye gruver. Rådet anser derfor at det er en uakseptabel risiko for at de normbruddene som har pågått og som er pågående, vil fortsette i fremtiden.

7.3 Konklusjon

I den foreliggende saken har rådet vurdert risikoen for at fondet medvirker både til alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter ved å fortsette å være investert i Vedanta Resources. Rådet har i den sammenheng vurdert fire av Vedantas datterselskaper og funnet at anklagene som har vært reist mot selskapet om alvorlig miljøskade og medvirkning til overgrep og tvangsflytting mot stammefolk er sannsynliggjort. Etter rådets oppfatning synes selskapet å mangle interesse for og vilje til å gjøre noe med de alvorlige og langvarige skadevirkningene som selskapets virksomhet påfører mennesker og miljø. De normbruddene som er avdekket i forhold til miljø og menneskerettigheter, har foregått ved alle de undersøkte datterselskapene, gjentatte ganger og over flere år. Etter rådets oppfatning indikerer dette et mønster i selskapets atferd der slike normbrudd er akseptert og er en etablert del av forretningsvirksomheten. Dette handlingsmønsteret utgjør en uakseptabel risiko for at selskapets uetiske praksis vil fortsette i fremtiden.

8 Tilråding

Rådet vil, etter disse vurderingene av innholdet i anklagene mot Vedanta Resources Ltd., holdt opp mot punkt 4.4 i de etiske retningslinjene, anbefale at Vedanta Resources Ltd, samt datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Company Ltd. utelukkes fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond – Utland på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til nåværende og fremtidig alvorlig miljøskade og systematiske brudd på menneskerettigheter.

Gro Nystuen Andreas Føllesdal Anne Lill Gade Ola Mestad Bjørn Østbø
(Leder) (sign) (sign) (sign) (sign)

Fotnoter

- 1 <http://www.scmc.info/index.htm>
- 2 Se tilrådingene om Total S.A., Wal-Mart Stores Inc., Freeport McMoRan Inc. og DRD Gold Ltd., tilgjengelig på www.etikkradet.no
- 3 Nedenfor også omtalt som Vedanta.
- 4 <http://www.vedantaresources.com/background.htm>
- 5 Vedanta Resources 2007: Acquisition of Sesa Goa. Investor Presentation April 2007, tilgjengelig på http://www.vedantaresources.com/uploads/Acquisition%20of%20SG_Final.pdf
- 6 IndiaInfoline, 10 Jan 2006, <http://www.indiaonline.com/meet/me1022.html>
- 7 <http://www.vedantaresources.com/operationssummary.htm>
- 8 <http://www.vedantaresources.com/uploads/SGD%20Tender%20Successful%20-%20Final%20press%20release%202%20Oct%202006.pdf>
- 9 Selskapets «kompliserte struktur» forsinket the UK Financial Services Authority's (FSA) godkjenningssprosess før selskapet skulle noteres på London børsen i 2003.
- 10 <http://www.vedantaresources.com/corporategovernancereport.asp>
- 11 Vedanta Resources plc 2006: Annual Report 2006, s. 115. De andre selskapene synes hovedsakelig å være holdings- og finansieringsselskaper, tilgjengelig på <http://www.vedantaresources.com/uploads/Vedanta%202006%20Annual%20Report%20V1.pdf>
- 12 Se fotnote 11.
- 13 Se fotnote 5 og pressemelding fra Vedanta 10.april 2007, tilgjengelig på <http://www.sedar.com/DisplayCompanyDocuments.do?lang=EN&issuerNo=00002387>
- 14 Vedanta Resources plc, Preliminary Results for the Year Ended 31 March 2006, 01.06.06, s.21. Oppkjøpet gjennomføres først når verdsettingen av selskapet er godkjent av myndighetene. http://www.vedantaresources.com/uploads/Preliminary%20Results%202006_Final.pdf
- 15 Se fotnote 14.
- 16 Pressemelding fra selskapet 10.april 2007, tilgjengelig på <http://www.sedar.com/DisplayCompanyDocuments.do?lang=EN&issuerNo=00002387>
- 17 Anil Agarwal og Navin Agarwal er styreledere i samtlige av Vedantas datterselskaper (med unntak av Sesa Goa per 15. mai 2007), se de respektive selskaperens nettsider.
- 18 <http://www.iptindia.org/index.php>
- 19 <http://www.indiaresource.org/>
- 20 <http://www.indianet.nl/english.html>
- 21 <http://www.socialwatch.org/en/portada.htm>
- 22 <http://www.minesandcommunities.org/index.htm>
- 23 Indian Supreme Court Monitoring Committee on Hazardous Waste Management og Environmental Committee of the Indian Supreme Court , se kapittel 2.
- 24 Fraser, Alastair and John Lungu 2007: For Whom the Windfalls? Winners and Losers in the Privatization of Zambia's copper mines, tilgjengelig på <http://www.minewatchzambia.com/>. Denne saken ble rapportert i mange medier, blant annet i Times of Zambia: KCM Pollutes Kafue River, <http://www.times.co.zm/news/viewnews.cgi?category=4&id=1162963634> og MineWeb: Konkola Copper pollution licenses to remain suspended. 15.11.06. http://www.mineweb.net/whats_new/421669.htm
- 25 Se kapittel 2 i denne tilrådingen.
- 26 Jayaraman, Nityanand 2005: Vedanta Undermines Indian Communities,» tilgjengelig på <http://www.corpwatch.org/article.php?id=12783>
- 27 NewIndPress Bhubaneswar, 04.08.06: House of boil over Vedanta, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1181.htm>
- 28 The Indian Express, 05.08.06: Favouing' VAL: Government under fire, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1181.htm>. Vedanta Aluminas prosjekt i Orissa er nærmere omtalt i avsnitt 5.4.
- 29 Central Empowered Committee 21.09.05: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, para 32, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>
- 30 Heretter kalt Sterlite, <http://sterlite-industries.com/index1.asp>. Sterlite Industries (India) Limited ble kjøpt av Agarwal familien i 1986. Sterlite ble notert på Bombay-børsen i 1988 og den nasjonale børsen i 2004, <http://www.vedantaresources.com/corporatehistory.htm>

- 31 Sterlite har en markedsandel på 42 prosent i India. Hindustan Copper Ltd er den andre store aktøren med en markedsandel på 44 prosent, se ICRA Sector Analysis 2005: The Indian Copper Industry, tilgjengelig på <http://icra.in/recentrel/Copper-200505.pdf>
- 32 <http://www.vedantaresources.com/coppersummary.htm>
- 33 <http://www.vedantaresources.com/copperexpansion.htm>
- 34 Nityanand, Jayaraman. 2005: Vedanta Undermines Indian Communities. 15.11.05, tilgjengelig på <http://www.corpwatch.org/article.php?id=12783>
- 35 National Environment Engineering Research Institute (NEERI): Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin. Mars 2005, s 6, finnes i rådets arkiv.
- 36 Vedanta Resources plc 2006: Annual Report 2006, s. 6, tilgjengelig på <http://www.sterlite-industries.com/refining.aspxhttp://www.vedantaresources.com/uploads/Vedanta%202006%20Annual%20Report%20V1.pdf>
- 37 Se fotnote 36, s. 121, årsproduksjonen for kobberkatode og kobberstaver var i 2005-2006 på henholdsvis 98 796 tonn og 30 384 tonn.
- 38 Se fotnote 36, s. 121.
- 39 Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB) er forurensingsmyndighetene i delstaten Tamil Nadu, se <http://www.tnpcb.gov.in/>
- 40 Brev fra TNPCB til Sterlite Industries 01.08.1994 Regarding issue of NOC (No Objection Certificate), finnes i rådets arkiv.
- 41 TNPCB 22.05.1995: Consent for the establishment of Sterlite, Order No 16, finnes i rådets arkiv.
- 42 TNPCB 14.10.1996: Consent to operate under the Water Act Order No 15481, og Consent to operate under the Air Act. Order No 11451, finnes i rådets arkiv.
- 43 Sterlite opplyser på sine hjemmesider at et 25 m bredt grønt belte nå er opparbeidet, som et ledd i selskapets arbeid for å beskytte og bevare naturen, se <http://sterlite-industries.com/csr.asp>. Dette bekreftes også i TNPCBs inspeksjonsrapport av 28.02.06, finnes i rådets arkiv.
- 44 NEERI 1998: Evaluation of Pollution Control and Environmental Protection Systems at M/s Sterlite Industries Limited, Tuticorin. Inspection Report. Hon'ble high Court Judicature at Madras. 17 November 1998, s. 22, finnes i rådets arkiv.
- 45 Se fotnote 44, s. 47.
- 46 Se fotnote 44, og for eksempel <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2004/sterlite.html>,
- 47 Se fotnote 44.
- 48 Se fotnote 44, s. 69.
- 49 TNPCB 2003: Note to consider the grant of No Objection Certificate for the Expansion Project of the unit of M/S Sterlite Industries, 29.01.2004, Item no. 199.1.10, finnes i rådets arkiv.
- 50 Jayaraman, Nityanand 2007: Briefing note. Oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.
- 51 Brev fra TNPCB til The Learned Advocate General of Tamilnadu 24.02.04: Sterlite Industries - Issue of NOC for expansion of copper smelter plant, finnes i rådets arkiver. Sterlite søkte om å øke produksjonen av kobberanode fra 391 til 900 tonn/dag, fosforsyre fra 350 til 800 tonn/dag, svovelsyre fra 1060 til 3150 tonn/dag og starte opp ny produksjon av kobberkatode på 875 tonn/dag, se fotnote 53.
- 52 Et selskap som ønsker å starte opp en enhet, må først søke om No Objection Certificate (NOC) fra lokale miljøvernmyndigheter, og deretter om tillatelse til å benytte området (site clearance) fra Ministry of Environment and Forest (MoEF). Dersom selskapet oppnår dette kan det søkte tillatelse for bygging av anlegget fra det lokale Pollution Control Board (PCB), i dette tilfellet Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB). Tillatelsen omfatter som oftest en rekke forutsetninger som må oppfylles av selskapet før eller under oppføringen av anlegget. Når anlegget er ferdigbygget må selskapet søke om tillatelse til drift av anlegget hos forurensningsmyndighetene i delstaten. Denne tillatelsen kan også inkludere en rekke krav til selskapet.
- 53 Brev fra TNPCB til Environment and Forests Department, Chennai 21.04.04: Regarding grant of No Objection Certificate for Expansion of Sterlite Industries, finnes i rådets arkiv.
- 54 Se kapittel 2.
- 55 SCMC 2004: Report of the visit of the SCMC to Tamilnadu September 20-22,2004, tilgjengelig på <http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmctamilnadu.htm>
- 56 Se fotnote 55. «The SCMC is also directing the TNPCB to make a detailed visit to the plant to ascertain whether the unit has already proceeded with the expansion of the project without prior permission from the appropriate authority(ies).»

- 57 Brev fra SCMC til TNPCB, 02.05.05, tilgjengelig på <http://www.scmc.info/communications/sterlite.htm>, se også <http://www.minesandcommunities.org/Action/press766.htm>
- 58 Se fotnote 57.
- 59 SCMC 2005: Report of SCMC Sub Committee's visit to Tamil Nadu during July 17-18, 2005. Utslippstillatelsen ble øyensynlig gitt etter press fra Miljøverndepartementet (the Ministry of Environment and Forests, MoEF): «TNPCB claims it received a written order from MoEF which directed it to grant consent to the unit for its expanded», tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_tamilnadu_third_report.htm
- 60 Brev fra Ministry of Environment and Forests til Sterlite Industries 22.09.04: Environmental Clearance for the Expansion of Copper Smelter plant by M7s Sterlite Industries, finnes i rådets arkiv. På bakgrunn av ekspertutvalgets rapport påla høyesterettskomitéen forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu om å utstede en såkalt «show cause notice» til Sterlite «as to why prosecution should not be launched against it for large-scale violations of the provisions of these environment laws.» Show cause notice er pålegg til en part om å møte i retten og forklare hvorfor retten ikke skulle anlegge sak mot selskapet. De lovene som det referes til her, er Environment Protection Act, 1986 and Rules, the provisions of the Water Act 1974, and the Air Act 1981, se <http://www.scmc.info/communications/sterlite.htm>. Rådet er ikke kjent med utfallet av dette.
- 61 Se fotnote 59.
- 62 Brev fra TNPCB til Sterlite Industries 14.09.05: Issue of show cause notice under Section 25 of Water Act and Issue of Show cause notice under Section 21 of the Air Act, finnes i rådets arkiv. Under en inspeksjon 12. september 2005 fant inspektører fra TNPCB at avfallet ikke fremdeles ble lagret i usikrede deponier, og det var heller ikke satt i gang tiltak for rehabilitering av grunnen som var blitt forurenset av arsen. Miljøkrav til luft ble heller ikke overholdt og pålagte helsundersøkelser var ikke gjennomført.
- 63 Brev fra SCMC til TNPCB, 26.10.05, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_sterlite.htm
- 64 Se fotnote 63.
- 65 TNPCB 28.02.2006: Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06, finnes i rådets arkiv.
- 66 Utslippsvilkår og korrespondanse finnes i rådets arkiv.
- 67 Mines and Communities 2005: We call in on Vedanta at its AGM to find it hoisted by its own petards. London Calling August 7 2005, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press700.htm>
- 68 Vedanta Resources plc 2006: Annual Report 2006, s. 34, tilgjengelig på <http://www.vedantaresources.com/uploads/Vedanta%202006%20Annual%20Report%20V1.pdf>
- 69 Sterlite Solid Waste Management Plan – Copper smelter Expansion, udatert, finnes i rådets arkiv.
- 70 National Environment Engineering Research Institute (NEERI): Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin. Mars 2005, kapittel 6.2 og tabell 6.2, finnes i rådets arkiv. Verdiene i tabell 6.2 avviker for ETP cake, scrubber cake og phosphogypsum fra verdiene oppgitt i teksten i kapittel 6.2. Rådet har presentert verdiene gjengitt i teksten.
- 71 Se fotnote 70, kapittel 6.
- 72 Se fotnote 70, kapittel 6.
- 73 TNPCB 28.02.2006: Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06, finnes i rådets arkiv.
- 74 Norconsult 2007: Påvirkning av helse og miljø fra Tuticorinanlegget. Vurdering utført på oppdrag av rådet, finnes i rådets arkiv.
- 75 <http://www.epa.gov/radiation/neshaps/subpartr/other.htm>
- 76 Konsentrasjonen (mg/kg) av en rekke av tungmetallene i avfallet målt i tørrvekt er høyere enn tillatt i henhold til Hazardous Waste (Management and Handling) Amendment Rules' tabell 2 (HWM rules 2003 fastsatt av Ministry of Environment and Forest). HWM forskriftenes tabell 1 klassifiserer avfallet ut fra produksjonsprosess, mens forskriftenes tabell 2 klassifiserer avfallet ut fra konsentrasjonen av tungmetaller, tilgjengelig på: <http://www.cpcb.nic.in/Hazardous/HWRules-2003.doc>. Se også Brev fra SCMC til TNPCB, 26.10.05, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_sterlite.htm
- 77 Se fotnote 74. Denne vurderingen er basert på konsentrasjonene i Sterlites avfall gjengitt i tabell 1 i teksten ovenfor.
- 78 <http://www.epa.gov/region5/superfund/ecology/html/toxprofiles.htm#as>

- 79 National Environment Engineering Research Institute (NEERI): Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin. Mars 2005, finnes i rådets arkiv. Det ble tatt 15 prøver for hvert stoff. Følgende intervaller for innhold av metall i grunnvannet ble målt, oppgitt i mg/l. Indiske krav til drikkevannskvalitet i parentes: Kobber: 0,02-0,43 (0,05); Kadmium 0,01-0,05 (0,01); Krom 0,01-0,16 (0,05); Bly 0,04-0,45 (0,1); Arsen 0,02-0,8 (0,05).
- 80 Se fotnote 79, s 55.
- 81 Se fotnote 79, s 93.
- 82 Se fotnote 79, s 93.
- 83 Jayaraman, Nityanand 2007: Briefing note. Oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.
- 84 Se fotnote 79, s. 54.
- 85 <http://www.epa.gov/radiation/neshaps/subpartr/more.htm>
- 86 National Environment Engineering Research Institute (NEERI): Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin. Mars 2005, finnes i rådets arkiv, Tabell 6.2, og Hazardous Waste Rules, se fotnote 76.
- 87 Brev fra SCMC til TNPCB, 26.10.05, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_sterlite.htm
- 88 TNPCB 28.02.2006: Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06, finnes i rådets arkiv, og kommunikasjon med Nityanand Jayaraman, 23.04.07, finnes i rådets arkiv.
- 89 Brev fra Therkuverapandiapuram, Melavittan, Madathur Village Welfare Association til Chief Election Commissioner of India, New Dehli av 22.03.06 og videresendt til TNPCB 10.04.06: Pollution created by M/s Sterlite India Limited by the waste materials, finnes i rådets arkiv.
- 90 TNPCB 28.02.2006: Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06, finnes i rådets arkiv.
- 91 http://www.malco-india.com/ass_loc.asp
- 92 <http://www.vedantaresources.com/groupstructure.htm>
- 93 <http://www.malco-india.com/mining.asp>
- 94 Moody, Roger 2006: Report on Malco and field trip to Mettur Dam. Utredning på oppdrag av rådet, finnes i rådets arkiv.
- 95 <http://www.malco-india.com>. Det kreves 2-3 tonn bauxitt for å produsere ett tonn alumina og to tonn alumina for å produsere ett tonn aluminium.
- 96 <http://www.malco-india.com/refining.asp> og <http://www.world-aluminium.org/>
- 97 <http://www.world-aluminium.org/environment/challenges/residue.html>, <http://www.cdc.gov/niosh/topics/silica/#Hazard>.
- 98 <http://www.azom.com/details.asp?ArticleID=2071>
- 99 The Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (IPT), <http://www.iptindia.org/>, er en frivillig organisasjon som undersøker saker vedrørende miljø og menneskerettigheter. Den ble opprettet i 1993 med formål: «to conduct fair and credible investigations focusing on issues concerning human rights and environmental justice... [Positioned] as an alternative People's Court that gives voice to the struggles of grass-root organizations and affected communities.» IPT arbeider gjennom et nettverk av dommere, jurister, menneskerettighetsaktivister, og NGOer for å hjelpe lokale bevegelser med å bringe frem sine saker på nasjonalt og internasjonalt nivå.
- 100 Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (ITP) 2005: The Indian People's Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu. Juli 2005, s 21, tilgjengelig på <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>
- 101 Moody, Roger 2006: Report on Malco and field trip to Mettur Dam s. 3, finnes i rådets arkiv. Feltundersøkelser fra 2005 viser at rødslammet blir dumpet mindre enn 10 m fra høyvannsmarket for reservoaret adskilt av en smal voll.
- 102 Vedanta Resources plc. 2006: Annual Report 2006, s. 33: [http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report\(1\).pdf](http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report(1).pdf)
- 103 Se fotnote 102, s. 34.
- 104 Se fotnote 102, s. 34.
- 105 En indisk journalist som besøkte anlegget i april 2007 observerte at rødslam fremdeles blir dumpet på deponiene. Kommunikasjon med Nityanand Jayaraman, finnes i rådets arkiv.

- 106 Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (ITP), 2005: The Indian People's Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu, s. 21, tilgjengelig på <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>
- 107 Se fotnote 106, s 25. I rapporten vises det til at det har skjedd brudd i Malcos avfallsbassenger tidligere. «On 18 March, 2004, there were heavy rains, and at night, the MALCO compound wall breached and water from the factory entered Jeeva Nagar and a lot of people's houses were washed away. They promised compensation and underground drainage. Till date, the company has not delivered on its promise»
- 108 Rødslam inneholder blant annet betydelige mengder jern, aluminium og silika og kan også inneholde spormengder av tungmetaller som arsen, kadmium, krom og bly. Innånding av silikastøv kan over lengre tid føre til utvikling av silikose som er en kronisk lungesykdom, lungekreft og andre alvorlige luftveissykdommer, se for eksempel <http://www.cdc.gov/niosh/topics/silica/#Hazard>. Avhengig av bauxittens sammensetning vil også tungmetaller som arsen, krom og kadmium kunne medføre helsefare. Se for eksempel USEPA, Office of Solid Waste 1990: Report To Congress On Special Wastes From Mineral Processing, tilgjengelig på <http://www.epa.gov/epaoswer/other/mineral/chapter3.pdf>
- 109 Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (ITP) 2005: The Indian People's Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu. Juli 2005, s. 21, tilgjengelig på <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>
- 110 Se fotnote 109, s 28.
- 111 Anklagene rettet mot MALCO har kommet fra flere hold. Anklager om forurensing og tap av buskap ble fremlagt av West Gonur Farmers Welfare Association i desember 2005 på vegne av 80 bønder. Ministry of Environment and Forest (MoEF) ba MALCO om å svare på anklagene i brev av 6. januar 2006. 11. januar 2006 sendte West Gonur Farmers Welfare Association en ny klage til myndighetene, der de gjentok påstandene om at dumping av rødslam har medført omfattende forurensing og dødsfall hos husdyr i områdene Desai Nagar, Thengalvarai and Thippampatti, tilgjengelig på http://www.sipcotcuddalore.com/pr_110106.html. Rådet er ikke kjent med at MALCO har svart på henvendelsen fra MoEF.
- 112 Se fotnote 106, s. 22–23.
- 113 World Bank 1998: Pollution Prevention and Abatement Handbook., tilgjengelig på http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&siteName=WDS&entityID=000094946_99040905052283
- 114 Nostromo Research and the India Resource Center 2005: Vedanta Resources plc Counter Report 2005, Ravages through India, s. 10, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/RavagesThroughIndia28.pdf>
- 115 PAH, polyaromatiske hydrokarboner, er forbindelser som dannes ved ufullstendig forbrenning av organisk materiale. De er klassifisert som miljøgifter og kreftfremkallende, og er regulert gjennom blant annet OSPAR konvensjonen av 1992 og UN-ECE protokollen om persistente organiske forbindelser av 1998, se for eksempel http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm og http://www.miljostatus.no/templates/pagewide_____2828.aspx
- 116 Prebake teknologi regnes for å være best tilgjengelig teknologi. Søderbergovnene ved Norsk Hydros verk i Årdal er i ferd med å bli faset ut på grunn av utslippskrav til blant annet PAH fra Statens Forurensningstilsyn.
- 117 Vedanta Resources plc 2005: Delivery and Growth. Sustainable Development Report s. 37, tilgjengelig på [http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report\(1\).pdf](http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report(1).pdf)
- 118 Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (ITP) 2005: The Indian People's Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu. Juli 2005, s. 22, tilgjengelig på <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>
- 119 Se fotnote 118.
- 120 Se fotnote 118. Som panelet observerte: «They complained of coal dust from the conveyor belt overhead. One provision store vendor showed us items such as toothpaste, soaps, and detergent packets from his shop. They were all covered in soot. Another young boy brought us the cloth they had used to filter the water that morning. It had a thick layer of soot and silt on it. People say the soot inside houses causes cracked feet.»
- 121 <http://www.balcoindia.com/history.asp>
- 122 <http://www.balcoindia.com/mining.asp>

- 123 <http://www.balcoindia.com/mining.asp> Raffineriet har en årlig produksjonskapasitet på 200 000 tonn aluminoksid, som er råstoff for videre produksjon av aluminium. Aluminium blir produsert i to smelteverk med både Søderberg og pre-bake teknologi. Produksjonskapasiteten er på 350 000 tonn aluminium årlig, se http://www.balcoindia.com/ass_loc.asp. I Korba-komplekset inngår også fire valseverk, tre blokkstøperier og et kullkraftverk med en kapasitet på 819 MW, se <http://www.balcoindia.com/history.asp>
- 124 Nostromo Research and the India Resource Center Vedanta Resources plc Counter Report. Ravages through India, s. 9, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/Ravages-ThroughIndia28.pdf>. Ved Mainpat gruva møtte representanter for India Resource Center og Nostromo Research «around 30 tribal workers, un-helmeted, clad in shirts and sarees under the blazing sun, as lateritic overburden was blasted.» Arbeiderne berettet at på en god dag kunne mannlige arbeidere tjene omtrent 60 rupees (vel 8 NOK) på, med håndkraft, å levere et tonn malm, mens kvinner tjener litt mindre. Arbeiderne klaget over at selskapet ikke sørger for noen form for helsestjenester. Ved ulykker må de selv sørge for å få transportert skadede arbeidere til behandling. Arbeiderne lever i egne bosettinger i nærheten av dagbruddet uten strøm eller tilfredsstillende vannforsyning. De er også plaget av helsefarlig støv og forurensning fra gruuevirksomheten som blåser inn over hjemmene deres.
- 125 <http://www.indianwildlifeportal.com/national-parks/kanha-national-park.html>
- 126 Nostromo Research and the India Resource Center 2005: Vedanta Resources plc Counter Report. Ravages through India, s. 10. «They had to leave behind their crops of maize, oil seed, gram and mustard, abandoning their cows, buffalos and goats, and are apparently now trying to survive on half the acreage they once possessed», tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/RavagesThroughIndia28.pdf>
- 127 Se fotnote 126.
- 128 Moody, Roger 2006: BALCO Report, s. 4. Utarbeidet på oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.
- 129 Se fotnote 128.
- 130 Se fotnote 128. Vinod Raja har laget flere dokumentarfilmer om stammefolk i India og er assosiert med miljø- og menneskerettighetsbevegelser.
- 131 Korrespondanse mellom rådet og en indisk freelance journalist som gjorde undersøkelser i området i januar-februar 2007, finnes i rådets arkiv.
- 132 Se fotnote 131.
- 133 Høyesterettsdommen fastslår «as void and impermissible all transfer of land belonging to the State-state State of Andhra Pradesh at any time in the past or present in «Scheduled areas to non-tribals and all mining leases or prospecting licenses when so ever granted by the concerned State Government in such areas to non-tribals,» se http://www.agragamee.org/discussion_appeal.htm
- 134 Overseas Development Institute, UK, www.odi.org.uk/Livelihoodoptions/forum/sched-areas/about/schdVareas.htm
- 135 Vedanta Resources Plc 2007: Production Results for the Fourth Quarter and Full Year Ended 31 March 2007, Pressemelding, tilgjengelig på http://www.vedantaresources.com/uploads/2007%20and%20Q4%20Production%20Release_Final.pdf
- 136 Mines and Communities 2006: Another Vedanta Violation claimed. 30.07.06, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1175.htm>
- 137 Brev fra State Pollution Control Board, Orissa til Vedanta, Alumina av 08.02.07, vedr. Construction activities of M/s Vedanta Alumina Ltd. At Jharsuguda Public complaint. Finnes i rådets arkiv.
- 138 Central Empowerment Committee (CEC) 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, 21.09.05, s.7 og s. 50. «The agreement signed between the Orissa Mining Corporation (OMC) and M/s Vedanta for establishment of a joint venture company for bauxite mining from Niyamgiri Hills, Lanjigarh and another mine provides that though the mining lease will be in the name of the OMC and it will be responsible for securing and complying with all the statutory approvals and legal requirements, M/s Vedanta will be de facto managing the mines and will be the principal beneficiary on payment of development charges, royalty and other statutory dues,» tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

- 139 Environmental Protection Group, Orissa: A brief report on Ecological and Biodiversity Importance of Niyamgiri Hill and Implications of Bauxite Mining, tilgjengelig på <http://www.freewebs.com/epgorissa/niyamgiri.pdf>
- 140 Wildlife Institute of India (WII) : Studies on impact of proposed Lanjigarh bauxite mining on biodiversity including wildlife and its habitat. Gjennomført på oppdrag av Ministry of Environment and Forest (MoEF), tilgjengelig på: <http://www.freewebs.com/epgorissa/WII%20Report%20on%20Niyamgiri.pdf>
- 141 Se fotnote 138, s. 1 og fotnote 140.
- 142 Se fotnote 139.
- 143 The Hindu Business Line 08.08.06: A struggle to save Niyamgiri forest. <http://www.thehindubusinessline.com/2004/08/08/stories/2004080801141600.htm>
- 144 Se fotnote 140.
- 145 Se fotnote 140.
- 146 CEC 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa 21.09.05, s.1, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>
- 147 Wildlife Institute of India (WII) : Studies on impact of proposed Lanjigarh bauxite mining on biodiversity including wildlife and its habitat, Kapittel 4, tilgjengelig på: <http://www.freewebs.com/epgorissa/WII%20Report%20on%20Niyamgiri.pdf>, se fotnote 138, s 10.
- 148 Se fotnote 147 og fotnote 139, s. 7–10. Vegetasjonen består av mer enn 300 plantearter og inkluderer rundt 50 arter av medisinalplanter. Seks av planteartene står på World Conservation Union's (IUCN) rødliste. Området inneholder også plantearter som vil utgjøre en viktig genetisk ressurs for utvikling av hybrider til dagens kultiverte varianter.
- 149 CEC 20 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa 21.09.05, s 22. 36 vassdrag har sitt utspring innenfor det planlagte gruveområdet, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>
- 150 Referert til i WIIs rapport, se fotnote 147 s. 7.
- 151 Se fotnote 147, s. 18.
- 152 Se fotnote 149, s. 22 og fotnote 147.
- 153 Se fotnote 147, kapittel 5.5.
- 154 Se fotnote 149, avsnitt 25.
- 155 Mines and Communities 2006: Vedanta at Centre of Many Storms, 05.05.06, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1181.htm> En kartskisse fra miljøvurderingen som ligger til grunn for prosjektet (Rapid Environmental Impact Assessment), viser at rødslamdeponiet er planlagt langs og delvis på begge sider av elven.
- 156 CEC 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, 21.09.05, s 4, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>
- 157 Kommunikasjon med Environmental Protection Group (EPG) Orissa 11.09.06, finnes i rådets arkiv.
- 158 Environmental Protection Group, Orissa: A brief report on Ecological and Biodiversity Importance of Niyamgiri Hill and Implications of Bauxite Mining, s.6, tilgjengelig på <http://www.freewebs.com/epgorissa/niyamgiri.pdf>
- 159 Se fotnote 156, s 23. Elven er en viktig kilde for drikkevann og vann til irrigasjon for hundre tusenvis av mennesker i Bolangir distriktet nedstrøms. Ifølge CEC er konsekvensene av et uttak på 30 000 m³ vann per dag ikke utredet. Det er en risiko for at uttaket vil kunne redusere vannstrømmen betydelig.
- 160 Se fotnote 156, s. 1. Anklagene ble fremført av Wildlife Society of Orissa and Academy of Mountains og presentert for CEC.
- 161 Se fotnote 156, samt CEC 2007: Supplementary Report in no. 1324 and 1474 Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited, finnes i rådets arkiv.
- 162 CEC 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, 21.09.05, s 17, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>
- 163 Se fotnote 162, s.17.

- 164 Se fotnote 162, s. 41. «On 16.8.2004 a proposal for allowing the use of 58.943 ha. forest land, consisting of 28.943 acre of «Gramya Jungle Jogya» land and 30 ha. of reserve forest, was moved under the FC Act through the State Government to the MoEF. Out of the above, 26.123 ha. forest land was required for the refinery, 25.82 ha. for the mine access road and the balance 7.0 ha. was required for the construction of the conveyor belt for the transportation of the mineral from the mine site to the plant.»
- 165 Se fotnote 162, s. 42.
- 166 Se fotnote 162, s. 19.
- 167 Se fotnote 162, s. 48.
- 168 Se fotnote 162, s. 53. 1 indisk crore er en tallenhet som tilsvarer 10 millioner, 1 indisk rupi er ca 0,14 NOK. Det refereres her til en kostnad på ca 5,6 milliarder NOK.
- 169 Se fotnote 162, s. 24.
- 170 CEC 2007: Supplementary Report in no. 1324 and 1474 Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited, finnes i rådets arkiv.
- 171 Vedanta Resources Plc 2007: Production Results for the Fourth Quarter and Full Year Ended 31 March 2007, Pressemelding, tilgjengelig på http://www.vedantaresources.com/uploads/Q22007%20and%20Q4%20Production%20Release_Final.pdf
- 172 Moody, Roger 2006: Vedanta Alumina and the Orissa Maelstrom, Oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.
- 173 Environmental Protection Group Orissa 2005: Niyuamgiri under threat, finnes i rådets arkiv.
- 174 Den indiske grunnloven gir visse rettigheter for stammefolk som lever i definerte geografiske områder i India. Det såkalte femte tillegget, «The Fifth Schedule,» i grunnloven gir bestemmelser vedrørende forvaltning og kontroll av disse områdene (scheduled areas and scheduled tribes), og er utformet for å gi beskyttelse til Adivasi, stammefolk, som lever i disse områdene, se http://www.mmpindia.org/Fifth_Schedule.htm
- 175 Artikkel 243 (B) i den indiske grunnloven definerer the Gram Sabha som et offisielt organ på landsbynivå som består av personer som er registrert i manntallet i landsbyene i et distrikt (Panchyat). I henhold til artikkel 243 (A) kan the Gram Sabha «exercise such powers and perform such functions of the village level as the Legislature of a State may, by law, provide,» full tekst er tilgjengelig på <http://www.orissa.gov.in/panchayat/73rd%20Amendment.pdf>, se også fotnote 177.
- 176 Samata 2003: A Study on Process of Acquisition of Land for Development of Mining Industry in Schedule-V Areas with a Focus on Violations of PESA in Light of the Mining and the Industrialisation Process in the Schedule-V Areas, p 90, finnes i rådets arkiv. De tolv landsbyene som påvirkes av gruveprosjektet er: Kinnari, Kopaguda, Bellamba, Boringpoddar, Turiguda, Bundel, Borohota, Ottadwar, Bondoguda, Sindbahal, Basantpoda, and Jaganathpur.
- 177 For å stimulere til en større grad av medvirkning, der stammefolk har økt selvstyre i utvikling av sine leveområder, ble den såkalte «Panchayatraj Extension to Scheduled Areas (PESA) Act» vedtatt i 1996. Loven gir blant annet «Gram Sabha» fullmakt til forvaltning og kontroll av egne ressurser, herunder land, vann, skog og mineraler, og spesiell myndighet (functional powers) og ansvar for å sikre stammefolks deltakelse i utviklingen av sine områder i samsvar med deres kultur og tradisjonelle rettigheter over naturressursene. Loven er tilgjengelig på <http://www.odi.org.uk/Livelihoodoptions/forum/scheduled-areas/about/PanchayatsExtAct.htm>
- 178 Se fotnote 176.
- 179 Se fotnote 180, s 4. På et lokalt møte som ble avholdt den 16. juni 2002, var det ingen av landsbyene som skrev under på det fremlagte resolusjonsforslaget til fordel for gruveprosjektet, og fire dager før «Gram Sabha» var i underkant av tusen mennesker samlet ved det lokale tollkontoret for å overlevere en protestnote mot prosjektet til Orissas Chief Minister Naveen Patnaik.
- 180 Moody, Roger 2006: Vedanta Alumina and the Orissa Maelstrom. Rapport utarbeidet på oppdrag av rådet, finnes i rådets arkiv.
- 181 Samata 2003: A Study on Process of Acquisition of Land for Development of Mining Industry in Schedule-V Areas with a Focus on Violations of PESA in Light of the Mining and the Industrialisation Process in the Schedule-V Areas, s. 90, finnes i rådets arkiv.

- 182 People's Union for Civil Liberties-Rayagada & Bhubaneswar Units 2003: A fact-finding report on physical attack on the villagers agitating against their displacement due to the proposed Sterlite Alumina Project in Lanjigarh Block of Kalahandi district, Ifølge den indiske menneskerettighetsorganisasjonen the People's Union for Civil Liberties (PUCL), ble 250 ubevæpnede personer, herunder 150 kvinner og barn, fysisk angrepet da de demonstrerte utenfor politistasjonen i Lanjirgah i et forsøk på å få frigitt en fengslet motstander mot prosjektet. Innbyggerne hevdet at angriperne var medlemmer av en «ungdomsklubb», Yubak Sangha, som er kjent for å være finansiert av Vedanta, <http://www.pucl.org/Topics/Industries-envirn-resettlement/2003/sterlite.htm>
- 183 The Central Empowered Committee (CEC) 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, 21.09.05, para.3, section XV(i), tilgjengelig <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSe-p2005cancellicense.html>
- 184 Se fotnote 183. Det heter videre i rapporten: «After being forcibly removed, they(the tribals) were kept under watch and ward by the armed guards of Vedanta and no outsider was allowed to meet them. They were effectively being kept as prisoners.»
- 185 Kommunikasjon mellom rådet og Mr.Ramesh Gopalakrishnan, Researcher, South Asia team, Amnesty International. Hans feltundersøkelser vil bli presentert i en rapport om selskaper og menneskerettighetsbrudd innenfor aluminiums- og stålindustrien i Orissa, India. Rapporten vil bli offentliggjort av Amnesty International i July-August 2007. Rapporten beskriver blant annet Vedanta og overgrep mot stammefolk i Orissa, India.
- 186 Se fotnote 185.
- 187 Se fotnote 183, CEC s. 1.
- 188 Se fotnote 183, para.2.
- 189 Se fotnote 187, para.30.
- 190 Samata 2003: A Study on Process of Acquisition of Land for Development of Mining Industry in Schedule-V Areas with a Focus on Violations of PESA in Light of the Mining and the Industrialisation Process in the Schedule-V Areas, s. 90, finnes i rådets arkiv. Environmental Protection Group Orissa 2005: Niyamgiri under threat, finnes i rådets arkiv.
- 191 Se fotnote 190.
- 192 CEC 2004: Site report of the fact-finding committee of CEC regarding its visits to Orissa from 18th-23 December 2004, finnes i rådets arkiv. «The Rehabilitation Package for the displaced persons given by the user agency is not in the interest of sustainable livelihood of the local communities as no land as been given for grazing purposes, raising agricultural crops and carrying out income generating activities, etc. The location of the rehabilitation colony has been decided totally ignoring the interest of conservation of forests. It is just few meters away from the Niyamagiri Reserved Forest. Adverse impact of this colony and the labour force staying near the forest is already visible. The team saw four stumps of freshly cut sal trees in Niyamgiri forests.» Findings of the Team, para iii.
- 193 Barriaux, Marianne 2006: Tribal activists carry Indian mining protest to London, The Guardian, 3 August 2006, tilgjengelig på <http://business.guardian.co.uk/story/0,,1835903,00.html>
- 194 Se fotnote 193.
- 195 Prophan, Peter 2006: Indian villages pay high price as commodity boom comes to rural Orissa, The Independent, 4 August 2006, tilgjengelig på <http://news.independent.co.uk/world/asia/article1212783.ece>
- 196 Kommunikasjon mellom rådet og Mr.Ramesh Gopalakrishnan, Researcher, South Asia team, Amnesty International, se fotnote 185. Tallene er basert på feltundersøkelser i området i november 2006.
- 197 Amarendra Samarendra 2005: Earth Worm: Company Man, Chapt. 7-8, dokumentarfilm, finnes i rådets arkiv.
- 198 Se fotnote 196.
- 199 Government of India, Ministry of Law and Justice; [http://lawmin.nic.in/legislative/1-6%20Sch.%20\(185-218\).doc](http://lawmin.nic.in/legislative/1-6%20Sch.%20(185-218).doc)
- 200 Fifth Schedule, tilgjengelig på http://www.mmpindia.org/Fifth_Schedule.htm
- 201 Excerpts form the site report of the CEC's fact-finding committee regarding its visits to Orissa from 18-23 December 2004, as marked by Attorney at Law Ritwik Dutta, counsel of Academy for Mountain Environics, s.1 – Finnes i rådets arkiv. Hele dommen i Samata v. State of Andhra Pradesh, (K.Ramaswamy, S.Saghir Ahmad, G.B. Pattanaik JJ), 11.07.1997 er tilgjengelig på <http://www.mmpindia.org/samatha%20ovs%20AP.htm>

- 202 Samata v. State of Andhra Pradesh, para. 94–131, sitat fra para. 115 and 117. Retten la følgende nasjonale og delstatslover til grunn: PESA Act of 1996, Indian Constitution [73rd Amendment] Act, 1992 clause (m) (iii), para 5 (2) (b) of the 5th Schedule, Andhra Pradesh Scheduled Area Land Transfer Regulation (1 of 1959), as amended by Regulation 11 of 1970 (the 'Regulation'), the Mining Act (67 of 1957), the Forest Conservation Act, 1980 (for short, the 'FC Act') and the Environment Protection Act, (the «EP Act»), tilgjengelig på <http://www.mmpindia.org/samatha%20vs%20AP.htm>
- 203 Se fotnote 201.
- 204 Vedanta Resources plc 2005: Delivery and Growth. Sustainable Development Report 2005, s 2: [http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report\(1\).pdf](http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report(1).pdf)
- 205 Popham, Peter 2006: Indian villagers pay a high price as commodity boom comes to rural Orissa, The Independent, August 4, 2006, tilgjengelig på <http://news.independent.co.uk/world/asia/article1212783.ece>
- 206 Se fotnote 205.
- 207 Se fotnote 205.
- 208 Barriaux, Marianne 2006: Tribal activists carry Indian mining protest to London, The Guardian, August 3, 2006, tilgjengelig på <http://business.guardian.co.uk/story/0,,1835903,00.html>
- 209 Det gjelder f.eks. benzo(a)pyren og polysykliske aromatiske hydrokarboner, PAH. Begge er kreftfremkallende og klassifisert som miljøgifter. Se fotnote 115.
- 210 Se for eksempel European Commission 2001: Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) Reference Document on Best Available Techniques in the Non Ferrous Metals Industries. December 2001, tilgjengelig på <http://ec.europa.eu/environment/ippc/index.htm>
- 211 CEC 2007 rapport: Supplementary Report in no. 1324 and 1474 Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited, s. 16, finnes i rådets arkiv.
- 212 Se fotnote 24, <http://www.minewatchzambia.com/>
- 213 The Central Empowered Committee (CEC). 21.09.05: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, para. 3, section Xvi, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSe-p2005cancellicense.html>
- 214 «Mining, Minerals and Sustainable Development (MMSD) was an independent two-year process of consultation and research with the objective of understanding how to maximise the contribution of the mining and minerals sector to sustainable development at the global, national, regional and local levels. MMSD was a project of the International Institute for Environment and Development (IIED) commissioned by the World Business Council for Sustainable Development (WBCSD)» Informasjon og rapporter tilgjengelig på <http://www.iied.org/mmsd/>
- 215 Downing, Theodore 2002: Avoiding Poverty: Mining-Induced Displacement and Resettlement, April 2002, no 58, tilgjengelig på, http://www.iied.org/mmsd/mmsd_pdfs/058_downing.pdf
- 216 World Bank Operational Manual – Involuntary resettlement, tilgjengelig på <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20064610~pagePK:64141683~piPK:64141620~theSitePK:502184,00.html>
- 217 Popham, Peter 2006: Indian villages pay high price as commodity boom comes to rural Orissa, The Independent, August 4, 2006, tilgjengelig på <http://news.independent.co.uk/world/asia/article1212783.ece>

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. mai 2007
(Offentliggjort 11. januar 2008)

Tilråkning om uttrekk fra Rheinmetall AG og Hanwha Corp.

1 Innledning

I de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond – Utland, punkt 4.4. heter det: «Rådet gir tilråkning om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.» I NOU:22 2003, og senere i behandlingen av retningslinjene i Stortinget, er det forutsatt at produksjon av klasevåpen skal omfattes av retningslinjenes punkt 4.4.

Første tilråkning om uttrekk fra fondet av selskaper som produserer klasevåpen, ble gitt av Etikkrådet den 16. juni 2005.¹ Ytterligere en tilråkning om uttrekk på samme grunnlag ble gitt den 6. september 2006.²

Det foreligger opplysninger om at to selskaper i fondets portefølje produserer klasevåpen. Fondets investeringer i selskapene bør trekkes ut for å unngå brudd på de etiske retningslinjene.

2 Fondets investeringer i Rheinmetall AG og Hanwha Corporation

Statens pensjonsfond – Utland eier selskapsobligasjoner utstedt av det tyske selskapet Rheinmetall AG og aksjer i det sørkoreanske selskapet Hanwha Corp. Verdien av disse investeringene var per 31.12.06 henholdsvis NOK 81,028 millioner og NOK 7,555 millioner.

2.1 Nærmere om klasevåpen produsert av Rheinmetall AG

Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) foretok i 2006 tester av to typer artillerilevert «cargo-ammunisjon». Disse betegnes DM 642 og DM 662 og inneholder henholdsvis 63 og 49 sprenglegemer, såkalte «bomblets». ³ Slik ammunisjon er en type klasevåpen som tidligere har gitt grunnlag for tilråkning om uttrekk fra fondet.

På forespørsel fra Etikkrådets sekretariat bekrefter FFI i e-post den 10.04.07 at det tyske selskapet Rheinmetall AG var hovedprodusent av denne ammunisjonen.

Rheinmetall AG er tilskrevet via Norges Bank med forespørsel om det produserer klase/cargo-ammunisjon, og spesifikt om selskapet fortsatt produserer artillerilevert cargo-ammunisjon. Brevet fra Norges Bank er ikke besvart, og oppfølgende henvendelse til selskapet har vært resultatløs.

2.2 Nærmere om klasevåpen produsert av Hanwha Corporation

Det sørkoreanske selskapet Hanwha Corporation produserer ulike former for forsvarsmateriell, blant annet ulike typer ammunisjon. På hjemmesiden til selskapet er det omtalt og vist bilde av en såkalt «Scattering Bomb». ⁴

«Scattering Bomb» er ikke en vanlig betegnelse på våpen. Ut fra sammenhengen må det antas at «scattering» betyr noe som spres utover målområdet, slik sprenglegemer spres fra klasevåpen. I selskapets beskrivelse av våpenet står det videre at bruksområdet er «*destroy massed enemy positions*», det vil si å ødelegge troppeansamlinger, hvilket er det mest typiske bruksområde for klasevåpen. Et bilde av våpenet synes å vise en ytre beholder som er fylt med et stort antall små sprenglegemer. Selv om det ikke er funnet ytterligere informasjon om dette våpenet i de kilder som Etikkrådet har tilgang til, virker det åpenbart at dette dreier seg om et klasevåpen av den type som tidligere har ført til tilrådning om utelukkelse fra fondet.

Videre er det i databasen Jane's Missiles and Rockets omtale og bilder fra våpenutstillingen IDEX som ble arrangert i februar 2007 i Abu Dhabi, Forente Arabiske Emirater. Her fremgår det at Hanwha Corporation har utstilt et «lightweight 70 mm MLRS-system» med tilhørende klaseammunisjon.

Hanwha Corporation er tilskrevet via Norges Bank med spørsmål om det produserer klasevåpen. Selskapet er videre bedt om å klargjøre om dets «Scattering Bomb» er et klasevåpen.

Selskapet besvarte henvendelsen den 7. mai 2007 og skriver blant annet:

«Hanwha Corporation was officially designated as a defense contractor in 1974. Since then, it has specialized in munitions, whose production process has been under strict government control and all of which have been supplied only to the Korean government.»

Hanwha Corporation has manufactured MLRS and 2,75" MPSM⁵, which can be classified as cluster/cargo munitions and has also produced KCBU-58B in the past. However, we have developed and supplied such items in cooperation with the government's initiative for self-defense, not for any other unethical purpose.»

Selskapet erkjenner med dette produksjon av både luft- og bakkeleverte klasevåpen.

3 Tilrådning

På bakgrunn av det overstående legger Etikkrådet til grunn at Rheinmetall AG produserer artillerileverte klasevåpen.

Etikkrådet legger videre til grunn at Hanwha Corporation produserer både luft- og artillerileverte klasevåpen.

Etikkrådet tilrår å utelukke selskapene Rheinmetall AG og Hanwha Corporation fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond – Utland i henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4, som hjemler negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.

Gro Nystuen Andreas Føllesdal Anne Lill Gade Ola Mestad Bjørn Østbø
(Leder) (sign) (sign) (sign) (sign)

Fotnoter

- 1 Se <http://www.regjeringen.no/nb/sub/Styrer-rad-utvalg/etikkradet/Tilradninger/Tilradninger/Tilradning-om-uttrekk-fra-virksomheter-som-er-involvert-i-produksjon-av-klasevapen.html?id=424150>
- 2 Se <http://www.regjeringen.no/nb/sub/Styrer-rad-utvalg/etikkradet/Tilradninger/Tilradninger/Tilradning-om-a-uttrekk-av-selskapet-Poongsan-Corporation.html?id=437801>
- 3 Se rapport fra FFI: http://www.mil.no/multimedia/archive/00090/Faktark-cargo-ammuni_90426a.pdf
- 4 Se selskapets hjemmeside: http://english.hanwhacorp.co.kr/pdtt/exp/def_pdt/he/index.asp
- 5 Kaliberet 2,75" tilsvarer 70 mm.

Til Finansdepartementet

Oslo, 5. september 2007

(Offentliggjort 11. januar 2008)

Tilrådning om opphevelse av uttrekk av Rheinmetall AG

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland avga den 15. mai 2007 tilrådning om uttrekk fra selskapene Hanwha Corporation og Rheinmetall AG fordi rådet la til grunn at disse selskapene produserer klasevåpen.

Etter at tilrådningsen var avgitt, har det kommet ny informasjon vedrørende selskapet Rheinmetall AG, herunder svar fra selskapet på Etikkrådets henvendelse.

På bakgrunn av ny informasjon anser Etikkrådet at grunnlaget for å utelukke selskapet Rheinmetall AG ikke lenger er til stede.

2 Bakgrunn

2.1 Svar fra selskapet

Selskapet ble tilskrevet av Norges Bank på vegne av Etikkrådet den 12. april d.å. med forespørsel om selskapet produserer klasevåpen eller cargo-ammunisjon og/eller sprenglegemer for slik ammunisjon, for eksempel 155 mm artillerilevert cargo-ammunisjon.

Norges Bank mottok, etter gjentatte henvendelser, svar fra selskapet den 5. juni d.å., det vil si etter at tilrådningsen om uttrekk var avgitt. Selskapet skriver blant annet:

«Characteristic for cluster munition is the lack of capability for autonomous targeting and the usually high number of unexploded ordnance devices after the strike, which stands in the focus of public criticism. Cluster ammunition and /or sub-ammunitions for such ordnance, bombs and cluster bombs do not belong to those goods, which are developed, produced or assembled by Rheinmetall nor any of our subsidiaries.»

Etikkrådet vurderte at svaret fra selskapet ikke helt utelukket produksjon av alle klasevåpen, og det ble derfor besluttet å ta ny kontakt med selskapet med spørsmål om produksjon av spesifikt angitte klasevåpen.

Etter gjentatte henvendelser til selskapet, både per e-post og telefon, mottok Etikkrådet svar den 28. juni d.å. I svaret heter det: *«You asked whether Rheinmetall currently produces 155 mm artillery shells DM 632 / DM 642 / DM 652 or DM 662. We can clarify that Rheinmetall does not produce these artillery shells.»*

2.2 Redegjørelse fra den tyske regjering

Tysk produksjon og bruk av klaseammunisjon har vært gjenstand for debatt i den tyske nasjonalforsamlingen. Under en redegjørelse i Deutscher Bundestag den 15. mai d.å. besvarer Tysklands regjering spørsmål om produksjon av klaseammunisjon og angir at selskapet Rheinmetall AG er produsenten av bombletgranaten som betegnes «DM 1383». Det angis videre at DM 1383 er sprenglegemene som brukes i klasevåpnene som betegnes DM 642 og DM 652.¹

2.3 Selskapets produktkatalog

Etikkrådet har i juni d.å. mottatt kopi av en produktkatalog som representanter for Rheinmetall AG distribuerte på våpenmessen Idex 2007, som ble arrangert i Bahrain i februar d.å. I produktkatalogen er klasevåpenet kalt «155 mm bomblet projectile», hvilket er det samme som såkalt cargo-ammunisjon, beskrevet med tekst og bilde. Våpnene er ikke beskrevet med noen spesifikk betegnelse eller produktnavn. I produktkatalogen omtales dette som våpen som er i serieproduksjon: «*Status: In serial production*».

På bakgrunn av dette, ble en ny e-post sendt til selskapet den 29. juni d.å., hvor det blant annet ble bedt om en forklaring på denne beskrivelsen av selskapets produkter.

2.4 Ytterligere presisering fra selskapet

I e-post til Etikkrådet den 28. august d.å. kommer selskapet med ytterligere presiseringer.

For det første fremholder selskapet at den overnevnte produktkatalog ikke lenger er i bruk, og at den heller ikke tidligere viste korrekt status for angjeldende ammunisjonstype:

«This refers to a product guide, which is not distributed by Rheinmetall any more and which did not correctly show the present status for this ammunition. We regret that you received a misleading impression of our product range by this brochure.»

Videre presiserer selskapet at det ikke produserer noen form for klaseammunisjon eller deler til klaseammunisjon. Selv den typen klaseammunisjon som foreløpig godkjennes av den tyske regjering, med selvdestrueringsmekanismer og feilrate på under 1 prosent, har ikke vært produsert av selskapet siden 2001/2002, og det foreligger ingen planer om slik produksjon.

3 Etikkrådets vurdering

Etter at tilrådingen om uttrekk av selskapet Rheinmetall AG var avgitt den 15. mai d.å., har det fremkommet ny informasjon når det gjelder selskapets produksjon av klasevåpen. Informasjonen har til dels vært motstridende, og det har vært nødvendig å kontakte selskapet flere ganger i sakens anledning. Særlig har kopien av selskapets egen produktkatalog og uttalelsen fra den tyske regjering klart indikert at selskapet faktisk produserer klasevåpen.

Etikkrådet legger imidlertid mest vekt på den informasjonen som selskapet kom med i form av e-post den 28. august d.å., og finner det med dette godtgjort at selskapet ikke lenger produserer klasevåpen eller deler til klasevåpen som gir grunnlag for utelukkelse fra fondet. Etikkrådet anser dermed at grunnlaget for tilrådingen om utelukkelse av selskapet Rheinmetall AG ikke lenger er til stede.

Dersom Etikkrådet finner at selskapet i fremtiden produserer klasevåpen som kan gi grunnlag for utelukkelse fra fondet, vil rådet vurdere tilråding om utelukkelse på nytt.

Fotnoter

- 1 Se svar på spm 4: «Hersteller für die Submunition DM 1383 ist die Firma Rheinmetall.»
<http://dip.bundestag.de/btd/16/053/1605357.pdf>

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. november 2007

(Offentliggjort 11. januar 2008)

Tilrådning om uttrekk fra GenCorp Inc

1 Innledning

Etikkrådet tilrår at selskapet GenCorp Inc. utelukkes fra Statens pensjonsfond – Utlands investeringsmuligheter fordi selskapet antas å være involvert i produksjon av kjernevåpen. I de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond – Utland, punkt 4.4. heter det: «Rådet gir tilrådning om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.» I NOU:22 2003, og senere i behandlingen av retningslinjene i Stortinget, er det forutsatt at produksjon av sentrale komponenter til kjernevåpen skal omfattes av retningslinjenes punkt 4.4.

Statens pensjonsfond – Utland hadde ved utgangen av 2006 verken aksjer eller obligasjoner i GenCorp Inc., men har i løpet av 2007 kjøpt aksjer i selskapet.

Etikkrådet avga den 19. september 2005 sin første tilrådning om uttrekk fra fondet av selskaper som produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.¹ I den tilrådingen omtaler Etikkrådet nærmere hva som faller innenfor kriteriet om kjernevåpen. Blant annet legger rådet til grunn at utvikling og produksjon av missiler som ikke har annen mulig anvendelse enn levering av kjernevåpen, vil rammes av fondets etiske retningslinjer. Likeledes anser Etikkrådet at selskaper som forestår utvikling og produksjon av motorer til kjernefysiske missiler, bør utelukkes fra fondet.

2 GenCorps produksjon av sentrale komponenter til kjernevåpen

GenCorps heleide datterselskap Aerojet produserer rakettmotorer for ulike formål, herunder motorer til missiler som ikke har annen funksjon enn å frakte kjernevåpen. Ifølge opplysninger på egen hjemmeside produserer selskapet motorer til missilene Trident III og D5 Trident: «Aerojet currently produces solid and liquid propulsion systems for both the Air Force Minuteman III and the Navy D5 Trident missile systems.»²

Selskapet er tilskrevet av Norges Bank med spørsmål om hvorvidt det produserer sentrale komponenter til kjernevåpen. Selskapet ble bedt om å svare på om:

- «Gencorp Inc, or any of its subsidiaries, manufactures, assembles or in any other way produces:
- components for nuclear weapons or their means of delivery, e.g. propulsion systems for strategic nuclear ballistic missiles,
 - and/or
 - cluster munitions or components for cluster munitions, e.g. submunitions for such weapons.»

Denne henvendelsen er ikke besvart.

Etikkrådet legger til grunn at opplysningene på selskapets egen hjemmeside er oppdaterte, og finner det godt gjort at selskapet tilvirker sentrale komponenter til kjernevåpen.

3 Tilråding

Etikkrådet tilråder å utelukke selskapet GenCorp Inc. fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond - Utland i henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4, som hjemler negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.

Gro Nystuen	Andreas Føllesdal	Anne Lill Gade	Ola Mestad	Bjørn Østbø
(Leder)	(sign)	(sign)	(sign)	(sign)

Fotnoter

- 1 Se <http://www.regjeringen.no/nb/sub/Styrer-rad-utvalg/etikkradet/Tilradninger/Tilradninger/Tilradning-om-uttrekk-.html?id=423836>
- 2 Se <http://www.aerojet.com/capabilities/strategic.php>

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. november 2007

(Offentliggjort 11. januar 2008)

Tilråkning om uttrekk fra Serco Group Plc.

1 Innledning

Etikkrådet tilrår at selskapet Serco Group Plc. utelukkes fra Statens pensjonsfond – Utlands investeringsmuligheter fordi selskapet antas å være involvert i produksjon av kjernevåpen.

I de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond – Utland, punkt 4.4. heter det: «Rådet gir tilråkning om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.» I NOU:22 2003, og senere i behandlingen av retningslinjene i Stortinget, er det forutsatt at produksjon av sentrale komponenter til kjernevåpen, herunder stridshoder, skal omfattes av retningslinjenes punkt 4.4.

Statens pensjonsfond – Utland hadde ved utgangen av 2006 verken aksjer eller obligasjoner i Serco Group Plc., men har i løpet av 2007 kjøpt aksjer i selskapet.

Etikkrådet avga den 19. september 2005 sin første tilråkning om uttrekk fra fondet av selskaper som produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.¹ I den tilråkningen omtaler Etikkrådet nærmere hva som faller innenfor kriteriet om kjernevåpen.

2 Serco Group Plcs rolle i utvikling og produksjon av kjernevåpen

Det fremgår av informasjon på selskapets hjemmeside at Serco Group Plc.² inngår som partner i selskapet AWE Management Limited (AWEML), som er driftsselskapet til det britiske Atomic Weapons Establishment (AWE). AWE er et statlig eid selskap som fremstiller og vedlikeholder stridshodene til Storbritannias kjernevåpen.

På Sercos hjemmesider er virksomheten omtalt slik: «*AWE, the Atomic Weapons Establishment, provides the warheads for the United Kingdom nuclear deterrent. AWE is managed by AWE Management Ltd, (AWEML) a consortium of Serco, Lockheed Martin and BNFL who operate a 25 year contract to maintain and deliver the national stockpile on behalf of the UK Government.*»³

Av en pressemelding fra Serco, datert 22. januar 2003, fremgår det at AWEML er organisert som et joint venture-selskap hvor tre partnere har likt eierskap: «*AWEML is a joint venture company owned equally by Serco, Lockheed Martin Corporation («Lockheed Martin») and British Nuclear Fuels Plc («BNFL»).*»⁴

Av en pressemelding fra Serco og Lockheed Martin UK, datert 16. juli 2007, fremgår det at BNFL har trukket seg ut av AWEML, og at selskapet nå drives i fellesskap av Serco og Lockheed Martin UK: «*As the remaining shareholders in AWE Management Limited (AWEML),*

Brev til Finansdepartementet

Oslo, 11. oktober 2007

Vedrørende Etikkrådets vurdering av selskaper med virksomhet i Burma

Vi viser til brev fra Finansdepartementet datert 28. september d.å. med anmodning om en redegjørelse for Etikkrådets arbeid med saker knyttet til investeringer i selskaper med virksomhet i Burma.

Tilrådningslinjer om uttrekk av selskaper etter de etiske retningslinjene til Statens pensjonsfond – Utland er basert på to grunnleggende forutsetninger som er fremhevet i forarbeidene til retningslinjene: For det første må det være en sammenheng mellom et selskaps virksomhet og normbrudd som blir begått. For det andre må det foreligge en uakseptabel risiko for selskapets, og dermed også fondets, medvirkning til fremtidige normbrudd.¹

Etikkrådet legger derfor til grunn at et selskaps tilstedeværelse i undertrykkende regimer ikke i seg selv vil være tilstrekkelig til at selskapet skal tilrådes utelukket fra fondet. Selv om det kan anføres at et selskap ved sin tilstedeværelse er med på å generere inntekter for et undertrykkende regime, og dermed bidrar til regimets opprettholdelse, vil en slik generell kobling mellom et selskap og statens normbrudd i seg selv ikke være tilstrekkelig til å tilråde uttrekk av selskapet. Dette gjelder for selskaper uansett hvor de har virksomhet, og gjelder følgelig også for selskaper med virksomhet i Burma.

Det fremgår av forarbeidene til de etiske retningslinjene at formålet med å utelukke selskaper er å unngå fondets medvirkning til grovt uetiske handlinger. Det ligger utenfor rådets mandat å vurdere om uttrekk av selskaper vil kunne ha effekter utover dette, eksempelvis bidra til en bedring av den politiske situasjonen i en stat.

Fondets etiske retningslinjer omfatter produksjon av våpen som ved normal anvendelse strider mot grunnleggende humanitære prinsipper. Det er i retningslinjenes forarbeider gitt en uttømmende liste over hvilken type våpen dette gjelder. Også ved anvendelsen av de etiske retningslinjenes våpenkriterier er det nåværende og fremtidig produksjon som omfattes. Salg av våpen generelt, også til undertrykkende regimer, omfattes i utgangspunktet ikke av fondets etiske retningslinjer.

Når det gjelder fondets investeringer i selskaper med virksomhet i Burma, konstaterer Etikkrådet at det ikke er foretatt noen direkte investeringer i burmesiske selskaper. Rådet er imidlertid kjent med at minst 20 selskaper i fondets portefølje kan ha, eller er i forhandlinger om, virksomhet av et visst omfang i Burma. Disse selskapene er hovedsakelig innenfor sektorene energi, gruvedrift, olje og gass, vannkraft, telekommunikasjon, bank, farmasi og hoteldrift. Selskapene er børsnotert i bl.a. Sør-Korea, Kina, Thailand, Singapore og Frankrike.

Etikkrådet vurderte i 2005 hvorvidt selskapet Total SA skulle tilrådes utelukket fra fondet, og konkluderte da med ikke å tilråde utelukkelse av selskapet på grunnlag av medvirkning til menneskerettighetsbrudd i forbindelse med bygging av gassrørledninger i Burma.²

Etikkrådet anså det som sannsynlig at Total hadde bidratt til at det foregikk menneskerettighetsbrudd i direkte tilknytning til byggingen av rørgaten for fremføring av gassrørledningen i perioden 1995-98. Hovedgrunnen til at selskapet likevel ikke ble tilrådet utelukket, var at menneskerettighetsbruddene som kunne relateres til selskapet, lå tilbake i tid. Normbruddene kunne ikke sies å være pågående, og det forelå heller ikke en uakseptabel risiko for at selskapet ville medvirke til fremtidige normbrudd. Etikkrådet er ikke kjent med at forutsetningene for denne konklusjonen i ettertid har endret seg.

Ved vurderingen av eventuell utelukkelse av Total tok Etikkrådet utgangspunkt i at risikoen for at det begås grove menneskerettighetsbrudd ved større infrastrukturutbygginger i Burma er overhengende. Situasjonen har neppe bedret seg siden. Det må påregnes blant annet tvangsflytting av befolkningsgrupper og utstrakt bruk av tvangsarbeid. Dette gjelder særlig i de første faser av større byggeprosjekter når det legges til rette for utbygginger ved at områder ryddes og veier anlegges. Selv om det er burmesiske myndigheter, og ikke selskaper, som i utgangspunktet forestår normbruddene, vil det trolig være en sammenheng mellom bruddene og selskapenes virksomhet ved at normbruddene skjer for å legge til rette for selskapenes senere virksomhet.

Flere selskaper i fondet har vært i tildels langvarige forhandlinger om bygging av olje- og gassrørledninger fra Burma til India, Kina og Thailand. En rekke alternative prosjekter har vært drøftet mellom burmesiske myndigheter og ulike fellesskap av selskaper. Siden Etikkrådet mener at det foreligger en særlig risiko for grove menneskerettighetsbrudd ved store utbyggingsprosjekter i Burma, har rådet spesielt undersøkt hvilken rolle selskaper i fondet kan ha i tilsvarende, nye prosjekter.

Det er i denne forbindelse innhentet informasjon fra angjeldende selskaper og forskjellige organisasjoner. Etikkrådets sekretariat har midlertidig ansatt en person som i februar d.å. var i grenseområdet mellom Thailand og Burma for å samle informasjon om menneskerettighetsforholdene ved utbyggingsprosjekter. Ved en reise i India i februar d.å. undersøkte sekretariatet status for det indisk-burmesiske samarbeid om bygging av gassrørledninger. Undersøkelsene omkring disse og øvrige forhold pågår fortsatt, og i oktober d.å. vil sekretariatet møte med eksilburmesere, ulike organisasjoner og den norske ambassaden i Bangkok for om mulig å innhente ytterligere informasjon.

Blant de selskapene som Etikkrådet spesielt har foretatt undersøkelser omkring, er det sørkoreanske selskapet Daewoo International Corp. Selskapet ble tilskrevet av Norges Bank høsten 2006 med anmodning om å redegjøre for dets eventuelle rolle i byggingen av gassrørledning mellom Burma og India. Svar ble mottatt fra selskapet i januar d.å. hvor det gjøres klart at selskapets virksomhet i denne sammenheng har vært avgrenset til letevirksomhet, at det ikke er tatt noen avgjørelser eller inngått noen avtaler om ilandføring og transport av gassen, og at det fra selskapets side foreløpig ikke er foretatt noe med hensyn til bygging av rørledninger over land i Burma. Etikkrådet er videre kjent med at det har oppstått en konflikt mellom selskapet og burmesiske myndigheter, som, ut fra de opplysninger som foreligger, nå heller ønsker å selge gassen fra disse feltene til Kina.

Det er indikasjoner på at det på politisk nivå er inngått avtaler om salg av gass fra Burma til Kina, og det er ventet at det vil kunne bygges gassrørledninger mellom de to landene i denne forbindelse. Det er flere selskaper i fondets portefølje som vil kunne få en rolle i et slikt utbyggingsprosjekt, bl.a. det kinesiske selskapet Petrochina Co Ltd. Så langt Etikkrådet har kunnet bringe på det rene, er det imidlertid ikke inngått noen avtaler mellom burmesiske myndigheter og selskaper i fondet om bygging av rørledninger over land i Burma. Etikkrådet følger utviklingen på dette området nøye.

Dersom selskaper i fondet inngår avtaler om bygging av slike rørledninger, vil Etikkrådet kunne tilråde utelukkelse av disse selskapene allerede fra avtaletidspunktet. Fordi slike byggeprosjekter etter alt å dømme vil innebære en uakseptabel risiko for fremtidig medvirkning til brudd på menneskerettigheter, anses det ikke nødvendig å vente til bruddene er i ferd med å skje.

Når det gjelder spørsmålet om selskapet Daewoos involvering i bygging av en våpenfabrikk i Burma, er Etikkrådet kjent med en pågående straffesak som føres for retten i Sør-Korea, hvor 14 direktører fra syv sørkoreanske selskaper er tiltalt for ulovlig å ha solgt produksjonsutstyr og teknologi til burmesiske myndigheter. Disse leveransene er brukt til bygging av en våpenfabrikk for produksjon av artilleriammunisjon i Burma. Blant de tiltalte er ansatte i selskapene Daewoo International Corp. og Doosan Infracore Co Ltd., (tidligere Daewoo Heavy Industries & Machinery Ltd.), som begge inngår i fondets portefølje.

Sørkoreansk lovgivning forbyr eksport av militært utstyr og våpenteknologi til Burma. Til tross for dette inngikk, ifølge tiltalen, ansatte i Daewoo International i 2002 en avtale med burmesisk våpenindustri om leveranser av våpenteknologi. Leveransene pågikk frem til 2005. Det fremstår som noe uklart hvilken rolle selskapene eventuelt har spilt i dette; betaling har angivelig gått til de tiltaltes private konti og ikke til selskapene, og det er også med i tiltalen at det er stjålet teknologi som er solgt til Burma. På den annen side kan det tenkes at Daewoo kan ha hatt interesse av dette ulovlige salget ved at det har bidratt til å legge til rette for at selskapet er blitt tildelt kontrakter i forbindelse med utvinning av gassforekomster i Burma.

Salg av teknologi og utstyr for å produsere artilleriammunisjon vil i utgangspunktet ikke omfattes av de spesifikke våpenkriteriene i de etiske retningslinjene. Dersom et selskap bryter nasjonal lovgivning ved ulovlig å selge våpenteknologi til et undertrykkende regime, kan dette kanskje anses som et grovt brudd på grunnleggende etiske normer og på den måten likevel rammes av fondets etiske retningslinjers siste alternativ. Men også ved en eventuell utelukkelse av et selskap på dette grunnlaget må det legges til grunn at det foreligger en uakseptabel risiko for selskapets medvirkning til *fremtidige* normbrudd.

I den aktuelle saken konstaterer Etikkrådet at de antatt ulovlige forhold ligger noe tilbake i tid, at forholdene ble avdekket før hele leveransen var sluttført, og at leveransene da opphørte umiddelbart. Etikkrådet har ikke grunnlag for å anta at noen av de involverte selskaper vil gjenoppta ulovlig salg av våpenteknologi til Burma, særlig sett på bakgrunn av de strafferettslige følger saken kan få for de impliserte. Slik saken i dag fremstår for Etikkrådet, anser rådet at det ikke foreligger en uakseptabel risiko for at de impliserte selskaper medvirker til fremtidige normbrudd.

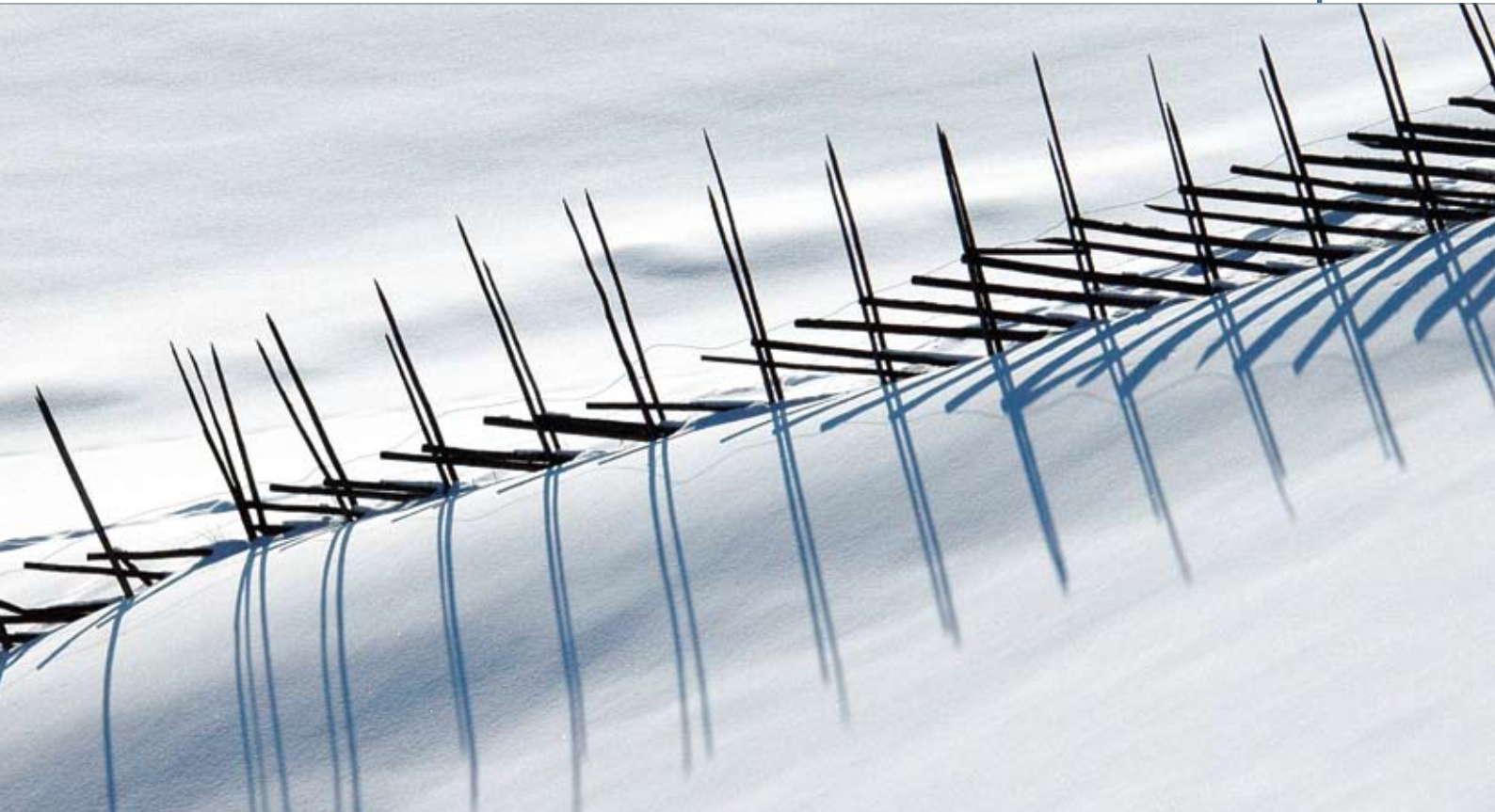
Etikkrådet har grunn til å tro at selskaper i fondet kan være involvert i vannkraftutbygging i Burma. Det er kjent at slike prosjekter tidligere har medført både tvangsflytting av folk og tvangsarbeid. Videre er Etikkrådet kjent med at gruveselskaper som inngår i

fondets portefølje, kan ha virksomhet i Burma. Det må antas at forholdene ved gruvedrift i Burma kan være svært dårlige, både når det gjelder miljøforhold, arbeidsforhold og levekår for befolkningen rundt gruveanleggene. Det kan heller ikke utelukkes at det gjøres bruk av tvangsarbeid i forbindelse med gruvedrift eller ved tilrettelegging for nye gruver. Etikkrådet arbeider videre med kartlegging av dette.

Med hilsen
Gro Nystuen
Leder,
Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland

Fotnoter

- 1 Se for eksempel side 163-164 i NOU 2003:22.
- 2 Se tilrådingen på <http://www.regjeringen.no/pages/1662906/Tilrading%20Total%2014.pdf>

Etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond – Utland

Etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond – Utland

Er fastsatt i medhold av forskrift for forvaltning av Statens pensjonsfond – Utland av 19. november 2004

1 Grunnlag

De etiske retningslinjene for fondet bygger på to grunnlag:

- Fondet er et virkemiddel for å sikre kommende generasjoner en rimelig andel av landets oljerikdom. Denne finansformuen må forvaltes slik at den gir god avkastning på lang sikt, noe som er avhengig av en bærekraftig utvikling i økonomisk, økologisk og sosial forstand. Fondets finansielle interesser skal styrkes ved at eierposisjoner fondet har, brukes for å fremme en slik bærekraftig utvikling.
- Fondet skal ikke foreta investeringer som utgjør en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til uetiske handlinger eller unnløtelser som for eksempel krenkelser av grunnleggende humanitære prinsipper, grove krenkelser av menneskerettighetene, grov korrupsjon eller alvorlige miljødeleggelser.

2 Virkemidler

Det etiske grunnlaget for fondet skal fremmes gjennom følgende tre virkemidler:

- Eierskapsutøvelse for å fremme langsiktig finansiell avkastning basert på FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for eierskapsutøvelse og for multinasjonale selskaper
- Negativ filtrering fra investeringsuniverset av selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer produserer våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper
- Uttrekk av selskaper fra investeringsuniverset der det anses å være en uakseptabel risiko for å medvirke til:
 - Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnearbeid og annen utbytting av barn
 - Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
 - Alvorlig miljøskade
 - Grov korrupsjon
 - Andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer

3 Eierskapsutøvelse

3.1 Det overordnede målet for Norges Banks utøvelse av eierrettigheter for fondet er å sikre fondets finansielle interesser. Utøvelsen av eierrettighetene skal bygge på at fondet har en lang tidshorison for sine investeringer, og at investeringene er bredt plassert i de markedene som inngår i investeringsuniverset. Eierskapsutøvelsen skal i hovedsak baseres på FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for eierskapsutøvelse og for multinasjonale selskaper. Det skal framgå av Norges Banks interne retningslinjer for utøvelse av eierrettighetene hvordan disse prinsippene integreres i eierskapsutøvelsen.

3.2 Norges Bank skal i forbindelse med sin regulære årsrapportering redegjøre for sin utøvelse av eierrettigheter. Det skal gjøres rede for hvordan banken har opptrådt som eierrepresentant – herunder hva som er gjort for å ivareta de spesielle interessene knyttet til langsiktighet og bredde i investeringsomfang i henhold til punkt 3.1.

3.3 Norges Bank kan delegere utøvelsen av eierrettigheter i samsvar med disse retningslinjene til eksterne forvaltere.

4 Filtrering og uttrekk

4.1 Finansdepartementet treffer beslutning om negativ filtrering og uttrekk av selskaper fra investeringsmulighetene etter tilrådning fra fondets etiske råd. Tilrådingene og beslutningene er offentlige. Departementet kan i særlige tilfeller utsette tidspunktet for offentliggjøring dersom det anses nødvendig for en finansielt forsvarlig gjennomføring av uttrekk av selskapet.

4.2 Fondets etiske råd består av fem medlemmer. Rådet har sitt eget sekretariat. Rådet avgir årlig rapport om sin virksomhet til Finansdepartementet.

4.3 Rådet gir tilrådning om hvorvidt en investering kan være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser etter anmodning fra Finansdepartementet.

4.4 Rådet gir tilrådning om negativ filtrering av et eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper. Rådet gir tilrådning om å trekke et eller flere selskaper ut av investeringsuniverset på grunn av handlinger eller unnlatelser som innebærer en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til:

- Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnarbeid og annen utbytting av barn
- Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- Alvorlig miljøskade
- Grov korrupsjon
- Andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer

Rådet tar opp saker under dette punkt på eget initiativ eller etter anmodning fra Finansdepartementet.

4.5 Rådet innhenter nødvendig informasjon på fritt grunnlag og sørger for at saken er så godt belyst som mulig før tilrådning om uttrekk eller utelukkelse fra investeringsuniverset gis. Rådet kan be Norges Bank om opplysninger om hvordan konkrete selskaper er håndtert i eierskapsutøvelsen. Henvendelse til vedkommende selskap skal skje gjennom Norges Bank. Vurderer rådet å tilrå uttrekk, skal utkast til tilrådning, sammen med grunnlaget for den, forelegges selskapet til uttalelse.

4.6 Rådet skal rutinemessig vurdere om grunnlaget for utelukkelse fortsatt er til stede og kan på bakgrunn av ny informasjon anbefale Finansdepartementet at en beslutning om utelukkelse oppheves.

4.7 De avgjørelser Finansdepartementet fatter i forbindelse med tilrådning fra rådet, skal umiddelbart meddeles Norges Bank. Finansdepartementet kan be Norges Bank meddele de berørte selskaper hvilken avgjørelse departementet har fattet og begrunnelsen for avgjørelsen.

Foto Gammel skigard på dyrket snøbelagt mark, lange skygger fra gjerdestolpene.

© Johannes Haugan / NN / Samfoto

Design Tori Falch

Print 07 Gruppen as